

Når volden dokumenteres

*En kvalitativ studie av ungdommers holdninger til filming av
reelle voldshandlinger*

Torkil Ramstad

POLITIHØGSKOLEN

MASTER I POLITIVITENSKAP 2009

FORORD

Arbeidet med denne masteroppgaven har vært en lærerik, men ressurskrevende prosess. Det er meget tilfredsstillende at denne nå er slutført.

Jeg vil takke min hovedveileder Mons Bendixen for god og informativ veiledning. Takk til min biveileder Ragnhild Bjørnebekk som på en overbevisende måte fikk meg til å holde fast ved problemstillingen, da spesielt i oppstarten av prosjektet. En stor takk til Patrick Risan for konstruktive tilbakemeldinger etter gjennomlesning av oppgaven.

Jeg vil også takke min fantastiske samboer, Marit, for å ha utvist stor tålmodighet under hele prosessen. Til slutt nevnes mine to små prinsesser, Malin og Emilie, som fortsatt tror at pappas jobb er å være student.

Trondheim, 28. mai 2009.

Torkil Ramstad

SAMMENDRAG

Formålet med denne undersøkelsen var å skaffe til veie kunnskap om hvilke holdninger ungdom har til fenomenet *filming av reelle voldshandlinger*. Mer spesifikt ble det lagt vekt på å innhente kunnskap om ungdoms egne holdninger til å se på filmopptak av reelle voldshandlinger, holdninger til at reelle voldshandlinger filmes, og holdninger til at slike filmopptak distribueres og publiseres. Formålet har sitt utspring ifra forventningen om at kunnskap om holdningene til fenomenet kan bidra til å forstå hva dette er og hvorfor fenomenet har fått stor oppmerksomhet. Dette er et fenomen som synes å være lite vitenskapelig tematisert i et politifaglig perspektiv.

For å besvare oppgavens problemstilling ble det valgt en kvalitativ tilnærming, med dybdeintervjuer og metoden Grounded Theory som analytisk rammeverk. Gjennom analysearbeidet framstod *motstridende holdninger* som en kjernekategori. I det videre analysearbeidet ble det lagt vekt på å identifisere variabler som gjorde holdningene motstridende. Disse variablene var handlingens intensjon, graden av subjektiv skyld, relasjonelle faktorer og handlingens pragmatiske nytteverdi.

Resultatene av analysen viste at det forelå en aksept for fenomenet. Aksepten må imidlertid sees i sammenheng med i hvilket perspektiv dette ble tolket i lys av. En aksept for at filmopptak av reelle voldshandlinger blir sett på var betinget av om dette ble tolket i et aktør- eller observatørperspektiv. I aktørperspektivet var aksepten betinget av om handlingen involverte personer de selv kjente, eller i hvilken grad de selv kunne lastes for at de så på slike filmopptak. I observatørperspektivet var aksepten betinget av aktørens intensjon med handlingen. En aksept eller ikke til at voldshandlinger filmes, og at slike filmopptak distribueres og publiseres, var betinget av handlingens pragmatiske nytteverdi.

Det forventes at utfordringene knyttet til dette fenomenet og liknende fenomen vil bli flere og mer komplekse. Oppgaven yter et bidrag til å lettere forstå hvorfor fenomenet nå langt oftere tematiseres enn tidligere. Denne kunnskapen er viktig i arbeidet for å forebygge og redusere en uheldig eskalering av fenomenet og liknende fenomen. Samtidig er oppgaven et viktig bidrag til kunnskapsheving i politiet og teoriutvikling innenfor forskning.

1.0	INTRODUKSJON	1
1.1	Undersøkelsens bakgrunn.....	1
1.2	Tidligere forskning.....	2
2.0	TEORETISK RAMMEVERK	5
2.1	Kapittelets disposisjon.....	5
2.2	Formålet med oppgaven	5
2.3	Forankring i lovverket.....	6
2.4	Sentrale begreper og teorier.....	8
2.4.1	Holdninger	8
2.4.2	Når holdningene er uoverensstemmende.....	10
2.4.3	Attribusjon	11
2.4.4	Forholdet mellom holdninger og atferd.....	13
2.5	Sammenfatning	17
2.6	Problemstilling.....	18
3.0	METODE	19
3.1	Kapittelets disposisjon.....	19
3.2	Forundersøkelsen	19
3.3	Kvalitativ tilnærming.	20
3.4	Gjennomføringen av undersøkelsen.....	21
3.4.1	Informantene	21
3.4.2	Intervju som metode.....	21
3.4.3	Valg av sted for intervjuene.....	22
3.4.4	Materialet	23
3.4.5	Gjennomføringen av intervjuene.....	24
3.4.6	Transkripsjonen.....	25
3.5	Grounded Theory	25
3.5.1	Grunnleggende operasjoner i Grounded Theory.....	27
3.5.2	Teoretisk drevet datainnsamling	28
3.6	Dataanalysen.....	29
3.6.1	Åpen koding.....	31
3.6.2	Aksial koding	33
3.6.3	Selektiv koding.....	34
3.7	Hvorfor Grounded Theory.....	35
3.8	Kvalitetskriterier for vitenskapelig forskning.....	36
3.8.1	Relevans.....	36
3.8.2	Reliabilitet.....	36
3.8.3	Validitet	37
3.8.4	Refleksivitet	38
3.9	Etiske vurderinger	39
4.0	RESULTATER.....	41
4.1	Kapittelets disposisjon.....	41
4.2	Motstridende holdninger	41
4.2.1	Ambivalens	43
4.2.2	Kognitiv dissonans	46
4.3	Holdninger til å se på filmopptak av reell vold	48
4.3.1	Handlingens intensjon	49
4.3.2	Grad av subjektiv skyld	50
4.3.3	Relasjonelle faktorer.....	51
4.4	Holdninger til at voldelige handlinger filmes.....	53

4.4.1	Integritetskrenkende	54
4.4.2	Dokumentasjon	54
4.5	Holdninger til at filmopptak distribueres og publiseres	55
4.6	Fallgruver ved attribusjonen	57
4.7	Oppsummering	59
5.0	DISKUSJON	61
5.1	Kapittelets disposisjon	61
5.2	Motstridende holdninger og aktørperspektivet	61
5.2.1	Graden av subjektiv skyld	61
5.2.2	Relasjonelle faktorer	64
5.2.3	Prediksjon av atferd	65
5.3	Motstridende holdninger og observatørperspektivet	66
5.3.1	Intensjonelle forhold	67
5.3.2	Handlingens pragmatiske nytteverdi.	68
5.4	Aktør – observatør effekten	69
5.5	Fravær av helhetsperspektivet	70
5.6	Oppsummering	71
5.7	Metodiske betraktninger	72
5.7.1	Undersøkelsens relevans	72
5.7.2	Undersøkelsens reliabilitet	73
5.7.3	Undersøkelsens validitet	73
5.7.4	Studiens begrensninger	74
5.8	Refleksive betraktninger	75
5.8.1	Selvkritiske overveielser	76
5.9	Implikasjoner	77
5.9.1	Implikasjoner for politiet	78
5.9.2	Avsluttende kommentarer	82
5.9.3	Implikasjoner for videre arbeid	83
	REFERANSELISTE	86
	VEDLEGG A; Informasjonsskriv	
	VEDLEGG B; Intervjuguiden	
	VEDLEGG C; Samtykkeerklæring	

1.0 INTRODUKSJON

1.1 Undersøkelsens bakgrunn

De siste årene har voldshandlinger som er blitt filmet og distribuert ofte blitt omtalt i ulike medier. "Filmet vold" (Dagsavisen, 2006), "Voldsvideo fra Lofoten på YouTube" (Eidissen, 2007), "Da YouTube kom til Balestrand" (Natland, 2007), "Filmet vold mot 14-åring" (Westrheim, 2007), "Vold mot åtteåring havnet på YouTube" (Bleikelia, 2008), "Jente slått ned – sett av 800 000" (Berge og Andresen, 2008). På bakgrunn av fenomenets dekning i media, og at tematikken har fått betydelig plass på flere nettsider, er det grunn til å tro at dette er en trend som er i ferd med å få rotfeste i Norge. Volden som utøves er ikke et nytt problem. Men at slike voldshandlinger filmes og i noen tilfeller blir gjenstand for en publisering er en ny utfordring. Teknologien er i stadig utvikling, og internett er lett tilgjengelig for de aller fleste. Telefoner utstyrt med kamera er omtrentlig blitt allemannseie. Dette er noe vi *må* forholde oss til.

Når slike hendelser oppstår er det naturlig og forventet at politiet kontaktes. Dette betyr at det ofte er politiet som får primæransvaret for å ta tak i de ulike utfordringene dette fører med seg. Det framgår også av politilovens § 1, andre ledd (1995), at *politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettsikkerhet, trygghet og alminnelig velferd for øvrig*. Et ønske var derfor å granske dette fenomenet ytterligere. Med utgangspunkt i ulike avisartikler ble det opprettet kontakt med politietterforskere, påtalemyndigheter og ulike rettsinstanser som hadde vært involvert i de beskrevne tilfellene. Det foreligger en oversikt over til sammen seksten ulike forhold som omhandler voldshandlinger som er blitt filmet. Sju av disse forholdene har vært oppe for tingretten, og to av disse sju er også behandlet i lagmannsretten. Ved et forhold ble det benyttet videokamera til å filme hendelsen. De øvrige forholdene er filmet med mobiltelefonkamera. Det eldste forholdet som det er innhentet informasjon om i Norge er en hendelse som fant sted i 2003.

Etter å ha studert dokumentene ifra de til sammen ni domsavsigelsene prosjektleder har fått tilgang på går det tydelig fram at det har vært fokus på volden som er utøvd. Filmopptakene av disse handlingene har blitt benyttet rent informativt av domstolene. Hvem som står bak

denne filmingen og hvorfor slike hendelser har blitt filmet har ikke vært et tema, unntaksvis ved ett forhold hvor personen som filmet selv deltok aktivt i den utøvde volden. I de øvrige forholdene er det vitner til hendelsen som har stått for filmingen. Det er ikke avdekket noen knytning mellom den eller de som filmet hendelsen og personene som var fysisk delaktig i volden. Om filmingen bidrar til å påvirke volden i den ene eller andre retningen blir ikke drøftet da dette ligger utenfor rammene for dette prosjektet.

I åtte av de til sammen seksten forholdene ble videosnutten publisert på YouTube. I fire av tilfellene ble videosnutten distribuert til andre mobiltelefoner, mens tre av hendelsene ble lagret på telefonen til personen som filmet hendelsen, og det foreligger ingen opplysninger om denne ble distribuert til andre. Det siste tilfellet ble filmet med videokamera.

Det bekreftes av samtaler med flere forskere, politietterforskere og andre personer som jobber tett med ungdom at fenomenet ikke er ukjent. Denne oppfatningen styrkes etter å ha lest gjennom flere rettsdokumenter prosjektleder har fått tilgang på som har tatt for seg voldshandlinger som også er blitt filmet. Ved å følge med på ulike diskusjonsforum på internett, herunder på YouTube, er det tydelig at tematikken er betydningsfull. Dette er noe som engasjerer mange.

1.2 Tidligere forskning

I lys av de undersøkelser som er gjort omkring tidligere forskning, og av samtalene med de ulike fagpersonene, kan det synes som at det finnes lite tilgjengelig forskning som tematiserer *filming av voldshandlinger* og *holdninger* knyttet til det. Dette har trolig en sammenheng med at fenomenet er relativt nytt. Vold og ulike voldsskildringer, imidlertid, tilhører en lang forskningstradisjon. Berkowitz (1993) har i sitt arbeid sett nærmere på hvordan vold påvirker observatørene. I dette prosjektet er det verken volden eller hvordan denne påvirker observatørene som står i fokus. Det som er av interesse er hvilke tanker og oppfatninger informantene gjør seg av at voldelige handlinger filmes og at slike opptak videreformidles og publiseres, og reaksjoner knyttet til disse temaene.

Til tross for at forskning omkring tema som omhandles i dette prosjektet synes å være noe mangelfull, foreligger det forskning som har fokusert på ulike elementer av dette fenomenet,

og som kan være nyttige. Innenfor medieforskning er det utført mye forskning omkring medier og mediens påvirkning på mottaker. Ingunn Hagen (1998) har skrevet bok med fokus på medias publikum, og i denne boken forklarer blant annet bruken av resepsjonsforskning: ”etter vårt syn bør resepsjonsanalyse brukast som ein term for studiar som fokuserer på den meininga og opplevinga publikum får ved å sjå på fjernsynsprogram (eller i kontakt ved anna medieinnhald)” og ”det sentrale må vera den meininga publikum ser eller les ut av medietekstar, korleis publikum tolkar medietekstane” (Hagen, 1998, s. 98). I dette prosjektet er det valgt å benytte et videoopptak av en voldshandling som grunnlagsmateriale for intervjuene. Dette kan, sett i sammenheng med Hagens definisjon, tolkes som en form for resepsjonsstudie. Til tross for likheter synes allikevel slike resepsjonsstudier å fravike noe fra dette prosjektet hva angår formålet. Dette presiseres ytterligere i det teoretiske rammeverket.

Hagen viser også til sin egen doktoravhandling *News Viewing Ideals and Everyday Practices: The Ambivalence of watching Dagsrevyen* (Hagen, 1992a, ref. i Hagen, 1998), og skriver at prosjektet fokuserte på hva Dagsrevyen hadde å si for mottakerne, og hvordan programmet ble benyttet i informantenes hverdagsliv og hvordan de tolket og opplevde en konkret Dagsrevy-sending. Et funn var den ambivalensen som mottaker syntes å oppleve knyttet til å se på Dagsrevyen. Det var en motsetning mellom plikten de følte av å se på og følelsen av manglende nytteverdi, og den nytteverdien andre hevder å ha av Dagsrevyen. Dette funnet er interessant da intervjuene i dette prosjektet tar utgangspunkt i en konkret voldshandling som er filmet, og det antas at dette videoklippet kan skape en uoverensstemmelse i informantenes holdninger. Tom Barth (Barth, Børtveit & Prescott, 2001) har gjennomført studier omkring ambivalens og atferdsendring, og beskriver strategier som kan være nyttige i en politifaglig sammenheng. Dette drøftes mer inngående i diskusjonskapittelet.

Det er også utført studier på ungdommers deltakelse på ulike nettsamfunn, slik som MySpace og Facebook (Brandtzæg & Heim, 2008). I denne studien konkluderer de med at den teknologiske kunnskapen ungdom har til å publisere levende video på internett er mangelfull. Selv om dette ligger utenfor prosjektets rammer er allikevel funnet interessant i sammenheng med implikasjoner for videre arbeid.

Medietilsynet (2008) har gjennomført en kartlegging av 8 til 18-åringers bruk av digitale medier. Denne rapporten er utarbeidet på bakgrunn av svar ifra 947 elever, både fra grunnskoler og videregående skoler. Følgelig skisseres noen av funnene som antas å ha

betydning i dette prosjektet; Av disse elevene har 98 prosent tilgang til pc hjemme, og 60 prosent har egen pc. 73 prosent bruker internett daglig. 86 prosent av utvalget har egen mobiltelefon. Det antas at disse tallene er høyere blant de eldste ungdommene i utvalget. 23 prosent har opplevd at bilder eller videoer er lagt ut på internett uten deres tillatelse, mens 13 prosent sier at de selv har gjort dette mot andre. Undersøkelsen viser også at 42 prosent av utvalget har tilfeldig kommet inn på sider med voldelig materiale, og 25 prosent har aktivt søkt opp nettsider med voldelig materiale. En liknende kartlegging er utført både i 2003 og 2006, og det fremgår av undersøkelsen at både det å tilfeldig komme inn på slike nettsider og aktivt søke opp slike nettsider har økt siden 2003. Prosjektets formål og relevans må sees i lys av de funn presentert i rapporten fra Medietilsynet. Dette diskuteres ytterligere i kapittel 5.

Et kjernesporsmål i dette prosjektet er holdninger, og det er derfor valgt å legge vekt på tidligere forskning omkring holdninger, og ulike holdningsteorier.

2.0 TEORETISK RAMMEVERK

2.1 Kapitlets disposisjon

Innledningsvis begrunnes formålet med oppgaven, og hvorfor denne kunnskapen er betydningsfull. Deretter diskuteres fenomenet i lys av gjeldende lovverk. Videre følger en avklaring av de mest sentrale begrepene og teoriene som antas å ha betydning i denne oppgaven. Det vises også til hvilken definisjon av begrepet holdning som oppgaven bygger på. Så følger en redegjørelse på hvordan holdninger kan være motstridende. I en forlengelse av dette gjøres det rede for forholdet mellom holdninger og reell atferd, og det er av spesiell interesse om holdninger kan predikere atferd. Avslutningsvis framstilles oppgavens problemstilling som tar utgangspunkt i det teoretiske rammeverket.

2.2 Formålet med oppgaven

Formålet med denne oppgaven er å skaffe til veie kunnskap om ungdommers holdninger til fenomenet. Dette formålet har sitt utspring ifra antakelsen om at kunnskap om ungdommers subjektive forståelse og oppfatning av fenomenet, og hvilke psykologiske prosesser som bygger oppunder disse holdningene, er et viktig bidrag for å forstå fenomenet bedre og hvorfor dette nå langt oftere blir tematisert enn tidligere. Samtidig retter oppgaven et vitenskaplig fokus på et fenomen som i en politifaglig sammenheng er lite vitenskapelig behandlet.

Oppgavens formål må sees i sammenheng med politiets rolle i samfunnet og de oppgaver som politiet er pålagt å utføre, og utfordringer knyttet til fenomenet. Politiet har et uttalt mål om å arbeide mer kunnskapsstyrt, et mål presisert i St. meld. 42 (2004-2005). Sett i sammenheng med forventningen om at det er politiet som kontaktes når slike hendelser oppstår og derfor får hovedansvaret for å koordinere innsatsen av det forebyggende arbeidet, fordrer et slikt mål kunnskap om hvilke utfordringer politiet står overfor før det utarbeides tiltak som kan settes inn for å forebygge handlinger som fenomenet favner. Herman Goldstein (1990) viser til at forskning har avdekket at generelle tiltak mot kriminalitetsproblemer ofte ikke gir ønsket effekt. Det er derfor nødvendig å ”skreddersy” tiltak for at disse skal gi en ønsket effekt. Å

utforske hvilke holdninger ungdom har til fenomenet, og hvilke prosesser som påvirker disse holdningene, er betydningsfull kunnskap for at fagpersoner på en systematisk og strategisk måte skal være i stand til å iverksette slike ”skreddersydde” tiltak for å forebygge uønskede sider ved fenomenet. Samtidig vil denne kunnskapen bidra til at gjeldende aktører står bedre rustet når slike hendelser oppstår.

I St. meld. 42 (2004-2005) står det at det forebyggende arbeidet skal særlig rettes mot barn og unge, og mot vold i det offentlige rom. Det pekes også på betydningen av etterfølgende tiltak for å forebygge at nye tilfeller oppstår. Fenomenet favner handlinger ofte begått i det offentlige rom, hovedsakelig utført av unge aktører. Når handlinger også filmes og kontrollen med hva som skjer med slike opptak uteblir skaper dette ytterligere utfordringer, både for de impliserte, men også for andre personer som jobber tett med ungdom for å forebygge slike handlinger. Med utgangspunkt i disse utfordringer må det legges betydelig vekt på å forebygge at slike episoder oppstår.

Det er flere aktører som kan være aktuelle ”kilder” for å innhente kunnskap om fenomenet. Eksempelvis vil det å komme i kontakt med personer som har stått bak denne typen filming bidra til mer kunnskap om årsaker og motiver som ligger bak slike handlinger. Andre aktuelle aktører kan være personer som ufrivillig er blitt filmet. Å komme i kontakt med disse personer kan bidra til økt kunnskap om belastningen av å bli filmet, og hvilke konsekvenser dette kan gi. Dette prosjektet har valgt å ta for seg den gjengse ungdom. Dette er personer som befinner seg i risikozonen for å bli eksponert for denne typen informasjonsformidling, og som kanskje selv har opplevd fenomenet på nært hold. Fordi fenomenet er hyppig omtalt i ulike medier er det forventet at ungdom selv har et forhold til det.

2.3 Forankring i lovverket

Fenomenet inneholder ulike aspekter. Den involverer en voldelig handling og denne handlingen er filmet. Fenomenet kan også inneholde en distribusjon, det vil si en form for videreformidling av denne informasjonen, enten ved at filmen forevises andre personer eller at den sendes videre via ulike kommunikasjonskanaler, og fenomenet favner publisering av det filmede materialet. Til slutt, fenomenet innbefatter også at slike filmopptak sees på.

Volden som utøves kan rammes av straffeloven §§ 228 og 229 (1902). Ved filming av slike hendelser, kan straffelovens § 390a benyttes; ”*Den som ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd krenker en annens fred eller som medvirker hertil straffes med bøter eller fengsel inntil 2 år*”. Denne bestemmelsen kan også komme til anvendelse dersom slike filmopptak forevises andre, distribueres eller publiseres. Å se på slike videosnutter rammes ikke av loven, og er per definisjon ikke en straffbar handling.

Dersom slike filmopptak publiseres på internett vil Åndsverklovens § 45c (1961), som regulerer personvernet, kunne komme til anvendelse; ”*Fotografi som avbilder en person kan ikke gjengis eller vises offentlig uten samtykke av den avbildede*”. Dette er hovedregelen, men det finnes noen unntak. For å få en bedre oversikt hva angår personvernet, ble en juridisk rådgiver hos datatilsynet kontaktet. Han forklarte at å filme en voldshandling ikke rammes av personopplysningsloven. Heller ikke dersom denne filmen distribueres til andre mobiltelefonbrukere eller via e-post. Dette er å betrakte som privat bruk og krever i så måte ikke et samtykke fra de som er filmet. Dersom filmen distribueres på internett vil Åndsverksloven kunne tre i kraft da dette er en offentlig publikasjon, og følgelig krever et *aktivt* samtykke fra de involverte parter. Et slikt aktivt samtykke betyr at involverte personer selv må gi sitt samtykke til en publisering enten skriftlig eller muntlig. Er personene under 18 år må et slikt samtykke gis av en foresatt. Dette betinger imidlertid at personene på filmen er gjenkjennelige. Dersom filmen er såpass grovkornet at det ikke er mulig å identifisere hvem som er med på den, kommer vi i et grensetilfelle. Han understreket at det er tilstrekkelig at noen vil komme til å kjenne igjen personer på filmen.

Det er verdt å merke seg at Frankrike har innført et forbud mot slike handlinger som prosjektet tar for seg, regulert i Legifrance, artikkel 222-33-3. Personer kan straffes med fengsel inntil 5 år samt en bot på 75 000 euro dersom man forsettelig filmer og/eller tar bilder av voldelige episoder. Journalister og fotografer er unntatt denne loven (kilde: Den Franske ambassade/ Legifrance). Loven trådte i kraft 5. mars 2007.

I hvilken grad handlinger som dette prosjektet tar for seg kommer inn under noen av disse bestemmelsene blir ikke gjenstand for drøfting. Det synes likevel viktig å understreke at det finnes lovverk som kan nyttes for å regulere ulike aspekter ved fenomenet. Som en forlengelse av dette prosjektet kunne det vært interessant å drøfte i hvilken grad det gjeldende lovverket er godt nok til å regulere handlinger som fenomenet favner.

2.4 Sentrale begreper og teorier

2.4.1 Holdninger

Begrepet holdning er på mange måter et diffust begrep. Asheim (1997) definerer en holdning som å forholde seg til noe, en måte å stille seg på, en innstilling. Andre vil kanskje ha andre oppfatninger om begrepet. Er man uenige med hvordan andre oppfører seg vil noen hevde at de har en dårlig holdning. Mens andre vil kunne hevde at de har en riktig holdning. Begrepet nyttes også om rene fysiske tilstander som en god eller dårlig kroppsholdning. Ulike oppfatninger av begrepet holdning vil gi ulike assosiasjoner, og utfordringen er å komme opp med en definisjon som beskriver begrepet på en god måte. For å unngå misforståelser er det valgt å operasjonalisere holdningsbegrepet. Denne oppgave tar utgangspunkt i følgende definisjon av begrepet holdning;

Attitude is a psychological tendency that is expressed by evaluating a particular entity with some degree of favour or disfavour (Eagly og Chaiken, 1993, s. 1).

En holdning kan bestå av tre komponenter; En affektiv komponent, en kognitiv komponent og en atferdskomponent. Den affektive komponenten uttrykker følelser som mennesker har overfor et objekt. Den kognitive komponenten uttrykker tanker og oppfatninger til et objekt, mens atferdskomponenten uttrykker menneskers handlinger overfor et objekt. I følge Eagly og Chaiken (1993) så utvikles en holdning først når en person responderer på noe. Et individ har ikke en holdning før vedkommende responderer overfor et objekt enten på et affektivt, kognitivt eller atferdsmessig grunnlag. Noen holdningsobjekter er abstrakte, eksempelvis politiske partier, mens andre er mer konkrete, eksempelvis et klesplagg. Eagly og Chaiken (1993) viser til at enkelte holdningsobjekter har fått langt større oppmerksomhet enn andre, tross for at det er ubegrenset med objekter som kan studeres. Samfunnsforskere har vært spesielt opptatt av å granske ideologiske holdninger og holdninger overfor ulike grupper i samfunnet, slik som minoritetsgrupper. Holdninger overfor enkeltpersoner har også vært gjenstand for mye forskning.

Eagly og Chaiken (1993) er kritiske til mye av tidligere forskning på holdningsbegrepet som antydnet at holdninger til et objekt måtte inneholde alle tre komponentene dersom denne kunne ansees som pålitelig. De begrunner dette med at personer kan tilegne seg holdninger til et

objekt bare ved å lese om det. I slike tilfeller vil holdninger formes på bakgrunn av forventede tanker og oppfatninger til objektet.

Eagly og Chaiken (1993) viser til at det er ulike oppfatninger blant forskere om hvordan vi mennesker tilegner oss holdninger. En oppfatning som er omtalt er antakelsen om at holdningene er ervervet. Andre påstår at noen holdninger kan være genetisk betinget, en antakelse som har mottatt støtte både fra sosiobiologisk forskning og fra studier utført på tvillinger som henholdsvis har blitt oppfostret atskilt og sammen. Eagly og Chaikens definisjon av begrepet holdning er mer generell og omfatter holdninger som både er lært og ulært, stabile og foranderlige, viktig og uviktige. Hvor sterke holdningene til et individ eller objekt er, og hvor stabile disse er, avhenger av hvor viktige disse er for individet. Mindre viktige holdninger er mer ustabile og lettere å påvirke.

Katz (1960) antyder at holdninger er et uttrykk for ulike funksjoner. En holdning kan inneha en nyttefunksjon, en egoforsvarsfunksjon, en kunnskapsfunksjon, og kan være et uttrykk for verdier. Når det gjelder nyttefunksjonen så har mennesker en tendens til å utvikle positive holdninger til objekter som de forbinder med behovstilfredsstillelse, og negative holdninger til objekter som de assosierer med ubehag eller straff. Holdninger kan sees på som rene forsvarsmekanismer hvor det handler om å beskytte sitt selvbilde. Holdninger tjener kunnskapsfunksjonen i den grad de bidrar til å tilfredsstille behovet for en "forklaring" på områder i livet som det kan være vanskelig å orientere seg i. Mennesket har et behov for å forstå sine omgivelser og sin situasjon, og derfor vil kunnskapsfunksjonen eksisterer i alle holdninger. Til slutt skriver han at holdninger gjør det også mulig for mennesker å uttrykke sine personlige verdier. Verdier uttrykker hva som er viktig og ikke i en persons liv.

Denne siste funksjonen, at holdninger kan reflektere en persons verdier, er en fremstående hypotese innenfor holdningsteori (Maio og Olson, 2000). En fordømmelse av fenomenet som prosjektet tar for seg, eller motsatt, en aksept for fenomenet kan være et uttrykk for slike verdier. Maio og Olson skriver at fordi slike verdiuttrykte holdninger er blitt definert og operasjonalisert på mange ulike måter er det noen ganger vanskelig å skille mellom hvilke holdninger som er et uttrykk for verdier og hvilke som ikke er det. For å illustrere denne utfordringen kan vi ta for oss ungdom som *filmer en reell voldshandling*. På en side kan det være slik at personen filmer handlingen for å dokumentere hva som skjer, og som senere kan nyttes som bevis av politiet. Ideen om å hjelpe til, hjelpe andre, er viktig for denne personen,

og handlingen er derfor et uttrykk for personens verdier. På en annen side kan denne filmingen utføres fordi personen finner dette morsomt og underholdende. Da vil en slik handling i stedet være et uttrykk for en nyttebetont holdning. For å skille mellom hvilke holdninger som er et uttrykk for verdier og hvilke som er nyttebetonte er det nødvendig å innhente kunnskap om intensjonen bak handlingen.

I dette prosjektet legges det vekt på å avdekke hvilke holdningene informantene har overfor fenomenet. Det blir også redegjort for i hvilken grad holdningene informantene uttrykker inneholder en eller flere av funksjonene som skisseres av Katz (1960) og Maio og Olson (2000). I diskusjonsdelen drøftes hvorfor og hvordan denne kunnskapen er signifikant og hvilke implikasjoner dette har for politiet.

2.4.2 Når holdningene er uoverensstemmende

En persons holdninger er ikke alltid samstemte. Vi mennesker blir daglig stilt overfor en rekke forskjellige dilemmaer som kan forårsake uoverensstemmelser i våre holdninger. Slike uoverensstemmelser skjer ofte fordi en person opplever både fordeler og ulemper ved situasjonen, eller overfor et objekt, og derfor opplever det vanskelig å ta et valg; Burde jeg avsatt mer tid til familien? Burde jeg slutte å røyke? En slik tilstand kan oppleves konfliktfylt, og vi snakker da om en opplevd ambivalens.

Uoverensstemmelser i holdninger til et objekt kan oppstå både innenfor én og samme holdningskomponent, og mellom to ulike komponenter. En person kan både ha positive og negative oppfatninger eller følelser til samme objekt, eller at det ikke er samsvar mellom følelser og oppfatninger til samme objekt. Videre kan personen oppleve en konflikt mellom de samlede holdningene og følelsene eller oppfatningene til samme objekt (Fabrigar, MacDonald og Wegener, 2005).

Noen ganger handler vi mennesker på en måte som ikke er overensstemmelse med våre tanker og oppfatninger. Det oppstår en ubalanse mellom våre kognitive komponenter, og man opplever å være kognitivt dissonant. Teorien om kognitiv dissonans ble utviklet av Leon Festinger (1957). Kognitiv dissonans er en tilstand der personen opplever en uoverensstemmelse i sine kognitive elementer. Festinger definerer kognitive elementer som personens kunnskap, mening eller oppfatning om sine omgivelser, sin egen eller annen

persons atferd. Grunntanken ved Festingers dissonansteori er at en ubalanse mellom to eller flere kognitive elementer oppleves ubehagelig, og det er med utgangspunkt i dette ubehaget at personer motiveres for endring slik at balansen gjenoprettes. Festinger pekte også på at når mennesker opplever en dissonans vil de aktivt forsøke å unngå situasjoner og informasjon som kan forsterke dissonansen. Personer kan også forsøke å endre en eller flere av de uoverensstemmende elementene ved å søke etter bevis eller informasjon som kan forsterke den ene eller andre siden, eller rett og slett fornekte den ene siden av den. Den enkleste måten å redusere dissonansen på er å endre atferden.

I dette forskningsprosjektet er det forventet at både ambivalens- og kognitiv dissonansteori kan spille en stor rolle. I resultatdelen vil det eksemplifiseres og kommenteres i hvilken grad disse teoriene er overensstemmende med funn i undersøkelsen, og disse funnene blir gjenstand for drøfting i diskusjonsdelen.

Innledningsvis ble nytten av å innhente kunnskap om holdninger knyttet til fenomenet beskrevet. Vår forståelse og fortolkninger av våre omgivelser og våre egne og andres handlinger kan fortelle oss noe om våre egne holdninger. Men for å finne mulige bakenforliggende forklaringer om våre holdninger, fordrer dette kunnskap om hvordan og hvorfor vi årsaksforklarer verden rundt oss. Dette kalles å attribuere, og det blir følgelig gjort rede for begrepet. Deretter skisseres noen av de mest sentrale teoretiske tilnærmingene innenfor attribusjonsteori.

2.4.3 Attribusjon

Vi bestreber hele tiden å forstå verden rundt oss. Det kan oppleves ubehagelig å ikke ha en slik forståelse, og derfor kontinuerlig konstruerer vi plausible forklaringer på vår egen og andre menneskers atferd. Dette har trolig en sammenheng med at følelsen av å kunne kontrollere og predikere egen og andres atferd gir oss en form for trygghet. Heider (1958, s. 5) omtaler slike fortolkninger som ”common-sense psychology”, og kunnskap om hvordan mennesker tillegger atferd en årsak er viktig for å forstå mellommenneskelige relasjoner.

Det finnes ulike teoretiske tilnærminger innenfor attribusjonsteori. Hogg og Vaughan (2005) skisserer to sentrale teorier. Den første er *theory of correspondent inference* (Heider, 1958, ref. i Hogg og Vaughan, 2005). Denne tar utgangspunkt i at vi mennesker føler at vår egen

atferd er en motivert handling, framfor tilfeldig, og at vi årsaksforklarer andre menneskers atferd i et forsøk på å avdekke *deres* motiver. Fordi vi konstruerer teorier for å kunne kontrollere og predikere våre omgivelser ser vi etter stabile og varige egenskaper ved verden rundt oss. Når vi attribuerer skiller vi mellom personlige faktorer og situasjonelle faktorer. Den andre tilnærmingen er *covariation model* (Kelley, 1967, ref. i Hogg og Vaughan, 2005). Denne tar utgangspunkt i at mennesker årsaksforklarer andres atferd ved å tillegge atferden en forklaring som er mest dekkende. Mennesker benytter seg av dette prinsippet for å vurdere om atferden skal årsaksforklares ut ifra personlige faktorer, slik som personlighet, eller ut ifra eksterne, situasjonelle faktorer. Kelley skisserer tre faktorer som påvirker attribusjonsprosessen. Den første er graden av *konsistens*, om personen vil handle på samme måte i liknende situasjoner. Dernest graden av *særegenhet*, om personen handler forskjellig i ulike situasjoner. Til slutt vil graden av *konsensus* påvirke attribusjonsprosessen, om andre personer vil handle på liknende måte i samme situasjon. Hvordan vi attribuerer andres atferd betinges altså av vår informasjon om disse tre faktorene. Begge disse teoriene antyder at holdninger påvirker atferden.

En annen og ofte omtalt tilnærming er Daryl J. Bem's *self-perception theory* (1970). Bem skriver at mange er av den oppfatning at holdninger påvirker atferd. Dersom du spør en person hvorfor vedkommende ser filmene voldshandlinger på internett, er det ikke uventet om personen forklarer denne atferden med at han ønsker å se slike filmer. Bem har på sin side snudd denne antakelsen på hodet og antyder at atferd påvirker holdninger. Med dette utgangspunktet har Bem utviklet *self-perception theory*, som argumenterer for at vi ikke bare attribuerer andres atferd, men også vår egen. Gjennom slike selvattribusjoner av egen atferd lærer vi oss selv å kjenne, og at dette er den eneste måten å skaffe til veie kunnskap om oss selv. Dette betyr at å tolke egen atferd skaper et grunnlag for å vurdere egne holdninger, noe som kan eksemplifiseres følgende; "Jeg laster ned og ser voldsfilmer på internett, ergo må jeg ha en interesse for å se på slike filmer". Denne teorien tilfører også en alternativ forklaring til Festingers kognitive dissonanst teori (1957). I stedet for at slike handlinger kan forårsake dissonans, så vil personen slutte seg til at denne handlingen er forårsaket av egne holdninger og derfor er innenfor det man selv kan akseptere.

Hvordan vi mennesker attribuerer kan være befangt med feil. Vi har en tendens til å overfokuserer på personlige årsaker når vi årsaksforklarer andres atferd, og underfokuserer på situasjonelle forhold. Motsatt skjer når vi forklarer vår egen atferd, da situasjonelle faktorer

tillegges en langt større betydning enn personlige årsaker (Jones og Nisbett, 1972). De skriver at denne aktør-observatør effekten trolig har en sammenheng med aktørens kunnskap om egen situasjon, historie, motiver og opplevelse. Mer presist forklart; dette synes å være et resultat av hvilken informasjon som er tilgjengelig både for aktøren og observatøren. En konsekvens av dette er at aktøren ser seg selv som mer unik, og tolker sin egen atferd i en gitt situasjon som mer passende enn andres atferd.

De ulike attribusjonsteoriene blir tolket i lys av informantenes forklaringer. Det er også av interesse å se nærmere på denne aktør-observatør effekten som omtales, og i hvilken grad denne gjør seg gjeldende hos informantene i dette prosjektet.

2.4.4 Forholdet mellom holdninger og atferd

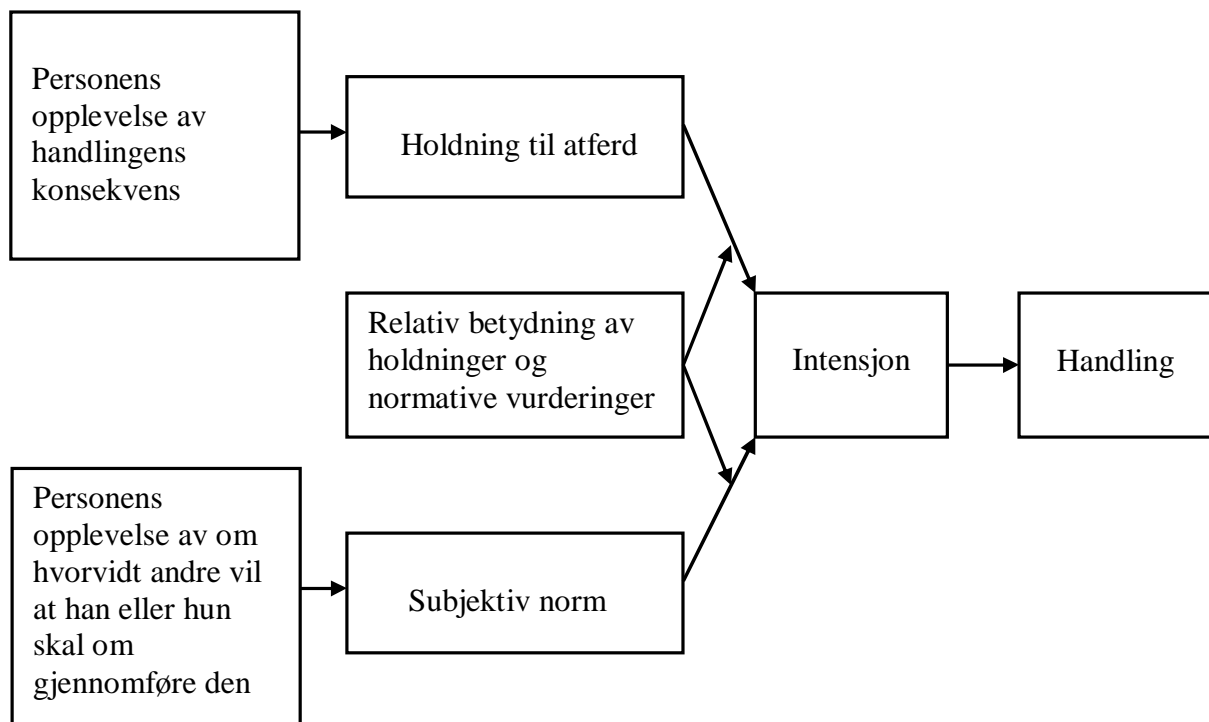
Mye av forskningen omkring holdninger har tatt for seg forholdet mellom holdninger og atferd. En mye omtalt tematikk er hvorvidt holdninger kan predikere atferd. En tidlig studie utført av LaPiere (1934) tok for seg forholdet mellom holdninger og atferd. LaPiere ønsket å finne ut om det var en sammenheng med amerikanernes fordommer mot asiater tidlig 1930-tallet og hvordan de egentlig handlet overfor dem. Han inviterte med seg et kinesisk ektepar med på en rundreise i USA. De besøkte til sammen 66 ulike overnattingssteder, og var gjester ved 184 ulike restauranter og kafeer. Kun ved et sted ble de nektet service. Seks måneder etter endt tur, sendte LaPiere et spørreskjema til alle stedene de besøkte. Av de 81 restaurantene som besvarte undersøkelsen oppga 92 prosent at de ikke ville ha akseptert kinesiske gjester. Av de 47 overnattingsstedene som besvarte undersøkelsen oppga 91 prosent det samme. Studien viste at de følelsene og oppfatningene de hadde overfor kinesere ikke korrelerte med reell handling, og at det derfor ikke var noen sammenheng mellom holdninger og atferd. Denne undersøkelsen har i ettertid fått sterk kritikk fordi den ikke var vitenskapelig tilfredsstillende. Det fantes ikke bevis på at de som besvarte undersøkelsen var de samme personene som utførte servicen da de besøkte stedet (Hogg og Vaughan, 2005). Eksemplet tar likevel for seg et interessant tema hva angår holdningsteori; om holdninger kan predikere atferd.

Det er utviklet ulike teorier som har tatt for seg sammenhengen mellom holdninger og atferd. En teori som har vært og er gjenstand for mye omtale er *the theory of reasoned action* (TRA). Denne ble introdusert i 1967 med det formål å predikere og forstå menneskers atferd (Ajzen

og Fishbein, 1980). Teorien baserer seg på antakelsen om at mennesker er rasjonelle og atferden er et resultat av systematisk bruk av tilgjengelig informasjon. Dette innebærer at mennesker vurderer konsekvensene av sine handlinger før de bestemmer seg om disse skal gjennomføres eller ikke. Den beste måten å predikere atferd på vil derfor være å spørre personen selv han eller hun har en *intensjon* om å gjennomføre den.

Ideen om at intensjoner kan predikere atferd gir oss ikke mye informasjon om årsakene til atferden. Med utgangspunkt i formålet med TRA, skriver de at neste steg er å identifisere hva som er bestemmende for intensjonene. De antyder at en persons intensjon påvirkes av to faktorer. Den ene er personlig. Det vil si at det er personens egen vurdering av handlingens konsekvens som er bestemmende for om handlingen gjennomføres eller ikke. Avgjørende er om de opplever handlingen som fordelaktig for seg selv eller ikke. Den andre faktoren er subjektiv norm. Personens opplevelse av hva andre personer forventer at hun eller han skal gjøre er bestemmende for atferden. Hvor sterk denne sosiale påvirkningen er, avhenger av hvor betydningsfulle disse personene er for vedkommende.

Figur 1. En modell av *teorien om veloverveid handling* (Ajzen og Fishbein, 1980, s. 8);

Det er interessant å tolke denne teorien i sammenheng med *hvorfor* personer laster ned og ser reelle voldsfilm på internett. Følges logikken i TRA vil en slik handling kunne forklares ut ifra intensjonelle hensyn. Voldsfilm lastes ned og sees på fordi aktøren har vurdert denne handlingen for å være mer positiv enn negativ og/eller at de tror at andre personer, som for aktøren er betydningsfulle, forventer eller ønsker at de skal se på disse filmene.

En utfordring ved antakelsen om at intensjonelle faktorer er bestemmende for vår atferd er dersom disse to faktorene kommer i konflikt med hverandre. Et eksempel på en slik konflikt kan være dersom en person har positive holdninger til å laste ned og se på reelle voldsfilm, og samtidig oppfatter at det foreligger et "sosialt press" fra andre til å ikke se på slike voldsfilm. Ajzen og Fishbein (1980) peker på at i slike tilfeller vil vurderingen av hvilken av disse funksjonene som vektlegges mest ha en betydning for om handlingen gjennomføres eller ikke, og dette vil variere fra person til person. Slik det fremgår av TRA vil ikke en handling nødvendigvis fortelle noe om en persons egne holdninger da slike handlinger kan være et resultat av et opplevd "sosialt press".

Det er viktig å understreke at denne teorien refererer til en persons holdninger til atferd, og gjelder ikke holdninger overfor objekter eller personer (Ajzen og Fishbein, 1980).

Modellen har blitt kritisert fordi den ikke inkluderer mer generelle karakteristika for å forklare uønsket atferd, slik som fattigdom og avvik ved personen, og derfor ikke er egnet som en generell teori for å forklare atferden (Eagly og Chaiken, 1993).

Da mennesker også vurderer faktorer som bidrar til å fremme eller vanskeliggjøre muligheten til å gjennomføre handlingen har TRA blitt videreutviklet til også å gjelde graden av kontroll. Denne teorien har fått navnet *theory of planned behaviour* (TPB), og graden av kontroll av atferd avhenger av om personen oppfatter denne som enkel eller vanskelig å gjennomføre (Ajzen og Albarracín, 2007). Dette betyr at dersom personen har positive holdninger til å gjennomføre handlingen, og har en oppfatning av at andre ønsker at personen skal gjennomføre handlingen, i sammenheng med at denne handlingen lar seg gjennomføre uten særlig vanskeligheter, vil dette styrke personens intensjon om å gjennomføre handlingen når muligheten byr seg. Følgelig vil en prediksjon av atferd påvirkes av disse momentene. Både TRA og TPB har vist seg å være nyttige i ulike studier, blant annet hva angår seksuell atferd (Hogg og Vaughan, 2005).

Ajzen og Fishbein (2005) understreker at det kan være faktorer som bidrar til å svekke en mulig sammenheng mellom intensjoner og atferd. Eksempelvis vil alder kunne påvirke dette forholdet. Selv om en femåring uttrykker en intensjon om å ta livet av en voksen person, kan det ikke hevdes at sannsynligheten for at dette skal skje er særlig stor.

TPB har fått kritikk fordi den, i likhet med TRA, antyder at det foreligger en sammenheng mellom intensjon og en viss grad av kontroll over egen atferd (Eagly og Chaiken, 1993). Hogg og Vaughan (2005) har på sin side reservert seg noe fra både TRA og TPB da disse modellene antar at holdninger er rasjonelle, og handlinger er intensjonelle, begrunnet og planlagt.

Holdninger overfor et objekt varierer i styrke. Sterke holdninger influerer vår atferd i større grad enn svake holdninger. Sterke holdninger er mer tilgjengelig enn svake holdninger. Disse kan automatisk aktiveres og vil i langt større grad influere vår atferd.

Maio og Olson (2000) har i sitt arbeid fokusert mye på holdningens verdifunksjon, og sett nærmere på forholdet mellom verdier og atferd. De skriver at linken mellom holdninger og atferd er sterkere hos personer med holdninger som gjenspeiler egne verdier, enn for dem med nyttebetonte holdninger. Denne hypotesen må imidlertid sees i sammenheng med hvor viktige disse verdiene er for den enkelte. De eksemplifiserer dette med å donere penger; sannsynligheten for at personer som betrakter verdien av å være hjelpsom som viktig vil donere penger til et godt formål er langt større enn hos personer som ikke betrakter denne verdien like viktig. Dette betyr at dersom en holdning er et uttrykk for bestemte verdier og disse er viktige for personen vil dette i større grad kunne predikere atferd.

Hogg og Vaughan (2005) antyder at selv om det er vanskelig å predikere enkeltstående handlinger fra generelle holdninger, kan prediksjon av handling forsterkes av variabler som innebærer å spesifisere tilstandene hvor forholdet mellom holdning og atferd er sterk eller svak. Variablene som nevnes er situasjon, personlighet, vane, følelsen av kontroll og direkte erfaring. Bargh og Chartrand (1999) har sett nærmere på variabelen vane. De skriver at vaner er atferd som er automatiske i visse situasjoner og kan oppstå uten å tenke særlig over det. Formålet med informasjonsinnhenting trenger derfor ikke nødvendigvis å være en viljestyrt handling. Når disse handlingene er satt i bevegelse oppfører de seg helt lik som om disse

handlingene var viljestyrt. Tas denne antakelsen til etterretning vil det å laste ned et videoklipp av en voldshandling ikke nødvendigvis bety at dette en viljestyrt handling eller et ønske om å se på slikt materiale. I stedet kan denne handlingen utføres fordi det er en handling som utføres ofte uten særlig grad av bevissthet. Indirekte kan dette bety at handlinger som utføres ofte kan gradvis bli automatiserte. Denne teorien er interessant fordi dette innebærer at oppmerksomheten også må rettes overfor menneskers vaner og grad av kontroll når holdninger skal vurderes. Denne teorien bryter med TRA og TPB.

2.5 Sammenfatning

Det synes å foreligge lite tilgjengelig forskning som har tematisert forholdet filming av vold og holdninger til dette. Prosjektleders forhåndskunnskap om fenomenet var dels basert på avisartikler, dels basert på ulike rettsdokumenter som omhandler voldshandlinger som også er blitt filmet, og dels basert på samtaler med ulike etterforskere, påtalejurister og andre samfunnsforskere. Det foreligger allikevel tidligere utført forskning som kan være nyttig sett i sammenheng med dette prosjektet. Det er også undersøkelser som antas å ha relevans for prosjektet, og da spesielt undersøkelsen utført av Medietilsynet (2008).

Det ønskes primært en større forståelse av hvordan ungdom selv oppfatter, reagerer og eventuelt handler i forbindelse med at filmopptak av voldshandlinger blir sett på, at slike handlinger filmes, at slike filmopptak distribueres og publiseres. Ungdommers holdninger til fenomenet er derfor et kjernesporsmål i dette prosjektet. I undersøkelsen er den gjengse ungdom valgt ut som informanter. Dette har sammenheng med forventingen om at kunnskap om ungdommers holdninger til fenomenet kan bidra til å lettere forstå hvorfor dette nå langt oftere blir tematisert enn tidligere. Denne kunnskapen er nødvendig for at fagpersoner på best mulig måte skal være i stand til å foreslå tiltak som kan bidra til å forebygge uønskede sider ved fenomenet. Kunnskap om holdninger er også viktig for å lettere forstå hvordan mennesker handler.

Kunnskap om hvordan mennesker årsaksforklarer andre persons atferd er også viktig fordi slike fortolkninger kan fortelle oss noe om våre holdninger. Da slike fortolkninger kan være befengt med ulike feil er det viktig at disse synliggjøres og på denne måten reduseres påvirkningen slike feiltolkninger kan ha på den enkeltes holdning.

Det er også viktig å se på sammenhengen mellom holdninger og atferd, og sentrale tema er om holdninger kan påvirke vår atferd og omvendt. Variabler som nevnes er intensjon, graden av kontroll, situasjon, personlighet, vane, og direkte erfaring. En annen variabel som kan ha betydning er den enkeltes personlige verdier, betinget av hvor viktige disse verdiene er.

I det teoretiske rammeverket er det valgt å operasjonalisere holdningsbegrepet. Dette er gjort av to hensyn. For det første er dette viktig for å unngå misforståelser omkring begrepet holdning. Når alle tre holdningskomponentene blir gitt oppmerksomhet er det lettere å få et helhetlig bilde av hvilke holdninger som uttrykkes. For den andre, en slik operasjonalisering gjør det lettere å avdekke mulige forskjeller og likheter mellom holdningene, og identifisere hvilke variabler som virker inn og som kan bidra til å forklare disse likhetene og forskjellene.

2.6 Problemstilling

Hovedmålet for dette prosjektet er å skaffe til veie mer kunnskap om ungdommers holdninger til at reelle voldshandlinger filmes. Mer spesifikt legges det vekt på å innhente kunnskap om ungdommers egne holdninger til selv å se på og at andre ser på filmopptak av reelle voldshandlinger, holdninger til at reelle voldshandlinger filmes, holdninger til at slike filmopptak distribueres og publiseres.

Som beskrevet innledningsvis har fenomenet tidvis fått stor oppmerksomhet i riksdekkende medier. Flere filmopptak av voldelige hendelser er blitt publisert på internett. Det er derfor interessant å stille spørsmålstegn ved ungdommers egne holdninger til fenomenet, og om disse holdningene er med på å holde liv i fenomenet. Clay Calvert har skrevet om ”kikkulturen” i boken *Voyeur Nation*, og uttaler følgende; ”There´s a little bit of voyeur in all of us. Our eyes are drawn to the illicit, the outrageous and the shocking” (Calvert, 2000, s. 214). Og for å forfølge Calverts ord; Er det slik at filmede voldshandlinger vekker særlig interesse hos informantene? Som en forlengelse av dette er det også av interesse å identifisere hvilke variabler som påvirker deres holdninger til fenomenet i den ene eller andre retningen. Utformingen av problemstillingen vil gi et svar på hvordan ungdom selv forstår og opplever fenomenet, og hvordan de reagerer overfor fenomenet.

3.0 METODE

3.1 Kapitlets disposisjon

Det er valgt en kvalitativ tilnærming, og bruk av intervjuer og Grounded Theory som analytisk rammeverk, for å besvare oppgavens problemstilling. Innledningsvis redegjøres hva som er gjort forut for undersøkelsen, før valg av tilnærming begrunnes. Derneft gjøres det rede for den praktiske gjennomføringen av undersøkelsen. Neste steg er en beskrivelse av metoden Grounded Theory, og en påfølgende beskrivelse av de analytiske trinnene som benyttes i denne Grounded Theory. Det gis også en begrunnelse for hvorfor denne metoden er egnet til å belyse oppgavens problemstilling.

Det blir også redegjort for ulike kriterier for vitenskapelig forskning. Derneft følger dataanalysen, og avslutningsvis vil dette metodekapitlet inneholde noen etiske betraktninger forbundet med prosjektet.

3.2 Forundersøkelsen

Prosjektleder var i løpet av mai 2008 i samtale med Datatilsynet hva angikk personvernet. I samme måned var prosjektleder i kontakt med presseansvarlig ved den Franske ambassade, Ingrid Helle, både over telefon og epost hva angikk ny lov i Frankrike som forbyr filming av voldshandlinger. Hun viste til aktuelle lovbestemmelse i den franske lovgivningen, og denne ble oversatt av Can. Jur. Hanne Skallerud.

Det er foretatt søk i søkemotoren PsycINFO. Dette er en database som refererer til tidsskriftartikler, forskningsartikler og avhandlinger innenfor fagemner som psykologi, pedagogikk, sosiologi og medisin. Det ble utført søk både før, under og etter undersøkelsen i søkeord som *media*, *watching violence*, *violence on tape*, *happy slapping*, *mobilephones*, *recorded violence*, *YouTube*, *bullying*, *attitudes* og ulike kombinasjoner av disse søkeordene. Det er ikke funnet artikler med relevans til fenomenet *filming av voldshandlinger* og holdninger til dette. Liknende søk er utført i Home Office.

I kapittel 1.1 ble det vist til ulike rettsdokumenter. Disse dokumentene er innhentet fra henholdsvis Bergen tingrett (dom av 30. oktober 2007), Fredrikstad tingrett (dom av 18. oktober 2007), Larvik tingrett (dom av 22. juni 2007) og Agder lagmannsrett (dom av 07. desember 2007), Nedre Romerike tingrett (dom av 09. mars 2007), Lofoten tingrett (dom av 14. januar 2007), Moss tingrett (dom av 10. januar 2006), Hedemarken tingrett (dom av 14. april 2004) og Eidsivating lagmannsrett (dom av 07. juli 2004).

3.3 Kvalitativ tilnærming.

Kvalitativ forskning består hovedsaklig av tre komponenter. Den første komponenten er datamaterialet. Denne kan ha sitt opphav fra intervjuer, observasjon, dokumenter, opptak og filmer. Den neste er ulike prosedyrer, eller metoder, for å tolke og organisere datamaterialet. Disse prosedyrene refererer ofte til koding av datamaterialet. Skrevne og verbale rapporter utgjør den tredje komponenten (Strauss og Corbin, 1998).

Før man setter i gang med et forskningsopplegg er det tre spørsmål som bør besvares; hva, hvorfor og hvordan (Kvale, 1997). Første steg er å innhente forhåndskunnskap om emnet som skal undersøkes, *hva* ønskes det kunnskap om. Dernest må forskeren klargjøre formålet med studien, *hvorfor* dette er viktig. Disse to stegene må besvares før man går videre. Det siste steget er å innhente kunnskap om ulike intervju- og analyseringsteknikker for å finne fram til *hvordan* forskeren på best mulig måte kan tilnærme seg problemstillingen som ønskes belyst.

Det ble valgt en kvalitativ tilnærming, med dybdeintervjuer som analytisk rammeverk. Dette valget ble tatt ut ifra to hensyn. For det første forligger det lite tilgjengelig kunnskap omkring fenomenet i politifaglig sammenheng, og en kvalitativ tilnærming derfor ville være en egnet metode å benytte i et relativt ukjent farvann. Det andre hensynet var prosjektets problemstilling. Hovedmålet med prosjektet var å skaffe til veie kunnskap om ungdoms holdninger til fenomenet. For å få en helhetlig forståelse av deres holdninger krevde dette et innblikk i deres livsverden. Aase og Fossåskaret (2007, s. 120) skriver at formålet med kvalitativ tolkning er ”å se fenomenet fra ulike posisjoner eller i henhold til ulike virkelighetsforståelser”. Det ble tolket dit hen at dybdeintervjuer var den best egnede måten å tilnærme seg deres verden, og på denne måten få kunnskap om fenomenet ut ifra ulike virkelighetsforståelser.

3.4 Gjennomføringen av undersøkelsen

3.4.1 Informantene

Det ble valgt å benytte elever ved den videregående skolen som informanter i undersøkelsen. Dette er en målgruppe som frekventerer ofte på internett, og med stor sannsynlighet er brukere av nettstedet hvor denne typen materiale publiseres. De er i en alder hvor påvirkningen er stor, men allikevel er såpass voksne at de reflekterer godt over egne valg og det de observerer.

Det ble i første omgang sendt en anmodning til opplæringsdirektøren i den aktuelle fylkeskommunen om tillatelse til å benytte elever ved den videregående skole i et forskningsprosjekt. Opplæringsdirektøren ga meg muntlig klarsignal til selv å ta kontakt med rektorer ved de ulike skolene i det aktuelle fylket. I første omgang ble det gjort et forsøk på rekruttere informanter både fra by- og bygdeskoler, samt elever både ved yrkesfaglig linje og allmennfaglig linje, og det ble opprettet kontakt med til sammen sju videregående skoler. Rektorene ved alle disse skolene ble kontaktet på telefon hvor de ble orientert om studien. Informasjonsguiden, samtykkeskjema og informasjonsskrivet til utvalget ble sendt dem på epost. På grunn av avslag på anmodning som ble sendt tre bygdeskoler, endte prosjektet til slutt opp med elever fra videregående skoler beliggende i bynære områder. Skolen stod selv for utvelgingen av informantene.

Ved den ene skolen ble det avtalt intervju med to elever, men ingen av dem møtte opp. Prosjektet endte til slutt opp med intervju av åtte elever, fem jenter og tre gutter, fordelt på tre ulike videregående skoler. Intervjuet av informant nummer to ble ikke tatt opp på bånd på grunn av komplikasjoner med båndopptakeren under intervjuet, og er følgelig ikke gjenstand for tolkning i dette prosjektet.

3.4.2 Intervju som metode

Det finnes ulike typer intervjuer. De kan være strukturerte, halvstrukturert eller åpne. Det kan også gjennomføres gruppeintervjuer. Det strukturerte intervjuet krever ofte kun korte og konsise svar, typisk ja eller nei svar. Halvstrukturerte intervjuer har ikke samme rigide strukturen som et strukturert intervju. Slike intervjuer egner seg godt dersom det er bestemte

områder som ønskes belyst. Selv om temaet er klargjort på forhånd, gir denne typen intervjuer rom for refleksjon, og kan åpne opp for nye spørsmål som ikke var tenkt ut på forhånd. Det anbefales å utarbeide en intervjuguide til denne typen intervjuer. Åpne intervjuer innebærer liten grad av kontroll fra intervjuer. Det stilles ikke like store krav til struktur til sammenlikning med halvstrukturerte intervjuer. Den siste typen intervju er gruppeintervju hvor flere personer blir intervjuet samtidig.

Sett i sammenheng med prosjektets problemstilling var hovedmålet med undersøkelsen å innhente kunnskap om ungdoms subjektive opplevelse av fenomenet, og hvordan de forstår og reagerer på fenomenet. Et slikt mål betyr at forskeren må la seg bli invitert inn i informantens egen livsverden, og det ble tolket dit hen at bruk av dybdeintervjuer var best egnet for å innhente denne kunnskapen. Av de nevnte intervjuformene, lå intervjuene i denne undersøkelsen innenfor det som defineres som halvstrukturerte intervjuer. Det ble på forhånd utarbeidet en intervjuguide (vedlegg B) som tok utgangspunkt i ulike aspekter ved fenomenet som ønsket belyst. Hovedtanken var at dette ville bidra til å strukturere samtalen, og samtidig gi rom for refleksjon og tolkninger.

Det ble gjennomført et pilotintervju av en testperson før intervjuene av informantene. Hensikten med et slikt testintervju var å avdekke eventuelle svakheter ved intervjuet og intervjuguiden. Testintervjuet var veldig nyttig da alt fra sittestilling, til hvor på bordet båndopptakeren burde plasseres slik at alt som ble sagt ble tatt opp på bånd, men samtidig ikke ville være et forstyrrende element under samtalen ble vurdert. Samtidig ga det en pekepinn på varigheten av intervjuet. Intervjuguiden ble ikke endret etter pilotintervjuet.

3.4.3 Valg av sted for intervjuene

Intervju er en mellommenneskelig interaksjon som lett kan la seg influere av rammen rundt samtalen. Derfor er det viktig at intervjueren er bevisst på relasjonen med den intervjuede samt klimaet omkring intervjusituasjonen. Det ble valgt å gjennomføre intervjuene ved informantens egne skoler. Ideen bak dette valget var at en trygg atmosfære ville bidra til å bygge oppunder informantens egen opplevelse av trygghet, og på denne måten forminske en potensiell påvirkning fra omgivelsene, herunder intervjuer.

3.4.4 Materialet

Informantene ble i startfasen av intervjuet forevist et filmopptak av en voldshandling som senere er blitt distribuert videre og publisert på internett i. Denne videoen sammen med intervjuguiden utgjorde grunnlagsmaterialet for intervjuene.

Videoen viste først ei jente og en gutt, heretter kalt offeret, som stod og diskuterte høylytt i noen sekunder. De oppholdt seg i noe som kunne likne en korridor. Det hele ble filmet av det som trolig var et mobiltelefonkamera. Flere mennesker stod rundt og observerte hendelsen. En mannsperson, heretter kalt gjerningsmannen, kom ut fra menneskemengden rundt disse to, gikk så rett bort til offeret, dyttet ham bakover imot en vegg og begynte å slå ham. Etter hvert ble offeret kastet ned i bakken av samme mann. Gjerningsmannen stilte seg skrevs over offeret, og slo ham gjentatte ganger. Offeret lå da nede, på ryggen, og forsøkte å beskytte seg mot slagene. Det gikk noen sekunder før en voksen person brøt inn og tok med seg gjerningsmannen bort fra offeret. Denne voksne personen beordret gjerningsmannen om å bli med ham til rektor. Offeret lå fortsatt igjen på bakken, og vi kunne høre ham gråte. Filmingen opphørte. Filmopptaket hadde en varighet på ca. 90 sekunder. Ansiktene på både offeret og gjerningspersonen var sladdet slik at ingen av disse var gjenkjennelige.

Med utgangspunkt i prosjektets problemstilling var et slikt filmopptaket godt egnet til å belyse ulike aspekter ved fenomenet. For det første inneholdt klippet en voldshandling, og denne er filmet. Den inneholdt også en distribusjon da klippet er blitt publisert. I så måte var den egnet til å få fram holdninger både til distribusjon av slike filmopptak og en publisering av slike opptak. Samtidig var det forventet at videoklipp ville medvirke til å få fram den emosjonelle komponenten knyttet til å bevitne slike opptak. En annen viktig grunn til å vise et slikt klipp var å tydeliggjøre temaet, og på denne måten forminske risikoen for misforståelser omkring hva intervjuet handlet om.

Den filmede hendelsen som ble forevist er valgt av flere grunner. For det første er hendelsen trolig filmet med et mobilkamera, et inntrykk som forsterkes både hva angår kvalitet og hvordan filmingen ble utført. Det ble tolket dit hen at dette kunne bidra til at hendelsen framstod som reell. Filmen var oversiktelig og hadde en relativt kort varighet, omtrentlig nitti sekunder. Filmopptaket er utført på en skole i Norge, og de involverte snakket norsk. Dette er momenter som syntes å være betydningsfulle fordi det kunne bidra til å skape en større nærhet til det som ble forevist, og at hendelsen ikke framstod som noe fjernt og uvirkelig for

informantene. Videre, hendelsen var ikke *for* grov. Dette var en voldshandling som kan oppleves overalt, og som mange kanskje selv har vært vitne til. Intensjonen var at volden ikke skulle stjele all fokus under framvisningen, men å få fram refleksjoner rundt hele hendelsen, både volden, filmingen og de menneskene som var involvert. Videoklippet var styrende for den videre samtalen med informantene.

Intervjuguiden som ble benyttet under intervjuene ble utarbeidet med det formål å innhente kunnskap om ungdoms holdninger til fenomenet som prosjektet ønsket å belyse. For å få fram denne kunnskapen ble spørsmålene formulert slik at disse var egnet til å få fram informasjon om informantenes følelser, tanker og oppfatninger, og egen atferd knyttet til dette. Kunnskap om hvordan informantene attribuerer var også et viktig element i oppbygningen av guiden. Guiden var dels teoribasert, men samtidig ble det lagt inn spørsmål som var mer eksplorerende. Intervjuguiden og videoklippet var nyttige hjelpemidler for å strukturere samtalen rundt fenomenet.

Begrepet *holdning* ble bevisst ikke benyttet av intervjuer under intervjuene. Dette er et abstrakt begrep som kan være gjenstand for ulike tolkninger og følgelig kunne skape misforståelser. Dette ville i så fall kunne påvirke prosessen på en uheldig måte og gitt undersøkelsen lavere validitet.

3.4.5 Gjennomføringen av intervjuene

Å avklare premissene for intervjuet er en viktig forutsetning for intervjuets nyttefunksjon. Før gjennomføringen av intervjuene ble alle informantene informert om formålet med intervjuet, hvordan dette praktisk ville bli gjennomført og om bruken av båndopptakeren. Alle informantene fikk anledning til å stille spørsmål før vi satte i gang. Alle intervjuene ble avrundet med at informantene fikk anledning til å stille spørsmål, samt gi tilbakemelding, både til innhold og den praktiske gjennomføringen.

Informantene ble forevist videoklippet i begynnelsen av intervjuet. Klippet var lastet ned på min private bærbare pc som ble benyttet under framvisningen. Alle informantene fikk anledning til å se denne videosnutten flere ganger om de ønsket det. Intervjuene startet umiddelbart etter videoframvisningen.

Intervjuene hadde en varighet på rundt én klokke time.

3.4.6 Transkripsjonen

Det ble benyttet båndopptaker under intervjuene. Arbeidet med transkriberingen av intervjuene ble påbegynt samme dag som intervjuene ble gjennomført, og lagret på prosjektleders private pc. Transkribering er en prosess hvor muntlig tale blir oversatt til skriftlig tekst. Prosjektleder stod selv for transkriberingen.

Under transkripsjonsarbeidet ble rådet til Charmaz (2006), som anbefaler å benytte en full transkripsjon av intervjuene, fulgt da dette kan gi ideer og tolkninger som forskeren ellers kanskje ville ha oversett. Alle ord og uttrykk samt pauser ble derfor notert. Et annet moment ved at det ble valgt en nøyaktig transkripsjon var en idé om at dette kunne bidra til å gi en dypere forståelse av fenomenet.

3.5 Grounded Theory

The grounded theorist's simultaneous involvement in data gathering and analysis is explicitly aimed toward developing theory
(Charmaz, 2003, s 89).

Grounded Theory ble utviklet av sosiologene Barney G. Glaser og Anselm L. Strauss (1967), og er en spesifikk metodelære for å utvikle teori forankret i datamaterialet. Metoden ble utarbeidet i et forsøk på å fylle det de oppfattet som et tomrom mellom teori og empiri i forskningen. De var selv kritiske til at de forsøkene som tidligere var gjort for å fylle disse tomrommene hovedsakelig bestod i å utbedre metoder for teoritesting (Glaser og Strauss, 1967). Det som best kjennetegner Grounded Theory er at den er teoriutviklende, induktiv og konseptualisert. Teorien utvikles under datainnsamlingen, og det er et kontinuerlig samspill mellom analysen og datainnsamlingen. Dette er på ingen måte en universal kunnskap da denne er konseptualisert med henblikk på det spesifikke studie. Teoriene kan endre seg dersom de anvendes innenfor andre kontekster, noe som innebærer at ulike kontekster kan utvikle ulike teorier.

Teoriutvikling står sentralt i Grounded Theory. Strauss og Corbin definerer begrepet teori følgende: "theory denotes a set of well-developed categories (e.g., themes, concepts) that are systematically interrelated through statements of relationship to form a theoretical framework that explains some relevant social, psychological, educational, nursing, or other phenomenon" (Strauss og Corbin, 1998, s. 22). En teori er ofte mer enn et resultat av ulike funn. En teori tilbyr en mulig forklaring på et fenomen. Å utvikle teorier rundt et fenomen, framfor å kun produsere et visst antall funn, er viktig for å videreutvikle kunnskap om fenomenet.

Teorier kan inneha ulike egenskaper. Noen teorier er mer abstrakte enn andre. Glaser og Strauss (1967) skiller mellom substansiell- og formalteori. Substansiell teori er en teoretisk fortolkning eller forklaring på et avgrenset problem ved et bestemt område. Formalteori er mindre spesifikk hva angår gruppe og sted, men i stedet henvender seg til et høyere nivå av abstrakthet. Disse teoriene er mer generelle, og kan eksempelvis hjelpe oss med å forstå atferd blant kriminelle ungdomsgrupper.

Siden Glaser og Strauss klassiske erklæring i 1967 har de videreutviklet Grounded Theory i ulike retninger. Strauss la større vekt på verifikasjon og hans arbeid med Juliet M. Corbin fortsatte i denne retningen. Strauss og Corbins versjon av Grounded Theory fokuserer i større grad på tekniske prosedyrer framfor å vektlegge de komparative metoder innenfor Grounded Theory. Glaser på sin side hevder at Strauss og Corbins prosedyrer tvinger data og analyse inn i føreksisterende kategorier, noe som bryter med det fundamentale i Grounded Theory (Charmaz, 2006).

Charmaz (2006) diskuterer sin egen praksis innenfor Grounded Theory som skiller seg noe fra Glaser og Strauss' klassiske Grounded Theory om å utvikle teori avledet fra data uavhengig av forskeren som observerer. Hun hevder at vår Grounded Theory vil påvirkes av vår forkunnskap og involvering, og samhandling med mennesker.

Glaser og Strauss foreslår å avvente litteraturgjennomgang til etter analysen er utformet for å unngå å tvinge datamaterialet inn i føreksisterende kategorier. Dette synet deles av Charmaz (2006) og hun begrunner dette med at forskeren da fordres til å artikulere egne ideer.

3.5.1 Grunnleggende operasjoner i Grounded Theory

To grunnleggende operasjoner i Grounded Theory er å stille spørsmål og gjøre sammenlikninger (Strauss og Corbin, 1998). En god undersøkelse betinges av å stille de effektive og riktige spørsmålene. Strauss & Corbin (1998) skiller mellom fire ulike spørsmål. Det første er følsomme spørsmål. Hva er det dataen *kan* indikere. Det neste er teoretiske spørsmål. Dette er spørsmål som hjelper forskeren til å se prosesser, variasjoner og se sammenhenger mellom konsepter. Den tredje typen spørsmål er mer av praktisk art. Dette er spørsmål som er retningsgivende for den videre datainnsamling og hjelper til med å strukturere teorier som utvikles under analysen. Den fjerde typen spørsmål er rettleidende spørsmål under intervjuer og observasjoner. Disse vil ofte være mer åpne, og spisses mer under prosessen.

Konstant sammenlikning er en analysemetode som suksessivt genererer mer abstrakte konsepter og teorier gjennom en induktiv prosess ved å sammenlikne data med data, data med kategorier, kategorier med kategorier og kategorier med konsepter. Sammenlikningen utgjør ethvert stadium av analytisk utvikling (Charmaz, 2006). Strauss og Corbin (1998) skiller mellom deskriptive og teoretiske sammenlikninger. Deskriptive sammenlikninger innebærer å sammenlikne hendelser, objekter og handlinger for likheter og ulikheter som grupperes i en kategori. Teoretiske sammenlikninger krever videre forklaringer, og bidrar til at analysen beveger seg fra et deskriptivt nivå til et mer abstrakt nivå. Formålet med disse to prosedyrene er å få fram egenskaper og dimensjoner som ligger skjult i datamaterialet, og trekke ut det meningsfulle. Vi ønsker å gå fra det spesielle til det mer generelle.

I tillegg til disse to prosedyrene finnes det ulike analytiske verktøy som kan være fornuftig å benytte sammen med disse prosedyrene. Formålet er å gjøre analysen mer følsom. Å bruke de riktige analytiske verktøyene er helt essensielt under hele analyseprosessen. Dersom en murer skal flislegge et våtrom er det ikke tilstrekkelig å være faglig kompetent. Uten riktig verktøy er det vanskelig å utføre et godt og kvalitetsmessig arbeide. Det samme gjelder analytiske verktøy. Miles og Huberman (1994, s. 242) skisserer 13 ulike analytiske verktøy eller teknikker som kan være fornuftig å bruke under analysen. Hvilke av disse som er best egnet varierer ut i fra formålet med analysen. Det viktigste er å finne teknikker som passer deg og din analyse. I Grounded Theory oppfordres det til å skrive memoer under hele analyseprosessen. Dette verktøyet blir beskrevet mer utfyllende i kapittel 4, dataanalysen.

Et spørsmål som mange forskere stiller seg er hvor man skal innhente data som er nødvendig for å videreutvikle teorien. Det som skiller Grounded Theory fra andre kvalitative tilnærminger er bruken av teoretisk drevet datainnsamling.

3.5.2 Teoretisk drevet datainnsamling

Teoretisk drevet datainnsamling innebærer å søke etter mennesker, hendelser eller innhente annen relevant informasjon som kan bidra til å videreutvikle de teoretiske kategoriene. Det som skiller teoretisk drevet datainnsamling fra andre former for datainnsamling er at formålet med denne er å skaffe tilveie data som bidrar til å videreutvikle allerede identifiserte kategorier.

Teoretisk drevet datainnsamling er en strategi som utføres og tilpasses den spesifikke studien. Det finnes ulike måter å gjennomføre en slik teoretisk drevet datainnsamling, fra å studere dokumenter, utføre observasjoner, gjennomføre flere intervjuer, eller gjennomføre nye intervjuer med de samme informantene. Hva du ser etter og hvordan du utfører denne avhenger av formålet med den. En annen måte å utføre en teoretisk drevet datainnsamling på er å gå tilbake til faglitteraturen og lete fram kunnskap som kan bidra til å videreutvikle teoriene. Teoretisk drevet innsamling er konseptuelt betinget, og kan ikke benyttes for å representere en populasjon eller til å generalisere funnene.

I likhet med annen forskning finnes det en ideell måte å gjennomføre forskningen på og en praktisk måte. Noen ganger må forskeren slå seg til ro med sistnevnte (Corbin og Strauss, 1998). Dette inkluderer måten datainnsamlingen gjennomføres på. Blant uerfarne forskere vil ofte datainnsamling innebære at det samles inn data systematisk ved å gå fra en informant og videre til den neste, uten å analysere det enkelte intervju før man har gjennomført alle. Dette betyr at datainnsamlingen blir mindre fleksibel da forskeren ikke har anledning til å gjøre endringer underveis. Forskeren må i langt større grad akseptere det datamaterialet som er innhentet. Teoretisk drevet innsamling kan også bety at man går tilbake til råmaterialet, og reorganisere dette i forhold til teoretisk relevante konsepter.

Charmaz (2003) foreslår å avvente den teoretisk drevne datainnsamlingen til forskeren er sikker på alle relevante spørsmål og hendelser er definert og at de har fått anledning til å utvikle seg videre. Konsekvensen av en for tidlig teoretisk drevet datainnsamling er at man

overser viktige hendelser og analysen lukkes for tidlig. Dette kan sammenliknes med en større straffesak hvor man i utgangspunktet går bredt ut for å skaffe seg en oversikt, og deretter smale inn analysen ved å følge opp noen få viktige spor og innehenter mer kunnskap for å få belyst disse. Lukkes etterforskningen for tidlig kan man risikere at viktige spor går tapt, eller blir oversett, og saken kanskje ikke oppnår en oppklaring eller at spor feilaktig blir etterfulgt. Slike feil er ressurskrevende og i ytterste konsekvens kan uskyldige personer utsettes for forfølgelse fra politiet.

Hvor lenge man skal holde på å samle inn data er et sentralt tema. Charmaz (2006) skriver at forskeren gjør en teoretisk drevet innsamling fram til forskeren kommer til en teoretisk metning. Teoretisk metning betyr at ny data ikke lenger tilfører kategoriene nye innsikter eller nye egenskaper.

3.6 Dataanalysen

Formålet med analysen er å ”komme under huden” på datamaterialet. Siktemålet er å utvikle teori. Det ble under analysen valgt å posisjonere seg innenfor det fortolkede paradigmet, forankret i Grounded Theory (Glaser og Strauss, 1967). Strauss og Corbins (1998) tre analytiske steg; åpen koding, aksial koding og selektiv koding ble benyttet i analysearbeidet. Videre ble de to grunnprinsippene som Strauss og Corbin (1998) foreslår benyttet; å stille spørsmål og gjøre sammenlikninger.

Etter gjennomføringen av de to første intervjuene, henholdsvis informant en og to, ble transkripsjonsarbeidet påbegynte før de øvrige informantene ble intervjuet. Dette ble gjort dels for å finne ut om det var ting som kom ut av disse intervjuene som kunne være interessant å forfølge videre og dels for å kontrollere om alt gikk som det skulle med båndopptakeren, og om informantene og intervjuer kunne tydes korrekt. Intervjuet av informant to ble ikke tatt opp på tape. Da det gjaldt intervjuet av informant nummer en, kom han med uttalelser som ble tolket som interessante for studien og som gjorde at det ble tilført ytterligere to spørsmål til intervjuguiden. Denne tilføringen ble gjort før gjennomføringen av de øvrige intervjuene. Dette valget ble tatt etter at det ble oppdaget at intervju av informant nummer to ikke ble tatt opp på tape, og derfor ikke ble gjenstand for videre analyse, og det ble tolket dit hen at en slik endring da ikke ville påvirke prosjektets gyldighet. Opplysningene

som informanten kom med som gjorde at guiden ble tilført ytterligere spørsmål angikk hans holdninger til å se på filmopptak av reelle voldshandlinger. Følgende uttalelser bidro til en endring av intervjuguiden;

Sitat 1:

”Og det er jo spesielt hvis jeg kjenner noen av dem som er involvert da” (informant nr. 1).

Sitat 2:

”Men så har jeg også sett sånn, for eksempel at hvis det har ligget noe ute på Dagbladet og VG og slik, ehm, som de har filmet. Da har jeg sett på det” (Informant nr. 1).

Informanten kom med den første uttalelsen da han etter å ha forklart at han selv har sett liknende videosnutter som den han ble forevist under intervjuet tidligere, ble forespurt om hvorfor han hadde sett disse videosnittene. Den andre uttalelsen kom etter at informanten besvarte spørsmål om han noen gang hadde søkt om likende hendelser som forevist. Begge disse uttalelsene ble tolket som interessante, og det ble tillagt spørsmål hva angikk bekjentskap og sted for publisering.

Analyseteknisk ble det valgt å skille mellom holdninger til at filmopptak av reelle voldshandlinger blir sett på, holdninger til at slike reelle voldshandlinger filmes og holdninger til at slike filmopptak distribueres og publiseres. Valget om å dele fenomenet inn i disse tre temaer ble tatt fordi dette medvirket til å få en bedre oversikt over materialet. Videre ble det tolket dit hen at en slik inndeling ville gjøre det lettere å avdekke mulige likheter og ulikheter innenfor hvert enkelt tema, samt likheter og ulikheter mellom de ulike temaene, og fange opp eventuelle variasjoner. Det ble ikke differensiert mellom kjønn i denne undersøkelsen da det ikke var noen klare variasjoner mellom kvinner og menn.

Den praktiske gjennomføringen av analysen forløp seg følgende; Under gjennomlesningen av transkripsjonene ble holdningene som den enkelte informant uttrykte overfor de ulike temaene identifisert. Deretter fulgte en videre gjennomlesning av transkripsjonen og neste avsnitt eller setning hvor en holdning ble uttrykt hva angikk samme tema ble identifisert. Disse ble så sammenliknet. Dersom de hadde lik valens, ble de satt sammen i samme kategori. Dersom de hadde ulik valens ble de plassert i forskjellige kategorier. Slik forløp den videre analysen seg

slik at alle holdningene som informantene uttrykte ble identifisert, og plasserte i de ulike kategoriene. Kategoriene ble utviklet, revidert, endret og slått sammen underveis i analysen.

Parallelt med kodingen av datamaterialet ble det utarbeidet memoer. Å skrive memoer er et betydningsfullt verktøy i Grounded Theory fordi dette fordrer forskeren til å analysere datamaterialet og videreutvikle koder til kategorier tidlig i forskningsprosessen. Dette bidrar samtidig til at forskeren blir mer involvert i analysen, og hjelper til å plassere egne ideer på et abstrakt nivå (Charmaz, 2006). Å utarbeide memoer behøver ikke å være særlig komplisert. Man begynner med å notere ned ideer og forslag til kategorier etter hvert som disse kommer til syne i datamaterialet. Det er verdt å merke seg at det ikke foreligger noen faste prosedyrer for hvordan memoer skal utformes, det viktigste er at man lager dem. Underveis i analysearbeidet kan man gå tilbake til memoene og utvikle disse videre, endre eller forkaste dem.

Arbeidet med memoene bidro til å holde en løpende oversikt over kodingen og ideer og forslag til tolkninger av materialet ble skrevet ned. På denne måten ble det kodete materialet gjenstand for en aktiv tolkning, som også var med på å forme de ulike kategoriene. Samtidig medvirket dette til at nyttig informasjon ikke gikk tapt. En annen fordel med memoskriving er at dette bidrar til å forminske en potensiell risiko for å låse seg fast til noen bestemte kategorier på et tidlig stadium som kan virke hemmende for den videre analysen.

Det ble samtidig benyttet tabeller under analysearbeidet. Bruken av tabeller gjorde arbeidet mer oversiktlig, og det ble lettere å oppdage likheter og ulikheter mellom kategoriene. Bruken av memoer og tabeller gir forskeren bedre muligheter til å identifisere bestemte forhold mellom kategoriene og mulige sammenhenger.

3.6.1 Åpen koding

Through coding we make discoveries and gain a deeper understanding of the empirical world (Charmaz, 2006, s. 70).

For å utforske datamaterialet må vi åpne teksten og eksponere tanker, ideer og meninger om det som ligger der. Koding av materialet innebærer at forskeren stanser opp og stiller analytiske spørsmål om dataen som er samlet inn. Under den åpne kodingen brytes rådataen

ned til mindre deler. Denne kodingen genererer byggeklosser for den videre analysen. Kodene bør være korte, spesifikke og aktive. Arbeidet med kodingen kan virke kunstig, men er et nødvendig grep for å forstå logikken som ligger bak analysen.

Kodingen består av minst to faser; en initial fase som innebærer å navngi ord, setninger eller hele avsnitt i datamaterialet, som etterfølges av en fokusert, selektiv fase som benytter de mest signifikante initiale kodene til å sortere ut, integrere og organisere store deler av dataen (Charmaz, 2003; 2006).

Corbin og Strauss (2008) benytter begrepet konsepter om kodene utviklet i den initiale fasen. Et konsept er et navngitt fenomen. Det er en abstrakt representasjon av en hendelse, objekt eller handling som forskeren anser for å være signifikant. Ideen er ikke å ta en setning fra rådataen og benytte denne som en merkelapp. Koding innebærer å søke etter det riktige ordet eller ordene som best beskriver hva forskeren tror dataen indikerer. Formålet er at forskeren skal ha anledning til å gruppere liknende hendelser, objekter eller handlinger under samme navn. Kodene varierer i innhold og abstrakthet. De kan være de deskriptive, fortolkende eller forklarende (Grønmo, 2004). Deskriptive koder beskriver det faktiske innholdet i det empiriske materialet, mens fortolkende og forklarende koder bygger på en forståelse av materialet, på et mer abstrakt nivå. Det finnes to ulike måter å navngi disse på. På den ene siden kan navnet ha sitt utspring ifra informantenes egne uttalelser, *in vivo* koding, eller fra mer forskerdefinerte begreper. Begge disse måtene å navngi kodene på ble benyttet under kodingsarbeidet.

Det er viktig å merke seg at man under den initiale fasen er åpen for flere mulige teoretiske retninger for den videre analysen. Kodene former et rammeverk for den videre analysen.

Kodingen utvikles under den pågående granskningen av datamaterialet, uten å ta hensyn til føreksisterende kunnskap. Det handler om å være åpen for hva som måtte avdekkes, uten å være sikker på hvor dette vil føre deg. Kodingen styrer arbeidet i en analytisk retning på et tidlig stadium av forskningen. Det er viktig å merke seg at forskerens tolkning av materialet kun representerer en av mange ulike tolkninger.

Miles og Huberman (1994) foreslår å begynne kodingen så tidlig som mulig. Koding er ikke noe forskeren utfører for å gjøre dataen klar til analyse, men dette er noe som gjøres underveis

gjennom hele datainnsamlingen. Dersom man avventer kodingen til etter datainnsamlingen er gjennomført vil dette kunne bidra til å svekke analysen. Prosjektleder deler ikke betingelsesløst deres argumentasjon. Som tidligere beskrevet vil mange nybegynnere som benytter seg av intervjuer starte arbeidet med kodingen først etter intervjuene er utført. Dette gjør følgende analysen langt mindre fleksibel. Samtidig må vi være klar på formålet med Grounded Theory som er å utvikle teori avledet fra datamaterialet. En for tidlig koding av datamaterialet kan resultere i at forskeren som utfører analysen utvikler ”tunnelsyn”, og overser signifikante elementer i materialet.

Den fokuserte kodingen fører analysen videre inn i to avgjørende steg. Det første steget innebærer å definere innhold og form. Hvilke kategorier som kan bidra til å løfte analysen opp fra et deskriptivt nivå og opp til et abstrakt nivå står sentralt. Skal man følge logikken i Grounded Theory så løftes de kategoriene som forklarer dataen mest effektivt. Disse utgjør den bærende konstruksjonen for det teoretiske byggverket. Det andre steget innebærer å evaluere og belyse kategoriene og forholdet mellom dem. Kategorier uttrykker ideer, hendelser eller prosesser i datamaterialet, i beskrivende form. En kategori kan subsumere felles tema og mønstre ifra flere konsepter.

Det er viktig å gjøre de fokuserte kodene så aktive som mulige. Dette innebærer å gjøre dem korte og at de reflekterer hva informantene gjør, eller hva som skjer, så kan du se på dem som potensielle kategorier. Det handler om å synliggjøre kodene. Arbeidet med å gruppere konseptene inn i kategorier vil også bidra til å redusere antall enheter som forsker jobber med og på denne måten gjør arbeidet mer oversiktlig.

3.6.2 Aksial koding

We code around the axis of a category to add depth and structure to it (Strauss & Corbin, 1998, s. 142).

Under den åpne kodingen vil flere ulike kategorier identifiseres. Formålet med aksial koding er å begynne prosessen med å reorganisere data som er blitt brutt ned under den åpne kodingen. Kategoriene relateres til deres underkategorier for å forme mer presise og helhetlige forklaringer om fenomenet. Selv om siktemålet med aksial koding er forskjellig fra åpen koding, så er ikke disse atskilte analytiske steg.

Aksial koding krever at analytikerens har noen kategorier, men ofte så vil forskeren allerede under den åpne kodingen få et inntrykk av hvordan kategoriene har forbindelse med hverandre.

En kategori står for et fenomen, det vil si et problem, spørsmål, en hendelse eller en begivenhet som er definert som signifikant for informantene. Underkategorier er også fenomener, men i stedet for at disse omfavner selve fenomenet, besvarer underkategoriene spørsmål som når, hvor, hvorfor, hvordan, hvem, og med hvilke konsekvenser. Ved å stille spørsmål til kategoriene så vil det være lettere å avdekke mulige sammenhenger mellom kategoriene samtidig som det gir kategorien større forklaringskraft.

Kategoriene utvikles som en følge av konstant sammenlikning gjennom analysen, og skal være representativ for alle tilfellene som analyseres. Det er kategoriens underkategorier, der egenskaper og dimensjoner belyses, hvor forskjeller mellom de ulike tilfellene synliggjøres.

Tidlig i analysen kan det være vanskelig å skille ut hvilke konsepter som innehar egenskapene til en kategori, og hvilke som egner seg som underkategorier. Dette blir som regel klarere etter hvert under analyseprosessen.

3.6.3 Selektiv koding

Åpen koding er en prosess hvor data brytes ned til mindre deler, konsepter, for deretter å gruppere disse konseptene inn i kategorier. I aksial koding blir kategoriene systematisk videreutviklet og relatert til underkategorier. I dette siste analytiske trinnet, selektiv koding, organiseres kategoriene rundt en eller noen få sentrale kategorier for å integrere den fremkommende teorien

Strauss & Corbin (1998) anbefaler nybegynnere til å velge ut én sentral kategori, en kjernekategori, og deretter relatere de andre kategoriene til denne kjernekategorien. For å kunne velge ut én sentral kategori må alle de store kategoriene kunne relateres til denne. Kategorien må oppstå hyppig i datamaterialet. Videre så må ikke forskeren forsøke å tvinge dataen til å passe inn i denne kjernekategorien.

Gjennom den konstante sammenlikningen under analysen fremstod kategorien *motstridende holdninger* som en kjernekategori. Dette er et mønster som gikk igjen hos samtlige informanter. Samtidig inkluderer den de øvrige kategoriene, og er en god beskrivelse av datamaterialet som var gjenstand for analyse.

3.7 Hvorfor Grounded Theory

Hvilken metode som velges avhenger mye av hvorfor og hvordan datamaterialet kodes. Essensielt er om dataen kodes ut ifra spesifikke forskningsspørsmål, en deduktiv tilnærming, eller om disse spesifikke forskningsspørsmålene utvikles gjennom kodingsprosessen, en induktiv tilnærming.

Malterud (2003) peker på at det i metodelitteraturen er særlig to prosedyrer med ulik teoretisk forankring som skiller seg ut ved å være detaljert beskrevet og teoretisk forankret. Dette er Giorgis fenomenologiske analyse og Grounded Theory.

Prosjektleder hadde begrenset forkunnskap hva angikk fenomenet. I Grounded Theory starter ikke forskeren et prosjekt med en på forhånd eksisterende teori. I stedet begynner forskeren med et område som ønskes studert og tillater teorien å utlede fra datamaterialet. På denne måten er sannsynligheten stor for å få fatt i den virkelige verden slik den oppfattes og tolkes av informantene. Grounded Theory er i så måte en yndet metode å benytte på områder der det foreligger lite tilgjengelig kunnskap. Metoden forutsetter heller ikke særlig forkunnskap om fenomenet som ønskes belyst. Metoden består av faste prosedyrer som må følges, og dette gjorde analysearbeidet mer oversiktlig og datamaterialet mer håndterlig.

Braun og Clarke (2006) har beskrevet en annen metode som kan anvendes innenfor kvalitativ forskning; tematisk analyse. I likhet med Grounded Theory og fenomenologisk metode, er siktemålet å identifisere, analysere og rapportere mønstre i dataen. Braun og Clarke (2006) hevder at til tross for at både Grounded Theory og fenomenologisk analyse også søker etter mønstre i dataen, er disse to metodene mer teoretisk bundet. Det ble tolket dit hen at ingen av disse nevnte metodene veldig ulike. Alle benyttes med det formål å lete etter plausible og nyttige teorier, og at det kan være vanskelig å skille dem fra hverandre. Det synes allikevel som om Grounded Theory er noe mer bundet av faste prosedyrer enn de to øvrige.

3.8 Kvalitetskriterier for vitenskapelig forskning

Forskning handler om å forstå verden. Det finnes ulike metoder og ulike teknikker for å tilnærme seg den empiriske verden, avhengig av formålet med forskningen. Allikevel finnes det klare regler og normer som må ligge til grunn for at forskningen skal være vitenskapelig.

Malterud (2003) skisserer tre grunnlagsbetingelser for vitenskapelig kunnskap; *relevans*, *refleksivitet* og *validitet*. Det blir følgelig redegjort for disse tre betingelsene. I en forlengelse av dette gjøres det rede for en fjerde betingelse; reliabilitet. Relevans refererer til hvorvidt undersøkelsen er betydningsfull eller ikke. Refleksivitet handler om i hvilken grad forskeren selv påvirker forskningsprosessen. De to siste komponentene, reliabilitet og validitet, sier oss noe om prosjektets objektivitet. Grovt forklart, reliabiliteten refererer til datamaterialets pålitelighet, og spørsmålet er om andre forskere kan gjøre den samme studien og med samme resultat. Validitet refererer til gyldigheten av undersøkelsens funn. Disse kvalitetskriteriene blir så drøftet i lys av dette prosjektet i diskusjonskapittelet under metodiske refleksjoner.

3.8.1 Relevans

Sentralt i all forskning er om denne leder fram til vitenskapelig kunnskap. Malterud (2003) skriver at forskeren skal overveie hva denne kunnskapen kan brukes til, og i hvilken grad denne kunnskapen er med på å yte et bidrag til banken av felles vitenskapelig kunnskap. Det handler kort og godt om forskningens originalitet, at den enkelte forsker er forpliktet til å kunne bidra med ny kunnskap, innsikt og forståelse.

Kravet til relevans gjelder både overfor prosjektets problemstilling, og de resultatene som kommer ut av den. Når det gjelder undersøkelsens pragmatiske nytte må dette sees i sammenheng med kriteriene om relevans og ekstern validitet.

3.8.2 Reliabilitet

Reliabilitet handler om funnene i undersøkelsen påvirkes av produksjonen av dataen. Spørsmålet er om andre forskere kan gjøre det samme studiet og med samme resultat.

I intervjuer er det viktig at informantene forstår spørsmålene som stilles slik at svarene kan kodes uten at det stilles spørsmålstegn ved usikkerheten rundt disse. Her pålegges intervjueren et stort ansvar. Det er viktig å vite om informanten forstår hva som etterspørres. Dersom noe er uklart må spørsmålet stilles på nytt, eller omformuleres. Dersom dette ikke er tilstrekkelig må man vurdere å utelate spørsmålet fra undersøkelsen. Det er også viktig at intervjueren forstår informanten slik at det ikke oppstår misforståelser. Det kan derfor være fornuftig å gjengi hva informantene uttalte dersom noe er uklart og på denne måten redusere faren for feiltolkning.

Silverman (2006) foreslår to måter å gjøre kvalitative undersøkelser mer reliable. Den ene måten er å synliggjøre forskningsprosessen ved å beskrive forskningsstrategien og hvilke analysemetoder som nyttes. Det handler kort og godt om å spille med åpne kort. Den andre måten er teoretisk synliggjøring, vise hvordan teorien som benyttes produserer enkelte fortolkninger og ekskluderer andre.

Troverdigheten av kvalitativ forskning avhenger ikke bare av reliabiliteten av dens data og metoder, men også av validiteten av forskningens funn.

3.8.3 Validitet

Validering avhenger av den håndverksmessige kvaliteten på undersøkelsen, hvor funnene kontinuerlig må sjekkes, utspørres og tolkes teoretisk (Kvale, 1997). Silverman (2006) foreslår fem strategier for å forsterke validiteten av funnene. Disse strategiene er komplementære. Den første strategien er *analytisk induksjon*. Dette innebærer at man etter å ha identifisert noen teorier, går tilbake til en mindre del av datamaterialet for å teste ut teoriene. Dersom disse ikke kan relateres til materialet den kontrolleres overfor, blir teoriene omformulert eller forkastet. Denne metoden kan virke komplisert, men må sees i sammenheng med de to neste strategiene; bruken av *sammenlikningsmetoden* og *jakten på avvikende tilfeller*.

Den konstante sammenlikningsmetoden handler om å undersøke og sammenlikne data med data, både fra den enkelte informant og mellom de ulike informantene. Dette er en kontinuerlig prosess, fra datainnsamlingen starter og fram til prosjektet avsluttes. Den tredje strategien er jakten på avvikende tilfeller. I praksis søker forskeren aktivt etter tilfeller i

datamaterialet som ikke passer inn i mønsteret. Alt datamaterial må granskes for at dette skal regnes med. Dette innebærer en *omfattende databehandling* som er neste strategi. Mye av kritikken rettet mot kvalitative undersøkelser handler nettopp om dens validitet, at teorien som utvikles tvinges inn i strategisk valgte dataelementer. Det er viktig at teorien som utvikles gjennom analysen kan benyttes overfor de delene av datamaterialet som er analysert. Den femte og siste strategien er *bruken av tabeller*. Dette gjør det lettere for leseren å få en helhetlig oversikt over datamaterialet. Videre hjelper dette forskeren til å teste og revidere teoriene som framkommer under analysen.

Malterud (2003) skiller mellom *intern* og *ekstern* validitet. Den interne validiteten handler om prosjektets funn, slik som beskrevet ovenfor. Ekstern validitet gjelder prosjektets overførbarhet. Sentralt står spørsmålet om våre funn kan gjøres gjeldende ut over den konteksten funnene ble gjort.

Reliabilitet og validitet er på ingen måte symmetriske. Selv om man oppnår tilnærmet perfekt reliabilitet, betyr dette ikke at undersøkelsen er valid. Men en nærmest perfekt validitet avhenger av perfekt reliabilitet. Kirk og Miller (1986) er kritiske til at forskning har hatt for stort fokus på reliabilitet, framfor validitet, som har en sammenheng med at det er umulig å oppnå perfekt validitet, også teoretisk.

3.8.4 Refleksivitet

We know that we never can be completely free of our biases, for so many are unconscious and part of our cultural inheritances. We find it more helpful to acknowledge that these influence our thinking and then look for ways in the research experience is a useful way in which to break through or move beyond them
(Strauss & Corbin, 1998, s. 99).

Refleksivitet handler om se seg selv utenifra, i hvilken grad forskeren selv påvirker forskningsprosessen. En kvalitativ tilnærming er velegnet for å innhente komplekse og dyptgående kunnskap om et fenomen. For å sikre kvaliteten på dataen som innhentes på en best mulig måte må forskeren aktivt søke etter konfrontasjoner med egne forestillinger. Å være "djevelens advokat" overfor seg selv, og kritisk vurdere egen forskningspraksis. Det er

viktig at forskeren går inn i forskningsprosessen med et åpent sinn. Dette innebærer at man må klargjøre sin forforståelse og dele dette med leseren (Malterud, 2003).

3.9 Etiske vurderinger

Når man forsker på mennesker stilles forskeren overfor en rekke etiske vurderinger, særlig i kvalitative undersøkelser. Forhold som informert samtykke, konfidensialitet og anonymitet er særdeles viktige. Fordi prosjektleder er politimann er det også et annet moment som også må vurderes før prosjektet starter, og det er dersom det fremkommer opplysninger som er av slik art at det bør reageres. Politimannens alminnelige rapporteringsplikt er regulert i politiinstruksen § 7-6 (1990); ”Når en politimann i eller utenfor tjenesten får kunnskap om opplysninger eller forhold som kan være av betydning for politiet i sin alminnelighet eller av interesse for tjenesteutførelsen enkelttilfelle, skal vedkommende politimyndighet eller den foresatte varsles uten opphold, med mindre dette vil stride mot forskrifter fastsatt i eller i medhold av lov”.

Det har vært en bevissthet omkring disse momentene både før prosjektet startet, og under forskningsprosessen. Den opprinnelige problemstillingen ble endret da det forelå en mulig fare for at prosjektet kunne komme i konflikt med rapporteringsplikten. Prosjektleders bakgrunn ble tydeliggjort i informasjonsskrivet alle fikk tilsendt, og ble ytterligere presisert før intervjuene startet. Det ble sendt inn et meldeskjema til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD). Noen uker senere forelå svar fra NSD om at prosjektet tilfredsstilte kravene i henhold til personopplysningsloven. Det ble også sendt et forskningsetisk refleksjonsnotat til Politihøgskolen, og Politihøgskolen ga sitt samtykke til at prosjektet kunne gjennomføres.

En annen utfordring i kvalitativ forskning knytter seg til etablering av førstegangskontakten med utvalget. Hvem skal stå for denne, og hvordan den på en mest forsvarlig måte bør gjennomføres er sentrale tema. Fordi det ble valgt å benytte elever ved den videregående skolen i utvalget for undersøkelsen, måtte det søkes fylkeskommune om tillatelse til å gjennomføre intervjuene. Et par uker etter søknaden ble sendt ga opplæringsdirektøren i den aktuelle fylkeskommunen prosjektleder tillatelse til selv å ta kontakt med rektorer ved fylkets videregående skoler. Det ble rettet en muntlig henvendelse til rektorer ved sju ulike skoler,

fordelt mellom by- og bygdeskoler. De ble orientert om studien, og fikk tilsendt informasjonsskriv og samtykkeerklæring på epost. Alle rektorene videreformidlet informasjon om prosjektet til den enkelte klassekontakt. Førstegangskontakten ble i så måte etablert av den enkelte skole.

Samtlige informanter mottok informasjonsskrivet og samtykkeskjema (vedlegg A og C) forut for intervjuet. I informasjonsskrivet ble de gjort kjent med formålet med prosjektet. Alle ble orientert om at dette var frivillig, og at de kunne når som helst trekke seg fra studien, både før, under og etter intervjuet var gjennomført, og all innsamlet data om dem ville bli slettet. Det ble samtidig presisert at samtykkeskjema måtte undertegnes før intervjustart. For å sikre anonymitet og konfidensialitet ble navnelister oppbevart atskilt fra det øvrige datamaterialet. All innsamlet data slettes etter prosjektslutt. De ble orientert om at dette var et studieprosjekt slik at dataen ville bli oppbevart fram til endelig sensur foreligger for å tilfredsstille kravet til etterprøvbarhet. For å sikre anonymitet ble alle oppfordret til å ikke nevne sitt eget navn, eller andres navn under intervjuene. Heller ikke hvilken skole de er elever ved, eller hvor i landet denne ligger.

Forut for intervjuet ble alle forevist en videosnutt av en voldshandling som tidligere har vært publisert på internett. Denne inneholder til dels sterke scener, og kan for noen oppleves som ubehagelig. Alle informanter ble gjort kjent dette før intervjuene startet. Sett i sammenheng med det omfang av grove voldsepisoder ungdom i dag kontinuerlig utsettes for i media ble det tolket dit hen at det var lite sannsynlig at de vil oppleve den forelagte episoden som belastende eller veldig ubehagelig. Samtidig må man se denne problemstillingen i sammenheng med prosjektets formål. Det er blant annet med utgangspunkt i dette ubehaget intervjuet søker å finne svar på prosjektets problemstilling.

Som tidligere beskrevet har teoretisk drevet datainnsamling en sentral posisjon innenfor Grounded Theory. Det er verdt å merke seg at en slik teoretisk drevet datainnsamling kan medføre at siktemålet med studien endrer seg underveis. Dette innebærer at studien må eller bør meldes inn på nytt til Personvernombudet for forskning, NSD, og eventuelt søke ny godkjenning fra andre relevante instanser, både når det gjelder observasjonsstudier og videre intervjuer. Dette kan forsinke prosjektet betraktelig, og i ytterste konsekvens kan nye søknader ende med avslag. Denne uforutsigbarheten vil også kunne by på store utfordringer for de instansene som skal vurdere prosjektet.

4.0 RESULTATER

4.1 Kapitlets disposisjon

Det blir først redegjort for kjernekategoriene *motstridende holdninger*. Slike uoverensstemmelser i informantenes holdninger til fenomenet blir så ytterligere presisert gjennom å eksemplifisere og kommentere disse i lys av begrepene ambivalens og kognitiv dissonans. Den videre analysen tok sikte på å identifisere hva som forårsaket disse uoverensstemmelsene i holdningene.

I det teoretiske rammeverket ble det vist til at det å attribuere en viktig del av menneskers hverdag for å være i stand til å forstå verden rundt oss. Slike årsaksforklaringer kan være befengt med feil, og analysen avdekket at slike feil også oppstod blant informantene.

4.2 Motstridende holdninger

Gjennom analysearbeidet framstod *motstridende holdninger* som en kjernekategori. Dette var et mønster som gikk igjen hos samtlige informanter og følgelig beskrivende for datamaterialet som ble gjenstand for analyse. I det videre analysearbeidet ble det lagt vekt på å identifisere *hvorfor* informantene uttrykte motstridende holdninger, om det forelå likheter og ulikheter i holdningene hos den enkelte informant og mellom informantene, og *hvordan* disse kunne relateres hverandre.

Holdningene ble tolket som motstridende da informantene uttrykte både en aksept og ikke aksept overfor fenomenet. Det var en unison oppfatning blant samtlige informanter at både det å se på videoopptak av voldelige handlinger, at slike handlinger filmes, og at slike filmopptak distribueres og publiseres inneholdt uheldige sider. Denne negativiteten syntes å ha en sammenheng med mulige uheldige konsekvenser slike handlinger kunne resultere i. De uttrykte altruistiske følelser slik som sympati, medlidenhet, bekymring (Åsheim, 1997), både overfor de som er involvert i slike hendelser, men også hvilke uheldige virkninger dette kunne ha overfor andre personer som selv ikke var delaktig i handlingen, men allikevel er filmet. En

informant forklarte at problemet med at slike videofilmer blir sett på er at dette kunne påvirke mottakerne negativt og resultere i en uheldig utvikling;

”Ja, ja, det vil jeg egentlig si, fordi jeg tror det oppfordrer til å sloss mer, tror det oppfordrer til å filme flere situasjoner”
(informant nr. 4).

En annen informant uttalte at å filme slike handlinger burde forbys;

”Nei, jeg mener at det ikke bør være tillatt å filme noe slikt, ehm, det er feil på mange måter. Det er feil ved loven, det er feil, ehm, det er liksom, man skal ikke filme noe, det blir feil overfor personene som er involvert, det blir feil overfor det publikum som får se den. For det, jeg føler ikke at folk har noe. De får ikke noe ut av å sitte og se en slik video. I hvert fall ikke flertallet av folk” (Informant nr. 1).

En tredje informant beskrev publisering av denne typen filmopptak som usmakelig;

”Det er jo nesten, veldig usmakelig da, vil jeg først og fremst si, men jeg synes det også er, viser egentlig mye av hvordan vi som unge i dag tenker. Altså, vi ser på dette her som kult, som sagt, og som underholdning, og at derfor så gjør det oss på en måte ingenting at det er publisert på YouTube” (Informant nr. 3).

Slik det framgår av disse tre eksemplene uttrykte de en negativ holdning til ulike aspekter ved fenomenet, og kan tolkes som uttrykk for den enkeltes verdier. Det var også en oppfatning blant de øvrige informantene at aspekter ved fenomenet var uønsket.

Til tross for at informantene som deltok i undersøkelsen uttrykte en negativ holdning overfor ulike aspekter av fenomenet, uttrykte de samtidig en aksept for det. Den videre analysen tok sikte på å identifisere hvilke egenskaper og betingelser som påvirket denne aksepten. Før disse egenskapene og betingelsene som påvirket den enkeltes holdning overfor de ulike sidene ved fenomenet beskrives, blir det først redegjort for at det forelå uoverensstemmelser i den enkeltes holdninger hva angikk fenomenet. Disse funnene er eksemplifisert og kommentert i lys av begrepene ambivalens og kognitiv dissonans. Begrepene beskriver begge en uoverensstemmende tilstand hos en person.

4.2.1 Ambivalens

Ambivalens er en konflikterende tilstand som gjør det vanskelig å ta et valg. En slik opplevd tilstand kan eksemplifiseres ved bruk av sitater fra to av informantene som beskrev hvilke tanker og oppfatninger de hadde til at voldelige hendelser filmes;

Sitat kodet som handlingens intensjon;

”Ehm, det blir jo litt sånn spørsmål om hva man på en måte legger i greit, for selvfølgelig kan man si i ettertid; ” ja, men den her var med og hjalp oss under rettsaken”. Men det synes jeg personlig er et veldig svakt argument, for det kan man egentlig si om det meste. Altså, at det i ettertid viser seg at er greit, så skal man i utgangspunktet ikke filme dette her. Men hvis man filmer det for å dokumentere, og ikke, for det her virker som er filmet for underholdningsverdien, så er det kanskje atskillelig greiere da” (Informant nr. 3).

I dette eksemplet besvarte informanten på spørsmål om det er tilfeller hvor det er greit å filme voldelige handlinger. Han talte både til fordel og ulempe for at slike hendelser ble filmet, avhengig av premissene for hvorfor hendelsen ble filmet. Dersom intensjonen med filmingen var å dokumentere en handling som senere kunne nyttes som bevis så uttrykte han en aksept for det. Dersom intensjonen med filmingen ikke var å skaffe til veie bevis, selv om denne allikevel nyttes som bevis i ettertid, var ikke dette en aksepterende handling. Informantens uttrykte aksept til at voldshandlinger filmes betinget altså av *intensjonen* med filmingen *før* denne ble gjennomført. Han likte ikke at slike handlinger ble filmet, men samtidig kunne en slik handling ha noe positivt ved seg. Det kunne synes som at det oppstod en uoverensstemmelse mellom informantens egne verdier og handlingens nyttefunksjon, og dette bidro til at det var vanskelig å posisjonere seg innenfor holdningens ulike funksjoner.

Sitat kodet som synliggjort;

”Ehm, det er jo ikke bra at sånne ting blir filmet. Men samtidig så blir det brakt litt mer fram i lyset, sånn at det blir sett, at det blir oppdaget. Men at det blir lagt ut på YouTube slik at alle kan se det, det er jo ikke, litt på kanten kanskje” (informant nr. 5).

I dette eksempelet besvarte informanten på spørsmål om hvilke oppfatninger hun gjorde seg ved at den foreviste hendelsen ble filmet. Informanten opplevde en slik handling som både

negativt og positivt. I likhet med det forrige eksemplet forelå det en konflikt mellom informantens personlige verdier, og handlingens mulige nyttefunksjon, og derfor en uoverensstemmelse i informantens holdninger. Slike handlinger burde ikke forekomme, men samtidig ville en dokumentasjon av handlingen tilfredsstillende hennes behov for at noe ble gjort. Aksepten for filmingen var betinget av hvem som så den, og hva som ble gjort med filmen. Dette betyr at uoverensstemmelsen i holdningene var et resultat av at informanten ikke hadde tilstrekkelig kunnskap om hendelsen, slik som årsaker og motiver for at handlingen filmes.

Men selv om det foreligger en uoverensstemmelse betyr ikke dette nødvendigvis at personen selv må være oppmerksom på at det foreligger en uoverensstemmelse overfor objektet. Dette kan skisseres ved bruk av to utsagn fra en annen informant om det å se på voldelige hendelser;

”Selvfølgelig ikke noe alright å sitte og se på en slik video Eh, og det er, synes det er rart at folk virkelig synes det er morsomt eller i det hele tatt legger ut slike ting og har noe nytte av å sitte og se på det. Det synes jeg er veldig rart” (Informant nr. 1).

”Nei, det er jo, det er vel det andre sier til meg, og hvis det er, hvis de sender meg en link på MSN og liksom sier; ”ja, du må se det her”. Og det jo spesielt hvis jeg kjenner noen av dem som er involvert da” (Informant nr. 1).

I det første eksemplet besvarte informanten på spørsmål om hvordan han opplevde den foreviste filmen. Han uttrykte seg negativt til å se på voldelige videosnutter. Senere, i samme intervju, uttrykte informanten en viss aksept til å se slike videosnutter da han besvarte spørsmål om hvorfor han selv hadde sett på liknende videosnutter tidligere. Denne aksepten ble forklart ut ifra at han ble invitert til å se på filmen av andre. Slike filmer ble enda mer interessante å se på dersom han selv kjente noen av personene som var involvert i hendelsen. Dette synes som om betingelsen *invitasjon* og betingelsen *bekjentskap* trigget en form for nysgjerrighet hos informanten, og dette påvirket hans holdninger til det å se på.

For å forklare dette ytterligere er det nødvendig å tolke disse to uttalelsene i lys av holdningens ulike funksjoner (Katz, 1960). Med utgangspunkt i de to foregående eksemplene fra informant nummer en uttrykte informanten i det første eksemplet en tydelig holdning til hva han mener om at slike videosnutter blir sett på, og dette kan tolkes som et uttrykk for informantens egne verdier. Den andre uttalelsen kan imidlertid forklares ut ifra dens

nyttefunksjon for informanten. Dersom han blir invitert eller kjenner noen personer som er involvert i videoen vekker dette en nysgjerrighet som han får tilfredsstilt av å se den. Dette kan sees i sammenheng med holdningens kunnskapsfunksjon; ved å se videoen får han kunnskap om hva andre ønsker at han skal se. Det forelå et brudd mellom informantens oppfatning av at slike videoer blir sett på, og reell handling. Disse to utsagnene kommer på ulike tidspunkt under intervjuet, og kan mulig forklares av at helhetsperspektivet var fraværende. Disse eksemplene illustrerer en utfordring som bør bli gjenstand for diskusjon dersom det iverksette forebyggende tiltak overfor fenomenet; når det ikke er samsvar mellom uttrykte holdninger og reell handling. Disse uoverensstemmelsene kom til syne fordi utsagnene ble stilt opp imot hverandre.

Et annet eksempel på skjult uoverensstemmelse fra en og samme informant hvor helhetsperspektivet syntes å være fraværende;

”Ehm, tenker ikke godt om dem som filmet det, for å si det sånn. Tenker ikke at de er de skarpeste knivene i skuffen, det tenker jeg jo. Og at, på en måte søker underholdning i sånne ting er jo, synes jeg det står lite respekt av” (informant nr 8).

”Ja, det kan jo være kjekt hvis man skal ha en anmeldelse og så videre, man vil kanskje ha det dokumentert hvis man skal anmelde noen for vold” (informant nr 8).

I det første eksemplet besvarte informanten på spørsmål om hvilke tanker hun gjorde seg av at den foreviste handlingen ble filmet. I det andre eksemplet besvarte samme informant på spørsmål om hun så noen positive aspekter ved at handlingen ble filmet. I det første eksemplet fremstod informanten veldig tydelig på at det å filme slike hendelser var en uakseptabel handling. Da hun senere i samme intervju uttalte at slike handlinger også kunne inneha en nytteverdi i form av bevis var hun langt mer positiv. Begge utsagnene kan tolkes som et uttrykk for hennes personlige verdier. I motsetning til de to foregående eksemplene, der det forelå uoverensstemmelser mellom den affektive og kognitive komponenten og reell handling, foreligger det i dette tilfellet uoverensstemmelser i informantens følelser og oppfatninger til samme handling.

En mulig forklaring på denne uoverensstemmelsen er at den første uttalelsen kom tidlig i intervjuet, like etter at hun hadde sett filmen, og kan derfor være et resultat av informantens

spontane reaksjon av å bevitne denne filmen, sterkt influert av informantens følelser. At hun etter hvert uttrykte mer aksept til fenomenet hadde sannsynligvis en sammenheng med en økt nyansering omkring temaet.

4.2.2 Kognitiv dissonans

Kognitiv dissonans er en tilstand der personen opplever en uoverensstemmelse i sine kognitive elementer. Denne kognitive dissonansen kom til syne hos alle de seks informantene som selv hadde bevitnet filmopptak av voldelige handlinger. Dette kan eksemplifiseres med følgende to sitater fra samme informant. I det første sitatet forklarte informanten hvilke tanker hun gjorde seg ved at andre så på slike voldelige filmopptak, noe som hun oppfattet som et problem;

”Nei, altså det er et problem ja, jeg, jeg klarer ikke på en måte, jeg klarer ikke på en måte å sette meg inn i det fordi at jeg, jeg synes ikke det er noe å se på selv, sånn slossing og sånt har jeg aldri kunnet tenke meg, jeg liker ikke å se på actionfilmer engang” (informant nr 7).

Informanten uttalte senere i intervjuet at hun selv hadde sett liknende videosnutter som forevist og ble forespurt om hvorfor hun så på denne, og begrunner dette med at hun var passiv mottaker;

”Nei, fordi at, det ble bare satt på liksom. Det var ikke noe jeg har, jeg sitter ikke og ser på sånt. Jeg synes ikke det er noe å se på liksom, så det er jo noe som ble satt på da vi var flere. Det var ikke noe som jeg kunne tenkt meg å sitte og sett på” (informant nr 7).

Det kan synes som hun opplevde en uoverensstemmelse mellom hennes oppfatninger til at slike videoer blir sett på, og at hun selv hadde sett slike. Det siste utsagnet inneholdt både en verdifunksjon og en egoforsvarsfunksjon. Hun var tydelig på at hun ikke likte dette, og for å årsaksforklare egen handling tillegget hun andre, eller situasjonen skylden. Dette kan ha en sammenheng med at hun følte at handlingen ikke var i samsvar med hennes personlige verdier og derfor følte et behov for å beskytte selvet.

Det er tidligere vist til Bems ”self-perception theory” (1970) som antyder at vi kun får kunnskap om oss selv ved å gjøre selvattribusjoner. Denne teorien tilfører også en alternativ

forklaring til effekten av Festingers kognitive dissonansteori. Denne tar utgangspunkt i å forklare at selv om du opplever en dissonans, kan denne tolereres dersom den oppstår innenfor dine akseptable grenser. Dette kan eksemplifiseres følgende; Du skal kjøpe deg en splitter ny VW Passat og har satt deg selv en grense for hva du er villig til å betale for bilen. Du velger allikevel å betale noe mer for denne bilen enn du i utgangspunktet var villig til fordi du da fikk en mer utstyrt utgave av modellen. Denne handlingen ville i utgangspunktet kunne medføre en ubalanse mellom tanker og handling, men du opplever ingen ubalanse fordi handlingen er innefor hva du kan akseptere. Ser vi denne teorien i lys av de ovenfor nevnte eksemplene er det ikke sikkert informantene selv opplevde en kognitiv dissonans, selv om det ut ifra uttalelsen kan tolkes som om hun opplevde en slik tilstand. Dette kan da ha en sammenheng med at hun ikke opplevde det at hun så på filmopptaket som ubehaglig da dette var innenfor de rammene hun selv oppfattet som akseptable fordi det var andre som viste denne til henne, og selv kun var passiv mottaker. Dette til tross for at hun i utgangspunktet var negativ til at slike filmer blir sett på. Dette betyr, slik Bem (1970) antyder, at atferden vil kunne påvirke holdningene. En utfordring i arbeidet for å påvirke holdninger er dersom mottakeren selv ikke føler at egen atferd er problematisk.

Ifølge Hogg og Vaughan (2005) er kognitiv dissonansteori bedre egnet til å forstå handlingene dersom vi handler utenfor våre grenser av det akseptable. De skriver videre at det er gjort flere eksperimentelle forsøk på å sammenlikne dissonans og selvpersepsjonsteori og begge teoriene har vist seg å være nyttige i å forstå atferd.

Det er viktig å merke seg at kognitiv dissonans også kan være kulturelt betinget. Hva som ikke er akseptert i en kultur, og som kan forårsake en kognitiv dissonans, vil ikke nødvendigvis forårsake en dissonans hos mennesker som lever i en annen kultur.

Det var en unison oppfatning blant informantene at sider ved fenomenet ikke kunne aksepteres. Men samtidig uttrykte de en viss aksept for både det å se på slike videosnutter, at slike handlinger filmes og distribueres. I det videre analysearbeidet er det lagt vekt på å identifisere egenskaper og betingelser som forelå da det ble uttrykt en aksept for fenomenet og hvilke egenskaper og betingelser som forelå da informantene uttrykte en ikke aksept for fenomenet. Følgende spørsmål ble stilt før det videre analysearbeidet;

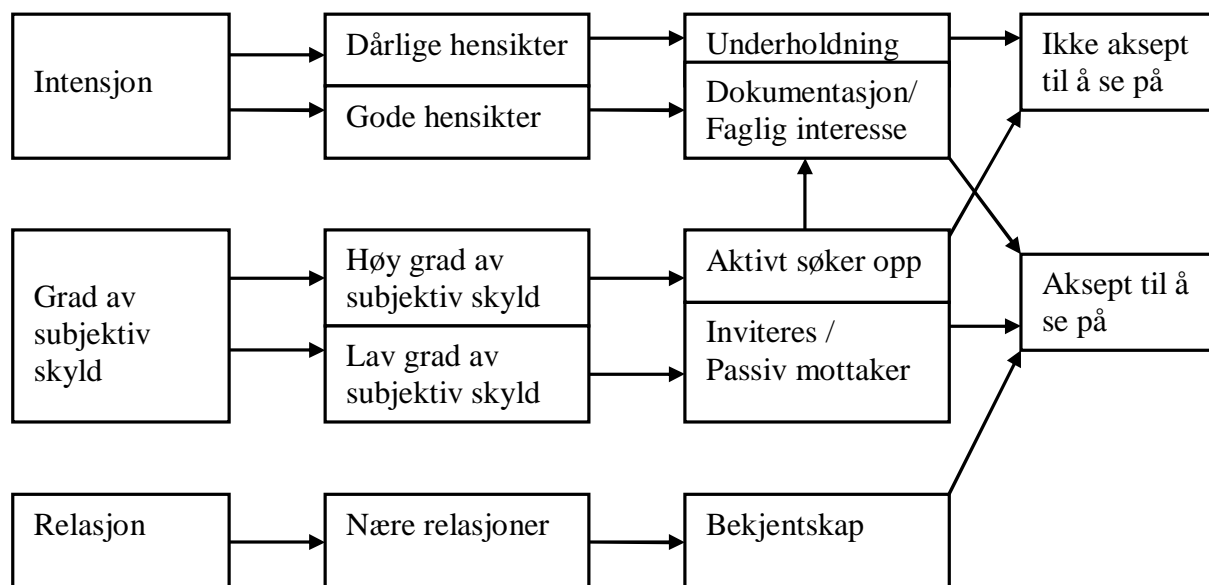
Hvilke betingelser og egenskaper foreligger når det uttrykkes en aksept og en ikke aksept for fenomenet?

4.3 Holdninger til å se på filmopptak av reell vold

Informantene uttrykte både en negativitet og positivitet hva angikk det at slike hendelser blir sett på av andre personer, og til at de selv hadde sett slike videosnutter

Intensjonen bak handlingen syntes å påvirke holdningene til om det at slike filmer sees på er en aksepterende handling eller ikke. Graden av subjektiv skyld syntes også å påvirke aksepten. Avgjørende var om de selv var blitt ”invitert” til å se på og om de hadde vært passive mottakere eller aktivt søkt opp slike filmer. Dette funnet er interessant fordi slike situasjonelt betingede forhold kun ble knyttet opp til egen handling, som aktør, og ikke andre personers handling. Til slutt, relasjonelle faktorer syntes også å være avgjørende for om de selv ønsket se på slike filmer. Dersom en filmet handling involverte personer som de selv kjente uttrykte alle et ønske om å se på.

Figur 2: Oversikt over hvilke betingelse og egenskaper som påvirker hvorvidt det foreligger en aksept eller ikke aksept til å se på filmopptak av voldelige handlinger.

Figuren viser hvordan betingelsene intensjon og relasjon samt egenskapen subjektiv skyld virket styrende på den enkelte informants holdninger til selv å se på og at andre ser på filmopptak av reelle voldshandlinger. Å la seg bli underholdt var ikke et aksepterende motiv for å se på. Dersom motivet var å benytte opptaket som dokumentasjon var de imidlertid mer positiv til at dette ble sett på. Graden av subjektiv skyld spilte også en viktig rolle. I utgangspunktet var de negative til at personer aktivt søkte opp voldelige filmopptak. Men dersom dette ble gjort med de ”riktige” intensjonene forelå det en aksept for en slik aktiv handling. Dersom de selv ble invitert, eller forevist filmklipp, uten at de selv hadde aktivt bedt om dette, kunne det å se på slike filmer forsvares. Den siste betingelsen var relasjonelle faktorer. Dersom filmopptak involverte personer de selv kjente ønsket de alle å se på. Slik det framgår av figuren var det å *aktivt søke opp* slike filmer betinget av intensjon bak handlingen for om dette kunne aksepteres eller ikke. De øvrige var ikke komplementære.

4.3.1 Handlingens intensjon

Informantene uttrykte en aksept for at slike filmopptak ble sett på dersom denne handlingen ble utført med ”gode hensikter”. Dersom denne kunne nyttes til noe positivt. Ble handlingen utført fordi personen søkte å bli underholdt var de kritiske til at slike filmer ble sett på. En informant forklarte at dette ikke kan aksepteres dersom motivet bak handlingen er å la seg bli underholdt;

”Det kommer an på hvordan de blir sett på. Hvis det blir sett på fordi det er kult, så tenker jeg at, så ser jeg egentlig litt ned på dem som ser på dette for det er kult, gjør meg ikke så veldig høye tanker om og, tenker at det stort sett er mennesker som ja, kanskje ikke kommer til å komme så veldig langt i livet, og har på en måte, droppet litt ut av skolen, og har det litt vanskelig hjem og sånn, ser for meg at det kanskje, ser for meg at det er sånne typer mennesker da, som kanskje kan se på det som underholdning” (informant nr. 6).

En annen informant forklarte sin holdning til at slike filmer sees på følgende;

”Det er veldig vanskelig å si. Men jeg vil si at den går der hvor, hvis det er et faglig interesse av å se den, eller om det bare er for nysgjerrighet så er det greit, eller ikke greit” (informant nr. 5).

Slik det fremgår av begge disse sitatene var en aksept eller ikke for at filmopptak av reelle voldshandlinger blir sett på betinget av aktørens *intensjon* bak handlingen.

4.3.2 Grad av subjektiv skyld

Seks av sju informanter forklarte at de tidligere har sett på liknende videosnutter. Det var en gjennomgående tendens blant informantene at de årsaksforklarte denne handling med situasjonelle forhold, enten ved at de mer eller mindre forholdt seg som passive mottakere og ikke aktivt søkte opp disse videoene eller hadde blitt invitert inn i situasjonen. En informant forklarte sin handling med at han var passiv mottaker;

”Dem var jo på nyhetene da (...)” (Informant nr. 6).

En annen informant forklarte denne handlingen med at han ble invitert;

”Jeg har bare fått fra venner. Men så har jeg også sett sånn, for eksempel at hvis det har ligget noe ute på Dagbladet og VG og slikt, ehm, som de har filmet. Da har jeg sett på det. Da er det jo nyheter. Da er det jo helt spesielle hendelser da” (informant nr. 1).

En tredje informant forklarte at hun både har vært passiv mottaker og selv aktivt søkt opp filmer, og avviket i så måte noe fra de øvrige da hennes handlinger også involverte en mer aktiv handling;

”Ehm, den filmen på YouTube ble jeg vist. De på facebook, jeg gikk inn på forskjellige profiler og så på litt filmer og så, du vet jo aldri hva det er før du ser det på en måte. Ehm, og så begynner du å se, og da er det litt vanskelig å stoppe, du vil liksom se videre og se hva som skjer og sånn” (Informant nr. 5).

I likhet med de øvrige årsaksforklarte hun handlingene ut ifra situasjonelle forhold, og at hun ikke hadde en intensjon om å se denne typen filmer.

Slik det fremgår av eksemplene kunne det tyde på at det forelå det et brudd mellom den affektive komponenten og handlingskomponenten som de forsøkte å ”reparere” ved å tillegge situasjonen, eller andre personer, skylden. Aksepten til å se på var påvirket av graden av subjektiv skyld. Dersom de selv hadde en mer eller mindre passiv rolle da disse

filmopptakene ble bevitnet, eller at de hadde blitt invitert inn i situasjonen kunne disse handlingene gis en plausibel forklaring. Det syntes som om at de ikke oppfattet egen handling som en form for aksept til å se på slike filmer, men allikevel fant det nødvendig å nøytralisere denne handlingen, som igjen kunne tolkes som et forsøk på å forsvare egen handling. I denne sammenhengen er det interessant å stille spørsmålsteget ved om det forelå en skjult aksept for at slike filmopptak blir sett på.

4.3.3 Relasjonelle faktorer

Samtlige informanter forklarte at de ønsket å se en filmet voldshandling dersom det forelå opplysninger om at filmen involverte personer de kjente til. De hadde ulike forklaringer på dette, alt fra nysgjerrighet til et ønske om å hjelpe. En informant forklarte dette ønsket av å se på som meningsfullt;

”Ehm, det er nok mer sannsynlig at jeg ville ha sett på den, ehm, fordi, ehm, av ukjente så er det jo egentlig ikke noe med meg i det hele tatt, jeg har ikke noe, får ikke noe glede av å se på. Ehm, og jeg får ikke så veldig mye forståelse av det. Hvis det er noen jeg kjenner så hadde det vel kanskje vært for å, for å forstå den situasjonen som de var oppe i. og ikke bare av rykter, som har blitt sagt” (informant nr. 4).

En annen informant begrunnet sitt ønske ut ifra informative hensyn;

”Hvis jeg hadde fått vite at det hadde blitt lagt ut en film av noen som jeg kjenner som har slått eller noe sånt, så ville jeg sannsynligvis ha sett den, bare for å finne ut om det hadde vært han som hadde slått da. Og så hadde jeg sett den bare for å: oi slår han virkelig noen, litt sånn, gjør han virkelig det og vært litt sånn; går det virkelig an (...)” (informant nr. 6).

En tredje informant begrunnet dette ut ifra et ønske om å hjelpe;

”Ja, da hadde jeg sett filmen. Kanskje for å overbevise den personen jeg kjenner; ”nei da, det er ikke så ille”. For å gi litt trøst kanskje” (informant nr. 8).

Det forelå en unison oppfatning blant informantene at de hadde et ønske om å se på filmopptak av voldshandlinger dersom disse handlingene involverte personer de kjente. Et

interessant funn er, som tidligere vist, at holdningene til at slike voldelige filmopptak blir sett på var betinget av intensjonelle forhold. Dette bryter med betingelsen relasjonelle faktorer. Slik det framgår av informantenes egne forklaringer hva angikk interessen omkring fenomenet dersom dette involverte personer de kjente, bryter dette med variablene *gode* og *dårlige* hensikter bak handlingen. De uttrykte et ønske om å se på dersom hendelsen involverte personer de kjente til. Denne ville altså bli utført fordi de ønsket kunnskap om hva som hadde skjedd, og forutsatte ikke lenger egenskapen *gode intensjoner* bak handlingen. Selv om noen begrunnet en slik tenkt handling med dette ønsket, var ikke dette unisont.

Slik det fremgår av analysen kan det trekkes en foreløpig slutning; En aksept for selv å se på denne typen reelle voldsfilm var påvirket av to variabler; *graden av subjektiv skyld* og *relasjonelle forhold*. Det forelå en viss aksept dersom de ble ”invitert” inn i situasjonen og ikke selv aktivt søkte opp denne, og dersom hendelsen involverte personer de kjente til. Det var da ikke lengre intensjonen bak handlingen som var avgjørende for om dette var en aksepterende handling eller ikke. Aksepten til at *andre* person så på liknende videosnutter var imidlertid betinget av aktørens intensjon med handlingen. Dersom denne ble utført med gode hensikter kunne slike handlinger aksepteres, men ikke dersom handlingen ble utført av andre årsaker eller formål. Vi må altså skille mellom informantenes rolle, enten som aktør eller observatør. Som aktør var en aksept eller ikke betinget av graden av subjektiv skyld og relasjonelle faktorer. Som observatør var en aksept eller ikke betinget av aktørens intensjon med handlingen.

Egenskapen *subjektiv skyld* og betingelsen *relasjoner* syntes å ikke være komplementære. Som aktør var det tilstrekkelig at én av disse var tilstedeværende for at handlingen kunne aksepteres. Dette betyr at dersom de selv ikke kunne klandres for å ha sett på, men i stedet kunne tillegge andre skylden uttrykte de en aksept for å se å. Dette innebar at hendelsen ikke behøvde å involvere personer de kjenner. Dersom handling derimot involverte personer de kjente uttrykte de også en aksept for å se på, selv om dette innebar en langt mer aktiv rolle og høy grad av subjektiv skyld. Egenskapene subjektiv skyld og intensjoner må imidlertid sees i sammenheng. Høy grad av subjektiv skyld, det vil si at personer aktivt søkte opp voldelige filmopptak, kunne aksepteres dersom dette ble gjort ”med gode hensikter”.

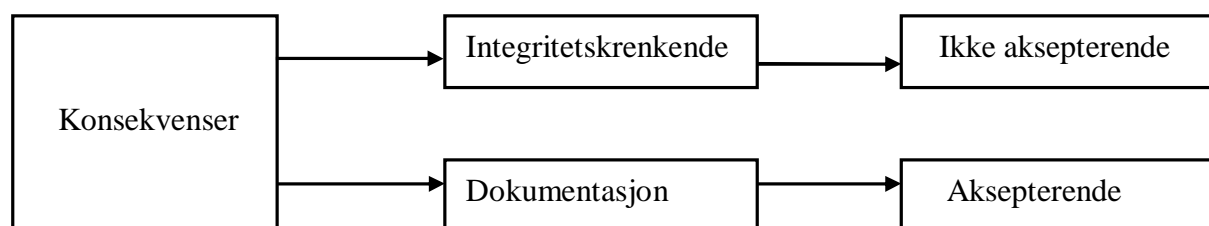
Det er nødvendig å understreke at handlingen *å se på slike videoer* var for seks av de sju informantene en reell utført handling da det fremkom opplysninger om at de selv hadde

bevitnet slike filmer en eller flere ganger. Da det gjaldt informantenes forhold til at slike handlinger filmes, og distribueres og publiseres, forelå det ingen opplysninger om at de tidligere har utført slike handlinger. Den videre analysen har derfor ikke kunnet sammenlikne likheter og forskjeller mellom det følelsesmessige og kognitive, og reell handling hva angår holdninger til at slike handlinger filmes og at slike filmer distribueres. Den videre analysen fokuserte derfor på informantenes holdninger til at slike handlinger filmes og til at slike filmer distribueres i et *observatørperspektiv*.

4.4 Holdninger til at voldelige handlinger filmes

Informantene uttrykte både negative og positive holdninger til at voldshandlinger ble filmet. De negative holdningene knyttet seg til uheldige konsekvenser dette kunne ha for de involverte og at dette var integritetskrenkende. Dersom denne filmingen kunne ha en nytteverdi i form av bevis for at hendelsen hadde skjedd og noe kunne gjøres med den, var de imidlertid mer positive til at slike handlinger ble filmet. Deres holdninger inneholdt altså en nyttefunksjon. De var positive dersom handlingen tilfredstilte deres behov for en oppklaring, at det skjedde en eller annen form for rettferdighet. Men de var derimot negative dersom handlingen resulterte i uheldige konsekvenser for de involverte på filmen.

Figur 3: Oversikt over hvilke konsekvenser som var avgjørende for informantenes holdninger til at reelle voldshandlinger filmes;

Slik det framgår av figuren var konsekvensene av handlingen styrende for om dette kunne aksepteres eller ikke. På den ene siden var slike handlinger integritetskrenkende, og derfor

ikke en aksepterende handling. Samtidig så de en praktisk nytte i at handlingen ble dokumentert, og derfor kunne aksepteres.

4.4.1 Integritetskrenkende

På en side, at voldelige handlinger ble filmet, kunne innebære en belastning for de involverte, og ble oppfattet som et overgrep mot den private sfære. Dette kan eksemplifiseres ved bruk av sitater fra to av informantene som beskriver dette som integritetskrenkende;

”Jeg forstår ikke hvorfor man skal filme sånne ting. Ja, min reaksjon til at noen tar opp en mobil og filmer noe som er personlig, mellom to andre er, man får liksom, man går opp i noen andres privatliv” (Informant nr. 4).

”Ehm, jeg reagerer, jeg reagerer vel med avsky. Jeg synes veldig, synes, det viser lite respekt da, for de menneskene som er med på filmen (...)” (informant nr. 6).

Begge disse utsagnene kunne tolkes som et uttrykk for et personlig verdivalg hva angikk det å filme slike handlinger. Dette var respektløst og burde ikke forekomme.

4.4.2 Dokumentasjon

På en annen side, dersom filmingen resulterte i å skaffe til veie bevis, eller gjøre handlingen kjent, uttrykte de imidlertid en aksept for den. Dette kan eksemplifiseres ved bruk av to sitater fra to av informantene, kodet som dokumentasjon;

”Jeg vil si at det er greit så lenge det blir gjort i sånn, at det brukes på en måte, grei, brukt på en bra måte da, brukes til å hjelpe noen. Hvis det brukes for å liksom være ekkel og sånn så vil jeg si, og mobbe noen bare, bare på grunn av liksom ”tøffe seg video”, da er det ikke greit (...)” (informant nr. 6)

”Ja, det kan nok kanskje være å få, å få straffet en som gjorde det når de faktisk har bevis på at det har skjedd, og dem får, får se hvor alvorlig det var” (informant nr. 7).

På bakgrunn av dette kan vi trekke følgende slutning; Deres holdninger til at slike handlinger filmes var betinget av variabelen *nytteverdi*. Det er interessant å merke seg at noen

informanter la aktørens intensjon til grunn i vurderingen om dette kunne aksepteres eller ikke. Dersom intensjonen *før* handlingen ble utført var å skaffe til veie dokumentasjon som ble nyttet på en positiv måte kunne handlingen forsvares. Dette eksemplifiseres ved å sitere fra en av informantene;

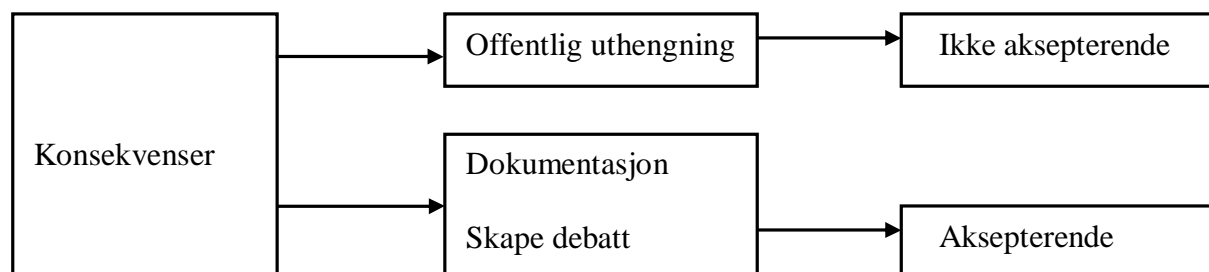
”Ja, det kan jo være kjekt hvis man skal ha en anmeldelse og så videre. Man vil kanskje ha det dokumentert dersom man skal anmelde noen for vold” (Informant nr. 8).

Andre informanter uttrykte en aksept for fenomenet så lenge denne resulterte i noe positivt. Det var imidlertid en unison oppfatning av at fenomenet til en viss grad kunne aksepteres. Men dette var betinget av at handlingen ble nyttet til noe som informantene selv fant formålstjenelig.

4.5 Holdninger til at filmopptak distribueres og publiseres

Også da det gjaldt holdninger til at filmede voldshandlinger ble distribuert og publisert var informantene uoverensstemmende. I likhet med deres holdninger til at reelle voldshandlinger ble filmet, var holdningene til distribusjon av slikt materiale influert av konsekvensene av handlingen.

Figur 4: Oversikt over hvilke konsekvenser som virket inn på informantenes holdninger hvorvidt handlingen kunne aksepteres eller ikke;

Slik det framgår av figuren hadde informantene ulike oppfatninger av hvilke følger en distribusjon av denne typen materiale kunne resultere i. På en side uttrykte de en negativitet til

distribusjon da handlingen kunne gi uheldige følger. Samtidig kunne handlingen også resultere i noe positivt dersom materialet ble brukt som dokumentasjon på det som har skjedd, på en positiv måte. Slike uoverensstemmende holdninger som skyldes at det forelå både negative og positive konsekvenser for samme type handling eksemplifiseres følgende ved bruk av to sitater fra samme informant, kodet som henholdsvis ingen nytteverdi og nytteverdi;

”Men allikevel så har jo, samfunnet har jo ikke noe godt av at det legges ut slike videoer, generelt sett. I hvert fall ikke på så offentlige steder som YouTube” (Informant nr. 1).

”Men så har jeg også sett sånn, for eksempel at hvis det har ligget noe ute på dagbladet og VG og slikt, ehm, som de har filmet, da har jeg sett på det. Da er det jo nyheter. Da er det jo helt spesielle hendelser da” (Informant nr. 1).

I det første sitatet uttrykte informanten seg veldig negativt til at slike videofilmer distribueres da dette ikke fører til noe positivt. I det andre sitatet uttrykte informanten en aksept for å se på dersom slikt materiale ble distribuert på nettsidene til VG eller Dagbladet. Dette kan tolkes som at en aksept eller ikke aksept for distribusjon avhenger av om denne handlingen har en nytteverdi, og dens nytteverdi påvirkes blant annet av *hvor* dette formidles. Dette kan også eksemplifiseres ved bruk av sitat av en annen informant;

”Ja, for at da, hvis den ligger på VG eller Dagbladet så tenker jeg at da ligger den der for å vise hva som skjer, og vi må gjøre noe med det, liksom, skape debatt rundt det liksom (...)” (Informant nr. 7)

Denne oppfatningen deles ikke av alle informantene. To av dem forklarte at dersom VG eller Dagbladet publiserte slike filmer var dette like ille som hvilken som helst annen publisering eller verre. En annen informant forklarte at aksepten for en distribusjon var betinget av *hvem* denne ble formidlet til;

”Nei, jeg synes ikke det er noe greit, med mindre du ikke sender den til, for eksempel hvis dem som filmet sender den til skolen, så vil jeg si at det er veldig greit. Hvis dem sender det, det, til politiet eller noe sånt, så vil jeg, ja, da er det greit” (Informant nr. 6).

Slik som det fremgår av alle disse eksemplene påvirkes holdningene av hvorvidt en distribusjon av slikt filmet materiale kan aksepteres eller ikke av handlingens *pragmatiske*

nytteverdi. Sett i sammenheng med holdninger til reelle voldshandlinger som filmes, kan vi trekke en felles slutning om at holdningene er påvirket av i hvilken grad dette lar seg nyttiggjøre på en positiv måte, at handlingen tjener et godt formål enten i form av bevis som kan brukes for å dokumentere handlingen eller at dette bidrar til å rette fokus på et problem.

Figur 5: Oversikt over betingelsen som påvirket holdningene til at voldelige handlinger filmes og at slike filmer distribueres;

Figuren illustrerer at informantenes holdninger er betinget av i hvilken grad denne lar seg bli nyttiggjort.

4.6 Fallgruver ved attribusjonen

Et annet interessant funn ble gjort da uttalelsene de kom med hva angikk hvorfor *de selv* hadde vært vitne til slike videosnutter ble sammenliknet med hvorfor de trodde *andre* personer så på liknende videosnutter. Det syntes å være en gjennomgående tendens blant informantene at de årsaksforklarte egen handling med situasjonelle (ytre) forhold, men dersom *andre* utførte liknende handling skyldtes dette personlige ønsker eller årsaker (indre forhold). Andre persons atferd ble tillagt en langt mer aktiv, og intenderende rolle. Selv var de passive vitner og hadde ingen intensjon om å se på, ”det ble bare slik”. Dette kan eksemplifiseres ved bruk av to ulike sitater fra samme informant.

”Ehm, ja fordi det, det er kanskje aktiviteten på en måte. Det er det som, ehm, det er det som skjer, det er. For å si det slik, det er li., for ungdom under 18 år er det veldig lite å gjøre i helgene. Ehm, ehm, det er ikke noe sted å dra, ikke noe sted å være, ehm, vi, det blir jo ofte slik at man går ut og når man er ute så er det ofte mange forskjellige fra mange forskjellige steder som kanskje ikke

fungerer helt sammen, og da blir det på en måte, det blir en slags underholdning, ehm, kanskje spesielt for gutta” (Informant nr. 4).

”Jeg husker ikke hvorfor jeg så på den jeg, tror det var fordi dem vist den til meg liksom. Jeg tror ikke jeg ba om å se det, men jeg nektet det ikke da” (Informant nr. 4).

I det første eksemplet ga informanten en forklaring på hvorfor andre så på filmopptak av voldelige handlinger. Kjedsomhet og behov for å bli underholdt ble benyttet som mulige forklaringer på denne typen atferd. Disse personene var altså bevisst egen handling da dette var noe de selv ønsket og graden av subjektiv skyld var stor. I det andre eksemplet besvarer informanten på spørsmål om hvorfor hun selv hadde sett på filmopptak av voldelige handlinger etter at hun tidligere har uttalt at hun selv hadde sett liknende filmer som ble forevist under intervjuet. Hun uttrykte et verdivalg ved å uttale at hun selv i utgangspunktet ikke ønsket å se dette. Da det allikevel ble til at hun så på filmopptaket forklarte hun at denne handlingen var et resultat av at hun ble invitert inn i situasjonen, og det var andre som viste den til henne. Handlingen skyldtes situasjonelle faktorer, og at det i så måte forelå liten grad av subjektiv skyld. Andre eksempler på at handling ble tilskrevet en årsak;

”Ehm, og jeg tror at ungdom i dag lider av å kjede seg, ehm, og deretter synes dette her er en sånn ganske morsom virkelighetsbruk, flukt tenkte jeg å si, ehm, hvor man ser på det her man finner som interessant. Altså vold. Uten at det er noe, for så vidt, god begrunnelse” (Informant nr. 3).

”Akkurat den dukket opp da vi satt da og surfet på YouTube, ehm, som sagt, der fikk jeg se en liknende videosnutt. Ehm, da tror jeg egentlig var mer nysgjerrig om hva det her egentlig er for noe. For det var jo stort sett som se hva, se du på det her. Men da er man selvfølgelig ikke klar over hva det er da, men det rettfærdiggjør jo ikke at jeg valgte å se ferdig den filmen” (Informant nr. 3).

I det første eksemplet forklarte han andres handlinger med kjedsomhet, og et ønske om å flykte bort fra hverdagen for en stund. Disse personene ble tillagt stor grad av subjektiv skyld, og dette var et resultat av en bevisst handling. I det andre eksemplet besvarte han på spørsmål om hvorfor han selv hadde sett på slike videoer, etter han tidligere i intervjuet uttalte at han hadde sett liknende filmopptak som den han ble forevist under intervjuet. Han erkjente at han selv var nysgjerrig på hva dette var for noe, men allikevel ble andre tillagt skylden for at denne videofilmen ”dukket opp”. Han årsaksforklarte egen handling med situasjonelle

forhold, og at handlingen i utgangspunktet innebar lav grad av subjektiv skyld. Denne skylden økte imidlertid da han valgte å se ferdig filmen, men utgangspunktet for at han begynte å se på den var andre forhold enn et ønske om se.

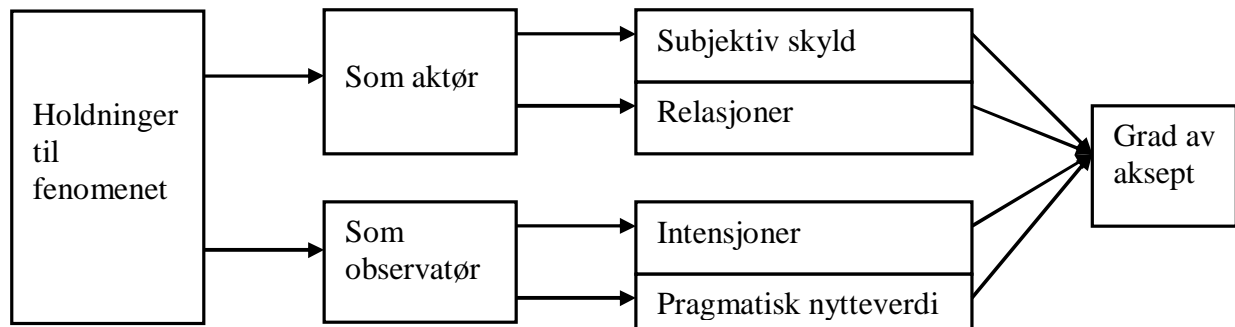
Slik det fremgår av uttalelsene hos begge disse informantene betinget attribusjonen av hvilken rolle de selv hadde. Som observatør ble aktøren tillagt betydelig ansvar, men som aktør ble situasjonen tillagt det store ansvaret.

Å tillegge situasjonen skylden for egen handling kan tolkes som et forsøk på å frikjenne seg selv fra ansvar og at handlingen utføres uten særlig grad av kontroll. Motsatt skjer når de beskriver samme handling utført av andre mennesker. Da er disse handlingene et bevisst valg, utført med viten og vilje, handlinger de selv har kontroll over; ”Jeg er uskyldig, men de andre er skyldig”. Utfordringen ligger i om slike attribusjoner kan resultere i en akseptert ansvarsfraskrivelse for egen handling. En annet sentral tematikk er om andre mennesker blir tillagt et for stort personlig ansvar for handlinger de kanskje ikke har kontroll over, eller for handlinger som utføres uten særlig grad av bevissthet.

4.7 Oppsummering

I første del av analysen ble det vist til at det forelå uoverensstemmende holdninger hos informantene hva angikk fenomenet og det ble eksemplifisert og kommentert hvordan holdningene kom i konflikt med hverandre. Den videre analysen tok sikte på å identifisere hvilke variabler som kunne forårsake disse uoverensstemmelsene. Analysen avdekket at en aksept eller ikke aksept overfor fenomenet var påvirket av fire forhold; intensjon, graden av subjektiv skyld, relasjonelle faktorer samt handlingens pragmatiske nytteverdi. Innledningsvis ble holdninger til at voldelige handlinger filmes og holdninger til at filmopptak distribueres behandlet atskilt, men under analysen ble disse temaene slått sammen da de inneholdt de samme egenskapene og betingelsene hvorvidt dette kunne aksepteres eller ikke. Disse behandles derfor sammen i diskusjonskapittelet.

Figur 6: Skjematisk oversikt over hvilke betingelser og egenskaper som påvirker holdningene til fenomenet;

Denne oversikten inkluderer informantenes holdninger til å selv se på slike filmopptak og at andre ser på, holdninger til at voldshandlinger filmes og holdninger til at filmopptak av voldelige handlinger distribueres og publiseres. Slik det framgår av figuren må informantenes holdninger sees i sammenheng med hvilken rolle de selv innehar, som aktør eller observatør. Som aktør var en aksept for fenomenet betinget av graden av subjektiv skyld og relasjonelle forhold. Som observatør var aksepten betinget av intensjonen bak handlingen og handlingens pragmatiske nytteverdi.

Det understrekes at rollen som aktør kun gjorde seg gjeldende hva angikk å se på filmopptak av reelle voldshandlinger da det er fremkom opplysninger om at de selv har sett slike filmopptak. Holdningene til at reelle voldshandlinger filmes og at slike opptak distribueres og publiseres må sees i sammenheng med informantenes rolle som observatører da det ikke forelå opplysninger om de selv hadde deltatt i denne typen handlinger. Dette forholdet blir gjenstand for ytterligere presisering i diskusjonskapittelet.

Analysen har også vist at informantenes måter på å tilskrive handlinger en årsak kan være befengt med ulike feil. Konsekvenser av slike attribusjoner er at de kan tolkes som bevisste forsøk på å rasjonalisere egne handlinger fordi de opplever at egen handling bryter med de affektive og kognitive holdningskomponentene. Men selv om de framstår som bevisste nøytraliseringsteknikker, kan disse i stedet skyldes automatiserte handlinger, uten særlig grad av bevissthet. Betydningen av slike attribusjoner og hvilke konsekvenser dette kan gi i et forebyggende perspektiv blir drøftet mer inngående i diskusjonskapittelet.

5.0 DISKUSJON

5.1 Kapitlets disposisjon

Formålet med dette prosjektet var å skaffe tilveie kunnskap om ungdoms holdninger til fenomenet *filmede voldshandlinger*. Slik det fremgår av resultatene uttrykte informantene både en aksept og ikke aksept overfor det beskrevne fenomenet. Graden av aksept var påvirket av variablene intensjon, subjektiv skyld, relasjon og pragmatisk nytteverdi. I dette kapitlet drøftes forholdet mellom disse variablene og kjernekategoriene motstridende holdninger, både fra et aktør- og observatørperspektiv, med hovedvekt på hva det betyr at holdningene er motstridende og hvilke konsekvenser dette medfører. Disse funnene blir drøftet opp imot tidligere forskning.

Det er også nødvendig å vurdere prosjektets kvalitet. Følgelig drøftes i hvilken grad prosjektet imøtekommer de ulike kvalitetskriteriene for vitenskapelig forskning som er skissert i kapittel 3. Deretter diskuteres hvilke implikasjoner denne studien har overfor politiet, og avslutningsvis diskuteres implikasjoner for videre arbeid.

5.2 Motstridende holdninger og aktørperspektivet

I resultatdelen ble det redegjort for at informantenes holdninger til fenomenet må sees i sammenheng med rollen de selv innehar. Innledningsvis diskuteres faktorer som gjør holdningene motstridende i et aktørperspektiv. Faktorene som er gjenstand for diskusjon er *graden av subjektiv skyld og relasjonelle faktorer*.

5.2.1 Graden av subjektiv skyld

Slik det framgår av resultatene påvirkes graden av aksept til selv å se på slike videosnutter hvorvidt de selv kan klandres for handlingen eller ikke. Så lenge handlingen er utført uten særlig grad av subjektiv skyld kan denne til en viss grad aksepteres. Seks av sju informanter har selv tidligere sett filmopptak av voldelige handlinger. Det var en gjennomgående tendens blant disse informantene at de selv oppfattet at denne handlingen ble utført uten særlig grad av

kontroll. Situasjonelle forhold og andre personer ble tilskrevet skylden for at de selv så på. Denne måten å frikjenne seg selv fra ansvar bidrar til å legitimere handlingen og kan tolkes som en aksept for fenomenet. Det kan synes som om holdningene innehar en egoforsvarfunksjon (Katz, 1960). Dette funnet er interessant fordi det viser at en holdning ikke nødvendigvis betinges av følelser eller oppfatninger til et fenomen. Holdninger kan også uttrykkes gjennom reell handling, uten påvirkning fra de andre komponentene (Eagly og Chaiken, 1993). Dette viser en kompleksitet mellom holdninger og atferd, og påvirkningen kan gå begge veier.

Selv om det å bevitne slike filmede voldshandlinger ikke innebærer en straffbar handling, registreres det allikevel at informantene tenderer å rasjonalisere denne handlingen. På den ene siden *kan* disse utsagnene tolkes som et forsøk på en bevisst nøytralisering av egne handlinger ved at de forfekter ansvar (Sykes og Matza, 1957). Denne måten å tilskrive egne handlinger har i så måte trolig en sammenheng med at de opplever en dissonans i sine kognitive elementer da egen atferd bryter med egne oppfatninger og tanker omkring denne typen handling. Det er denne ubalansen som Festinger (1957) på sin side hevder kan gi et godt grunnlag for holdningspåvirkning. Det er viktig å understreke at teorien om kognitiv dissonans forutsetter en reell utført handling, og en ubalanse oppstår som følge av at denne handlingen bryter med egne oppfatninger og tanker om nettopp denne handlingen. Følger vi logikken i Festingers teori kan dette tyde på at informantene er mottakelige for en holdningspåvirkning hva angår det å se på. De opplever det ubehagelig å være kognitivt dissonant og ønsker en balanse i egne holdninger. Et forebyggende arbeid som bygger på å identifisere dette ubehaget kan gi positive effekter. En bevisstgjøring omkring hvordan ungdom forsøker å rasjonalisere egne handlinger for så å søke å endre eller fjerne disse unnskyldningene.

Det foreligger imidlertid ulike utfordringer ved Festingers kognitive dissonansteori. På den ene siden antyder Festinger at den opplevde dissonansen føles ubehagelig, og at dette kan bidra til å motivere den enkelte til å forsøke å redusere dette ubehaget. Hvordan dette ubehaget oppleves vil trolig variere fra person til person. Det er derfor viktig å differensiere mellom grader av dissonans da enkelte vil ha en større toleranse overfor denne enn andre. Enkelte vil kunne oppleve en kognitiv dissonans, uten at denne føles som en belastning. Mange som røyker oppfatter dette som en stor helserisiko, men allikevel så røyker de. Noen vil kunne leve med denne dissonansen uten å forsøke å redusere denne fordi dette ubehaget er

til å holde ut med, og i alle fall ikke stort nok til at de er villige til å redusere eller slutte å røyke i håp om å stabilisere ubalansen mellom oppfatninger til røyking og reell handling. En mulig forklaring på dette er at denne dissonansen ikke føles veldig viktig for den enkelte og derfor gir den liten oppmerksomhet. En annen mulig forklaring er at dette kan ha en sammenheng med at røyking er en vanedannende handling som gjennomføres uten særlig grad av bevissthet. Den sistnevnte forklaringen beveger oss videre til en annen utfordring med Festingers teori; hvorvidt slike årsaksforklaringer skyldes en bevisst rasjonalisering av en handling eller er et resultat av en mer eller mindre automatisert handling uten særlig grad av bevissthet.

Bargh og Chartrand (1999) skriver at formålet med informasjonsinnhenting og atferd ikke nødvendigvis er en viljestyrt handling. Dette formålet kan i stedet aktiveres fra eksterne, omkringliggende informasjon og hendelser. Når disse handlingene er satt i bevegelse oppfører de seg helt lik som om disse handlingene var viljestyrte, selv om de er et resultat av en vanestyrt handling, uten særlig grad av bevissthet. Dette kan resultere i at holdninger blir feiltolket ved at atferden blir tillagt for stor betydning sett i sammenheng med holdningene. Flere av informantene uttalte at de ofte er brukere av nettsiden YouTube, som de selv betegner som en underholdningsnettside. Her kan brukere selv laste opp videofilmer som andre igjen kan laste ned og å se på. Flere uttalte også at de har sett liknende videosnutter som forevist under intervjuene da de selv har vært inne på YouTube. Dersom denne ”surfingen” skjer regelmessig er det en viss sjanse for at denne på mange måter blir en automatisert eller vanedannende handling. At de laster ned filmer av voldelig karakter kan i noen tilfeller være ubevisst handling forårsaket av automatiske prosesser, og trenger nødvendigvis ikke å bety at det foreligger en viss aksept til fenomenet. Flere uttaler også at de ikke visste hva som ventet dem. Da de allikevel forsøker å rasjonalisere disse handlingene kan dette i stedet ha en sammenheng med at de føler et behov for å beskytte selvet, da handlingen allerede er utført og ikke kan reverseres. En annen forklaring er at de selv ikke er bevisst på at disse forklaringene framstår som forsøk på å nøytralisere egen atferd da det ligger i den enkeltes natur å forsvare seg selv. Dette er noe vi foretar oss daglig, og ikke betyr at handlingen aksepteres eller ikke. Slike handlinger kan vanskelig gis en fornuftig forklaring, annet enn at de framstår som viktige for oss.

Tas Bems selvattribusjonsteori (1970) til følge kan det være slik at personene ikke opplever en dissonans fordi handlingen kan forsvares og derfor er innenfor hva som kan aksepteres.

Det er imidlertid viktig å avdekke om det foreligger en ubalanse, og dersom det foreligger en ubalanse må denne synliggjøres. En synliggjøring må foreligge dersom slike uoverensstemmende holdninger skal bevisstgjøres. En handling utført på grunn av vane uten særlig grad av bevissthet, må også synliggjøres. Dette kan resultere i at mottakerne opplever en kognitiv dissonans, som igjen kan motivere den enkelte til en atferdsendring. Denne kunnskapen sammen med økt kunnskap omkring attribusjon av egen og andres atferd kan resultere i økt bevissthet omkring egen handling.

5.2.2 Relasjonelle faktorer

Av resultatene framgår det at også relasjonelle forhold spilte en viktig rolle hvorvidt det å se på slike filmopptak var en akseptert handling eller ikke. Dersom filmopptak av voldelige handlinger involverte personer de kjente til uttrykte de en aksept for å se på. Slike handlinger blir da mer informative og meningsfulle og i så måte tjener både holdningens kunnskapsfunksjon og nyttefunksjon. Enkelte begrunnet denne uttalte interessen som et ledd i å kunne hjelpe de som er involvert, men dette synet deles ikke av alle. Uansett begrunnelse, det var en unison oppfatning blant informantene at de ønsker å se filmopptak av slike handlinger dersom de får kunnskap om at personer de kjenner til er involvert.

Dette er altså ikke en gjennomført handling, og vil derfor ikke skape en kognitiv ubalanse. Det ville vært interessant om de allikevel vil oppleve en ubalanse dersom handlingen var gjennomført. Dette fordrer imidlertid at tilsvarende prosjekt blir gjennomført etter at de har sett opptak som involverer personer de kjenner, eller om denne aksepten for å se på foreligger dersom de har anledning til å se på et filmopptak som involverer personer de kjenner til, men ennå ikke har sett det. Men det sier oss likevel noe om deres holdninger til å se på. Det er interessant å sammenlikne disse uttalelsene med aksepten for at andre skal kunne se på liknende filmopptak. Da betinges en aksept av at aktøren har gode intensjoner med handlingen. I eget tilfelle vil ikke egen intensjon være avgjørende for om handlingen aksepteres eller ikke. De uttrykte et ønske om se så lenge den involverte bekjente, og betinges ikke lengre av gode intensjoner.

Det synes som om egenskapen *subjektiv skyld* og betingelsen *relasjoner* ikke er komplementære. Som aktører kan de tillate seg å se på dersom situasjonen eller andre personer kan tillegges skyld. Det samme gjelder ved relasjonelle forhold. Da trenger ikke

handlingen forklares ut fra situasjonelle forhold. Det er tilstrekkelig at den filmede handlingen involverer personer de selv fra før av har kjennskap til.

5.2.3 Prediksjon av atferd

Et annet interessant tema er om holdninger kan predikere atferd. Ajzen og Fishbein (1980) antyder at den beste måten å predikere atferd på er å spørre aktøren om han eller hun har en intensjon om å begå den. Informantene forklarte at de ville se på denne typen filmopptak dersom de fikk kunnskap om at den involverte personer de kjente. Følger vi logikken i TRA (Ajzen og Fishbein, 1980), betyr dette at de sannsynligvis vil gjennomføre denne handlingen fordi de har en intensjon om å se den. Et annet moment ved TRA er at intensjonen også påvirkes av ”sosialt press” fra omgivelsene. Det er tidligere vist til at de årsaksforklarte egen handling med at de ble invitert inn i situasjonen, eller tilfeldigvis var til stede da slike filmopptak ble forevist. Dersom informantene opplevde disse variablene som en form for ”sosialt press”, en forventning om at dette skulle bevitnes, er det stor sannsynlighet for at samme handling utføres på nytt dersom det foreligger et slikt ytre press.

Det er interessant å tolke disse påstandene i lys av hypotesen til Maio og Olson (2000) som antyder at forholdet mellom holdninger og atferd må sees i sammenheng med hvilken funksjon holdningen tjener. De skriver at linken mellom holdninger og atferd er sterkere hos personer med holdninger som uttrykker deres verdier, enn for dem med nyttebetonte holdninger. Informantenes ytrede ønsker om å se på opptak dersom denne involverte bekjente har trolig sammenheng med at dette har for dem selv en nytteverdi, og ikke er et uttrykk for egne verdier. Dette inntrykket forsterkes av at det blant informantene forelå en unison oppfatning av at det ikke var greit at slike opptak ble sett på. Legger vi hypotesen til Maio og Olson til grunn er det en mindre sannsynlighet for at denne handlingen blir gjennomført selv om de har en intensjon om å gjennomføre den. Her vil det imidlertid være viktig å avdekke hvor viktige disse holdningene er.

Andre variabler som kan påvirke en mulig prediksjon av handling er variabler som situasjon og vane (Hogg og Vaughan, 2005). Spørsmålet er om informantene ville ha utført samme type handling dersom de kom opp i en liknende situasjon som de var i da de bevitnet slike filmer. Dersom dette var et resultat av en vanestyrte handling kan sannsynlighet for at de på nytt ville ha sett en liknende type film være stor. Men en vanestyrte handling impliserer noe mer enn at

samme type handling er utført tidligere. En handling utført av vane kan bety at det foreligger høy grad av automatisitet og et fravær av bevisst strategisk tenkning. Å benytte internett kan være vanebetont, man surfer på de samme sidene daglig uten å tenke seg om. Dette betyr allikevel ikke at det å se på voldsfilm er en del av dette vanebetonte mønsteret. Samtidig kan det å laste ned filmer for å se på fra nettsteder hvor slike filmer ligger lagret være en vanemessig handling. Dersom det å laste ned filmer skjer ukritisk og uten særlig grad av refleksjon over hva de laster ned, er sjansene større for at liknende handlinger utføres ved en senere anledning.

Tidligere erfaringer kan til en viss grad predikere atferd, og avgjørende er om det ble knyttet positive eller negative erfaringer til handlingen. Informantene har selv erfart å ha sett på filmopptak av reelle voldshandlinger. De er delte i synet på hvordan dette ble oppfattet. Enkelte forklarte at det vekket en viss interesse, andre uttrykte at de opplevde det negativt å se på. Dette må sees i sammenheng med deres uttrykte ønsker om å se på dersom opptaket involverer personer de kjenner til. Dette kan tolkes som at den uttrykte negative opplevelsen som ble erfart da denne ble sett, ikke blir tillagt stor betydning dersom det fremkommer opplysninger om at opptaket involverer personer de kjenner, og relasjonelle forhold blir tillagt større vekt enn de emosjonelle holdningene ved tidligere erfaringer. Dette bryter i så måte med hypotesen til Maio og Olson (2000).

Å forutsi enkeltstående handlinger ut fra uttrykte holdninger er ingen lett oppgave. Sammenhengen kan være kompleks, og dette gjør en prediksjon usikker. Hvilke egenskaper og betingelser som kan bidra til å predikere handling vil sannsynligvis variere fra person til person, alt avhengig av hvor viktige disse er for den enkelte, og om disse utføres rasjonelt, eller er et resultat av automatikk uten særlig grad av bevissthet.

5.3 Motstridende holdninger og observatørperspektivet

Slik det framgår av resultatene betinget en mulig aksept for fenomenet av andre betingelser og egenskaper sett i lys av et observatørperspektiv enn i et aktørperspektiv. Betingelser og egenskaper som var rådende i observatørperspektivet var *intensjonelle forhold og handlingens pragmatiske nytteverdi*.

5.3.1 Intensjonelle forhold

Informantenes uttalte aksept for at slike filmopptak blir sett på av andre personer betinget av intensjonen som ligger bak en slik handling. Dersom aktøren har gode hensikter med handlingen kan dette til en viss grad aksepteres. Ble det sett på av rent faglige hensyn eller for å dokumentere for så å etterfølge en slik type handling var dette gode hensikter. Dersom intensjonen bak handlingen er å søke underholdning uttrykte de liten aksept. Noen informanter betinget aksepten med at gode intensjoner eller hensikter måtte foreligge *før* handlingen ble utført. Andre uttrykte en aksept så lenge dette ikke var underholdningsmotivert. Tross for at det ble knyttet bestemte betingelser for aktørens motiver om dette skal kunne aksepteres eller ikke, bidrar denne usikkerheten til at de oppleves som ambivalente hva angår holdninger til at filmopptak av voldelige handlinger blir sett på.

Det er to ulike aspekter ved denne betingelsen som er interessant å merke seg. For det første årsaksforklarer de andres kikkning med et ønske om å la seg bli underholdt. Disse personene utviser hedonistiske tendenser for å tilfredsstille egen lyst, uten snev av gode hensikter. Det var først da informantene ble forespurt om det noen ganger kunne være aksepterende at andre så på, at motivet bak handlingen ble lagt til grunn. Informantene har ingen forutsetninger for å vite hvilke motiver disse aktørene besitter uten selv å være denne aktøren eller at de har et personlig kjennskap til disse aktørene. Handlingens nytteverdi ble også lagt til grunn for om dette kunne aksepteres. Dette bryter igjen med motivet for handlingen. Selv om handlingen ble brukt til noe positivt, så foreligger det ingen kunnskap om at dette var intensjonen i utgangspunktet. Dette har trolig en sammenheng med informative forskjeller, som Jones og Nisbett (1972) beskriver som en mulig årsak til aktør- observatør effekten. Denne blir drøftet senere i dette kapittelet.

For det andre var disse intensjonelle hensynene fraværende da de forklarte seg om sin egen aksept til å se på slike filmopptak. En viss aksept for at de selv bevitnet liknende opptak var betinget av situasjonelle og relasjonelle faktorer. Intensjonelle hensyn var en betingelse sett i lys av et observatørperspektiv. En konsekvens av dette er at andre blir tillagt langt større ansvar for egne handlinger enn det ansvaret de tillegger seg selv for samme type handling. Situasjonelle og relasjonelle betingelser, som påvirket informantenes aksept for selv å se på var fraværende da de årsaksforklarte hvorfor slike filmopptak blir sett på av andre personer. Slike vilkår ble ikke vurdert hva angikk samme atferd utført av andre personer.

Da informanten legger intensjonen bak handlingen til grunn for en aksept eller ikke resulterer dette i en ambivalent holdning til fenomenet. Det er vanskelig å ta et konkret valg om hva de egentlig mener fordi dette også har positive sider. Det kan tolkes dit hen at det oppstår en ambivalent tilstand fordi helhetsperspektivet er fraværende. Det foreligger altfor liten kunnskap om andres intensjoner slik at dette på mange måter framstår som ren gjetning.

5.3.2 Handlingens pragmatiske nytteverdi.

En aksept for at voldelige handlinger filmes og at slike opptak distribueres var betinget av handlingens nytteverdi. Dette betyr at handlingen må kunne nyttes til noe de selv anså som positiv. En informant forklarte at selv om handlingen viser seg å ha en pragmatisk nytteverdi, er intensjonen bak denne handlingen også avgjørende om dette kan aksepteres eller ikke. De øvrige informantenes aksept var betinget av om denne på en eller annen måte kunne benyttes til noe formålstjenelig. Det forelå ingen unison oppfatning av at det måtte foreligge gode motiver i utgangspunktet for handlingen, men det var allikevel en unison oppfatning av at dette til en viss grad kunne aksepteres, avhengig av hvorfor handlingen ble gjennomført og hvordan dette materialet ble brukt. Denne uoverensstemmelsen skyldes trolig fravær av kunnskap om følgene. Det kan være grunn til å tro at de ville ha vært negative til fenomenet dersom de fikk kunnskap om at dette ville resultere i uheldige konsekvenser. Dersom de fikk kunnskap om at dette ble brukt som bevis for at noe hadde skjedd ville de trolig ha stilt seg positive. Mer og bedre kunnskap om hvilke følger slike handlinger har eller kan resultere i vil kunne bidra til at det ville bli lettere å ta et konkret standpunkt slik at holdningene ble mer samlet.

Dette forholdet må sees i sammenheng med betingelsen relasjonelle faktorer. Som tidligere vist uttrykte de et tydelig ønske om å se på dersom bekjente var involvert i disse filmopptakene. Dette kan tolkes som en aksept for at handlingen er filmet, og distribuert, en aksept betinget av om de selv på en eller annen måte kan dra nytte av dette. Dette viser en kompleksitet som må synliggjøres og bli gjenstand for diskusjon i et holdningsarbeid. Et uttrykt ønske om å se på, og at de faktisk har sett på, kan tolkes som en form for aksept. Selv om det kan hevdes at en slik aksept betinges av intensjonen bak handlingen og handlingens pragmatiske nytteverdi, har analysen avdekket at disse kravene kun gjelder andre personer, og ikke dem selv.

5.4 Aktør – observatør effekten

I resultatene ble det vist til at da informantene forklarte seg om hvorfor de trodde andre personer så på slike videoopptak ble disse personenes handlinger tillagt en langt mer intenderende rolle. Graden av subjektiv skyld var høy, dette var noe de selv aktivt søkte opp. Dette viser at informantene årsaksforklarte egne handlinger ut ifra situasjonelle, ytre faktorer, mens andre personers handlinger ble forklart ut fra personlige faktorer. Jones og Nisbett (1972) beskriver denne egenskapen som *aktør- observatør effekten*. De viser til to hovedforklaringer til denne aktør – observatør effekten. Den første forklaringen handler om hvor oppmerksomheten rettes. Som observatør får gjerne aktørens atferd større oppmerksomhet enn situasjonen. Det er gjort forsøk på å manipulere denne tendensen som har vist at mennesker har en større tendens til å fokusere mer på situasjonelle faktorer framfor personlige trekk dersom de ønsker å finne mer ut om situasjonen ut fra en persons atferd. Den andre forklaringen på at aktører har en tendens til å gjøre eksterne attribusjoner, mens observatørene gjør interne attribusjoner, er informative forskjeller. En aktør besitter langt mer informasjon om hvordan de selv har oppført seg under andre omstendigheter. Som observatør, ser de aktøren oppføre seg på en bestemt måte i en gitt kontekst, og har ingen kunnskap om hvordan denne personen oppfører seg i andre kontekster. Dette kan gi et mulig svar på at informantene aksepterer fenomenet, sett i et observatørperspektiv, dersom intensjonen bak handlingen er god, og handlingen er tjener et godt formål. Slike objektive vilkår stiller ikke krav til annen kunnskap om handlingen enn at den tjener et godt formål. Disse holdningene tjener både kunnskapsfunksjonen og verdifunksjonen. Dette bidrar til at holdningene blir langt mer koherent. Normen er at fenomenet ikke kan aksepteres. Men informantene kan tillate seg å bryte med denne normen dersom handlingen tjener et godt formål. Selv om en slik enten eller holdning gjør holdningene motstridende, er de lettere å hanskes og leve med fordi disse er innenfor hva de selv kan akseptere. Dette gjør det lettere å ta et valg.

Det er imidlertid interessant å merke seg at denne aktør- observatør effekten kom til syne da informantene forklarte seg om reell handling, en handling som har blitt utført. De uttrykte også et ønske om å se på dersom hendelsen involverte personer de kjente. Disse uttrykte ønskene ble ikke forklart ut ifra situasjonelle forhold, men snarere ut ifra ønske om kunnskap om hva som hadde skjedd. Det ville vært interessant å se nærmere på dette forholdet dersom de hadde sett filmopptak av voldelige handlinger som også involverte personer de kjente, og i hvordan disse handlingene ble forklart. Et sentralt tema ville ha vært om de da også hadde

tillagt situasjonelle forhold større betydning enn personlige årsaker *etter* handlingen var utført, selv om de på forhånd begrunnet dette valget ut fra personlige hensyn.

5.5 Fravær av helhetsperspektivet

Som vist i resultatdelen kan det synes som informantene selv ikke oppfatter egne holdninger som motstridende. Dette kan skyldes fravær av helhetsperspektivet. Barth et al.(2001) hevder at ubearbeidet ambivalens kan gi en form for ”tunnelsyn”, der man holder gode og det mindre gode sider om samme fenomen atskilt og tenker på dem hver for seg og man utelukker viktig informasjon om sin atferd når man bare fokuserer den ene siden ved ambivalensen. Sett i sammenheng med resultatene kan det være slik at informantene selv ikke er klar over at de har en ambivalent holdning til fenomenet fordi denne er ubearbeidet. Som en konsekvens vil holdningene framstå som inkohærent. Bevissthet rundt forhold som skaper denne ambivalensen kan resultere i at man lettere greier å se egne holdninger samlet. Målet for et holdningsarbeid er å gjøre holdningene mer koherente.

Barth et al. (2001) skriver videre at en vellykket endringsfokusert samtale avhenger av å klargjøre atferden hun eller han er bekymret for, eller ønsker å komme bort fra. utfordringen, med utgangspunkt i de funn presentert i dette prosjektet, er om de selv innser at denne atferden kan være problematisk. Likeledes, dersom de selv ikke føler det foreligger en uoverensstemmelse vil dette kunne vanskeliggjøre en slik bevisstgjøring. Da handler det ikke lengre bare om å bevisstgjøre et ønske om endring, men man må i første omgang synliggjøre at det faktisk foreligger en problematisk atferd, for så å jobbe videre med denne. Det bemerkes at forfatterne av boka er psykologer og definerer endringsfokuserete rådgivningssamtaler ut ifra et terapeutisk perspektiv. I slike samtaler kan det være slik at klienten er klar over egen uoverensstemmelse, og søker hjelp for å fjerne eller redusere denne. Det vil være en annen type utfordring å henvende seg til personer som selv ikke vet det foreligger en uoverensstemmelse da denne ligger langt mer latent eller skjult og i så måte kanskje ikke føler denne som en belastning og noe de ønsker å endre på.

5.6 Oppsummering

I det teoretiske rammeverket ble det stilt spørsmål om ungdommers holdninger bidrar til å holde liv i fenomenet. Funn i denne undersøkelsen viste at det forelå en aksept for fenomenet. Det forelå en aksept for selv å se på og at andre ser på filmede voldshandlinger, det forelå en aksept for at voldshandlinger filmes, og en aksept for distribusjon og publisering av dette materialet. Det er grunn til å tro at slike aksepterende holdninger bidrar til å fremme interessen omkring fenomenet, og dersom det foreligger en generell aksept for fenomenet kan dette medvirke til en alminneliggjøring. Dette betyr at det i det forebyggende arbeidet må legges betydelig vekt på en holdningspåvirkning.

Analysen viste at det i hovedsak var fire variabler som påvirket graden av aksept. Dette var variabler som intensjon, subjektiv skyld, relasjon og nytteverdi. Samtidig avdekket analysen at denne aksepten må sees i sammenheng med i hvilket perspektiv informantene tolket dette fenomenet. Disse funn er betydningsfulle. De gir informasjon om hvilke variabler som skaper en aksept, og hvilke som ikke gjør det, og gir en mulig forklaring på hvorfor.

Analysen avdekket også at fenomenet engasjerte informantene emosjonelt, og det forelå et brudd mellom de emosjonelle og kognitive komponentene, og et brudd mellom disse to komponentene og reell handling. Denne kunnskapen er et viktig for å forstå de psykologiske prosessene som bygger oppunder holdningene. Tas påstanden til Eagly og Chaiken (1993) til etterretning om at uoverensstemmende holdninger er de mest ustabile og påvirkelige, danner dette et godt grunnlag for en holdningspåvirkning. Maio og Olson (2000) skriver at nyttebetonte holdninger mer påvirkelige enn holdninger som er et uttrykk for personlige verdier. Med utgangspunkt i denne hypotesen er det viktig å innhente kunnskap om hvilke funksjoner de ulike holdningene tjener. Dersom holdningene tjener nyttefunksjonen vil disse være påvirkelige og gir et godt grunnlag for en holdningsendring. Dette er signifikant kunnskap for politiet og andre aktører som utfører forebyggende arbeid.

Analysen avdekket også at aktør-observatør effekten (Jones og Nisbett, 1972) gjorde seg gjeldende i denne undersøkelsen. Det er viktig at slike feilkilder synliggjøres, at det på denne måten skapes en bevissthet omkring egne handlinger. Dette må sees i sammenheng med de øvrige funn i undersøkelsen.

5.7 Metodiske betraktninger

I denne delen av diskusjonskapittelet vurderes prosjektets kvalitet opp i mot kvalitetskriteriene beskrevet i kapittel 3; relevans, reliabilitet, validitet og refleksivitet, og om innsamlingen og håndteringen av kunnskapen holder vitenskapelige mål. Derne diskuteres oppgavens begrensninger.

5.7.1 Undersøkelsens relevans

For at forskningen skal tilfredsstillere krav til vitenskapelighet må både problemstilling og resultater ha relevans til hva det forskes på, og at denne kunnskapen gir et vitenskapelig bidrag. Dersom forskningsrapporter blir arkivert uten at noen vil nyttiggjøre seg av denne virker ikke dette særlig motiverende for videre arbeid. Det er imidlertid forskerens oppgave å overbevise leseren om at denne forskningen utgjør en signifikant tilvekst.

Det går fram av problemstillingen at det i undersøkelsen ble lagt vekt på kunnskap omkring ungdoms holdninger til fenomenet. For å innhente denne kunnskapen ble intervjuguiden utformet slik at kunnskap om informantenes følelser, tanker og oppfatninger og reell atferd knyttet til fenomenet ble belyst. Dette må sees i sammenheng med forventningen om at denne fenomenkunnskapen er nødvendig for at politiet, og andre aktører som utøver sekundær sosial kontroll (Christie, 1982), på en strategisk måte skal være i stand til å vurdere tiltak for å hindre at uønskede sider ved fenomenet oppstår. Det fremgår også av politiinstruksens § 2-1, andre ledd (1990); "I ethvert tilfelle gjør politiet best nytte for seg hvis det på forhånd lykkes i å forebygge eller avverge lovbrudd eller ordensforstyrrelser".

Funn i undersøkelsen viste at informantene hadde uoverensstemmende holdninger til fenomenet da det forelå både en aksept og ikke for fenomenet. Det er i undersøkelsen identifisert ulike variabler som påvirket disse uoverensstemmelsene. Dette er betydningsfull kunnskap sett i sammenheng med formålet med undersøkelsen. Aksepten for fenomenet kan bidra til å gjøre det lettere å forstå hvorfor fenomenet langt oftere tematiseres nå enn tidligere. Fordi holdningene ikke var koherent viser dette at slike holdninger kan være påvirkelige, sett i lys av det teoretiske rammeverket. Kunnskap om variabler som bidrar til disse uoverensstemmelsene er nyttig slik at det i et forebyggende arbeid fokuseres på å påvirke disse variablene.

Undersøkelsen gir et viktig bidrag til kunnskapsheving i en politifaglig sammenheng. Fenomenet som omtales er en ny type voldsform som forventes å bli en enda større utfordring for politiet. Denne utfordringen har en sammenheng med utstrakt bruk av nye medier og kommunikasjonsteknologi, en utvikling som ikke kan reverseres. Derfor synes dette prosjektet å ha stor betydning for politiet og hvordan politiet på en best mulig måte skal være forberedt på å møte denne typen problemer.

5.7.2 Undersøkelsens reliabilitet

Det er vanskelig, om ikke umulig, å være fullstendig objektiv. Å gjennomføre en studie blottet for påvirkning fra forskeren er en utfordring. Forskeren påvirker rammen rundt undersøkelsen gjennom sin problemstilling. Intervjuguiden reflekterer hva forskeren selv mener bør kartlegges for videre analyse, forankret i problemstillingen. Forskerens fysiske tilstedeværelse under intervjuene vil kunne påvirke relasjonen og den følgende samtalen. Fokus i analysearbeidet, og den påfølgende teoretiske datainnsamlingen influeres av forskeren og hans eller hennes tolkning av hva som er mest signifikant i datamaterialet. Det er viktig at forskeren selv har såpass mye selvinnsett at han eller hun er klar over at det vil være en eller annen form for påvirkning, og søke å redusere denne mest mulig.

Gjennom presentasjon av sitater fra informantene inviteres leseren til å reflektere over de tolkninger som er gjort og på denne måten får kunnskap om prosjektleders forståelse av datamaterialet. Denne formen for åpen analyse bidrar til å gjøre det lettere for leseren å selv vurdere undersøkelsens troverdighet da veien fra datainnsamling til resultater gjøres tilgjengelig. Samtidig gjøres leseren kjent med valg av metode og teknikker, og det gis en begrunnelse for disse valgene.

5.7.3 Undersøkelsens validitet

Det som er av avgjørende betydning hva angår prosjektets validitet er å overbevise seg selv og leserne om at resultatene forskeren har kommet fram til er basert på en kritisk granskning av datamaterialet, og ikke et resultat av noen få strategisk utvalgte eksempler.

Valideringsarbeidet ble gjennomført med utgangspunkt i strategiene beskrevet av Silverman (2006). Etter å ha identifisert teorier under kodingsarbeidet ble disse teoriene testet ut overfor datamaterialet som ble benyttet som grunnlag for analysen. Deler av datamaterialet fra informant en ble først testet ut, før teorien ble testet ut i forhold til resten av datamaterialet fra samme informant. Deretter bevegde analysen seg til neste informant og med samme metodikk. Den konstante sammenlikningsmetoden ble aktivt benyttet under valideringen. Gjennom hele valideringsprosessen ble det søkt etter tilfeller som ikke passet inn i de testede teoriene. Noen teorier ble endret, andre uendret, mens noen ble forkastet. Dette arbeidet omfattet hele datamaterialet som ble benyttet under analysen, og er ikke basert på noen få utvalgte dataelementer.

Den siste strategien er bruken av tabeller. Det ble benyttet tabeller i analysearbeid for å gjøre analysen oversiktlig og håndterbar. Tabellen ble delt inn i tre tema; holdninger til dette blir sett på, holdninger til at slike handlinger filmes, og holdninger til at slike handlinger distribueres og publiseres. Dette arbeidet gjorde det lettere å få oversikt over hvilke konsepter som uttrykte en negativ valens, og hvilke som uttrykte en positiv valens. Under dette arbeidet ble kjerne kategorien *motstridende holdninger* mer og mer synlig, et mønster som var gjeldende i alle de tre temaene. Tabellen ble revidert etter hvert som analysen skred framover. Alle konseptene utarbeidet tidlig under åpne kodingen ble plassert i den første tabellen. Underveis i analysearbeidet ble de mest signifikante konseptene trukket ut, sammen med dataelementene hvor disse konseptene ble utviklet fra. Dette arbeidet tydeliggjorde kjerne kategorien. Samtidig ble det lettere å skille mellom den opplevde og latente ambivalensen, og når og hvor disse ulike holdningene ble uttrykt.

Alle disse valideringsstrategiene må sees i sammenheng med utarbeidelsen av memoer.

Dette arbeidet ligger innenfor det Malterud (2003) beskriver som intern validitet. Den eksterne validiteten omhandler prosjektets overførbarhet. I hvilken grad funn i dette prosjektet har en overføringsverdi drøftes med inngående under *implikasjoner*.

5.7.4 Studiens begrensninger

Prosjektets største begrensning knytter seg til funnenes generaliserbarhet. Kvalitative undersøkelser er ikke designet for å generalisere da disse er sterkt kontekstualisert. En annen

begrensning ved prosjektet var at handlingskomponenten kun gjorde seg gjeldende hva angikk å se på filmopptak av reelle voldshandlinger. Aktørperspektivet er i så måte fraværende når det gjelder holdninger både filming og distribusjon av denne typen materialet. Dette var et bevisst valg. Å se filmer av reelle voldshandlinger er ikke en straffbar handling. Dersom slike handlinger filmes eller at slike filmer distribueres og eventuelt publiseres *kan* dette innebære en handling underlagt straffeansvar. Dersom prosjektleder hadde etterspurt denne typen informasjon, og fått kunnskap om at de selv har deltatt i denne typen filming eller distribusjon, ville dette skapt en konflikt sett i sammenheng med politiinstruksen § 7-6 (1990). En mulighet for å unngå en slik konflikt var å informere om at denne typen opplysninger kunne føre til en politietterforskning, men dette ville trolig ha resultert i at få personer ville ha latt seg intervju.

Slik det fremgikk av resultatene var en aksept for at voldelige handlinger filmes og at slike filmopptak distribueres betinget av handlingens konsekvens. Det er ikke differensiert mellom de ulike konsekvensene, og prosjektet gir heller ikke svar på om noen av disse blir tillagt større betydning enn andre.

5.8 Refleksive betraktninger

Hele forskningsprosessen krever en kontinuerlig refleksivitet over egne handlinger og valg. Det ble bestrebet under hele prosessen å gjennomføre forskningen vitenskapelig, med fokus på metoden. En fallgrube i forskningen er å fokusere for mye på resultat at dette går på bekostning av en god vitenskapelig metode.

Grounded Theory forutsetter ikke at forskeren kjenner godt til feltet som skal studeres. En viss avstand til feltet kan også gjøre det lettere å oppnå objektivitet og unngå forutinntatthet. Prosjektleder hadde selv ingen eksisterende teori som rammeverk rundt forskningen. Forforståelse til fenomenet knyttet seg til hendelser belyst i media og i rettsdokumenter. Motivet under hele prosessen har vært å få et bredere perspektiv på fenomenet, mer kunnskap om hvilke tanker og følelser ungdom hadde til dette. Å ta for seg holdningene til den gjengse ungdom vil også kunne gi en pekepinn på hvor alvorlig dette fenomenet er. Før gjennomføringen av intervjuene ble det lest på teori om holdninger, attribusjon og voyeurisme

da det var forventet at denne kunnskapen ville være relevant. Samtidig ble dette benyttet som grunnlag for utarbeidelsen av intervjuguiden.

Prosjektleder har gjennom jobben som politimann erfaring med avhør og avhørsteknikk. Avhør, eller forhør, skaper visse assosiasjoner og forventninger til det å komme fram til en løsning, et resultat. Likevel, det ideelle avhør har visse likhetstrekk med det kvalitative intervjuet. I avhør er man også opptatt av at dette gjennomføres på en forsvarlig måte, og i så måte vil kvalitetskriteriene for kvalitativ forskning slik som nøytralitet og objektivitet også her gjøre seg gjeldende. Formålet med avhør å få et innblikk i den avhørtes livsverden. Å gjøre et dybdesøk er en fellesnevner, både hva angår kvalitative intervjuer og avhør. Slike avhør ligger innenfor det prosjektleder betegner som ideelle avhør. Under hele intervjuprosessen har det vært bevissthet omkring egen rolle, med fokus på å overholde vitenskapelige kriterier for god kvalitativ forskning. Et annet moment er om rollen som politimann var med å påvirke intervjuprosessen, og de svarene som ble gitt. Samtalene med informantene etter endt intervju avkrefte dette, men slike spørsmål vil allikevel være vanskelig å besvare.

Et intervju forutsetter også at intervjueren innehar de egenskapene som må ligge til grunn for at det kvalitetsmessig skal være både gyldig og pålitelig. Å unngå ledende spørsmål er en viktig del av dette. Videre må intervjueren aktivt lytte til informantene for å bestrebe en mest mulig fleksibel og dynamisk samtale. Det er viktig at informantene blir gitt anledning til å snakke ferdig da denne formen for datainnsamling handler om refleksjon og fortolkning. Stadige avbrytelser vil redusere denne dynamikken, og viktig kunnskap vil kunne gå tapt. For å være best mulig forberedt på intervjusituasjonen deltok prosjektleder på kurs i intervjueteknikk i regi av psykologisk institutt, NTNU.

5.8.1 Selvkritiske overveielser

En ideell framgangsmåte ved bruk av Grounded Theory er å analysere hvert enkelt intervju *før* man går videre med det neste (Charmaz, 2003). Dette bidrar til å spisse studien, og de fremkomne teoriene tidlig i analyseprosessen. Prosjektleder deler dette synet ved en slik teoretisk datainnsamling. Etter at de to første intervjuene var gjennomført ble arbeidet med transkripsjonene påbegynt. Allerede på dette stadiet starter analysearbeidet. Som et resultat av denne transkripsjonen ble intervjuguiden endret da den første informanten kom med uttalelser

som ble tolket som interessante for undersøkelsen. På grunn av problemer med båndopptakeren ble intervjuet av informant to forkastet. Med utgangspunkt i anbefalingene fra Charmaz burde analysen av det første intervjuet vært utført før intervjuet av informant nummer to ble påbegynt. Dette ble ikke gjort. Likevel ble det tolket dit hen at en endring av guiden ikke ville gå bekostning av kvaliteten på prosjektet.

Intervjuene av henholdsvis informant tre og fire ble gjennomført i et kort tidsintervall. Det samme gjaldt intervjuene av de resterende informantene, og det ble ikke rom for analyse før alle intervjuene var gjennomført. En løpende analyse etter hvert intervju kunne ha bidratt til å spisse funnene. En slik "light-utgave" av en teoretisk datainnsamling kan ha resultert i at signifikante funn ble oversett da disse ikke fikk tilstrekkelig oppmerksomhet.

Da det gjaldt bruken av valgte videosnutt var det en risiko for at denne ville vekke sterke følelser som igjen kunne påvirket intervjusituasjonen. Det forelå ingen forkunnskap om informantene tidligere hadde vært involvert i hendelser som fenomenet favner. Til tross for at det forelå en viss fare for en slik negativ påvirkning ble den antatte nytteverdien av å vise filmklippet tillagt størst vekt.

5.9 Implikasjoner

En rød tråd gjennom dette prosjektet har vært å skaffe tilveie mer kunnskap om ungdommers holdninger og på denne måten tematisere hvilke utfordringer som blant annet politiet står overfor. En slik tilnærming må sees i sammenheng med politiets uttalte mål om å jobbe mer kunnskapsstyrt, og økt satsning på problemorientert politiarbeid (POP) (St. meld. 42, 2004-2005). Innledningsvis presenteres POP. Dernest diskuteres hvilke implikasjoner funn i dette prosjektet har i et politifaglig perspektiv, med utgangspunkt i problemanalyserekanten (Clarke og Eck, 2006). Denne er velegnet til å synliggjøre hvorfor funn i dette prosjektet, sammenfattet med det teoretiske rammeverket, har stor betydning for aktører som jobber for å forebygge uønskede sider ved fenomenet, og liknende fenomen. Avslutningsvis gjøres det rede for hvilke implikasjoner funn og prosjektet i sin helhet har for videre arbeid.

5.9.1 Implikasjoner for politiet

På slutten av 1970-tallet utarbeidet Herman Goldstein problemorientert politiarbeid (Goldstein, 1990). Goldstein viste til at polititjenesten i stor grad var for hendelsesstyrt og denne måten å jobbe på innebar at politiet ofte kom på etterskudd når problemer oppstod. Polititjenestemenn fungerte framfor alt som ”brannslukkere” og dette var ikke særlig effektivt i et forebyggende perspektiv. I POP ble betydningen av å se på hendelser som mulige symptomer på et større problem, eller hva som kan forventes å bli et problem vektlagt. Formålet var ikke å tilføre en ny metode for å identifisere og analysere samfunnsproblemer, og utvikle mottiltak. Dette var en ny måte å tenke politiutøvelsen på. POP har siden den gang fått stor betydning for norsk politi, og for hvordan politiet utøver sitt virke. Slik det framgår av introduksjonen og som presisert i formålet med prosjektet er det forventet at fenomenet vil bli en stor utfordring, både for ungdom selv, og for politiet og andre aktører som jobber tett med ungdom.

I St. meld. nr. 42 (2004-2005), viser departementet til to hovedtilnærminger hva angår kriminalitetsforebyggende arbeid. Den første tilnærmingen er personorientert forebygging, blant annet rettet mot barn og unge som er i risikosonen for å begå kriminelle handlinger. Den andre tilnærmingen er situasjonsorientert forebygging, som innebærer å legge ut hindringer for den kriminelle aktiviteten, og å minske utbyttet av lovbrudd. Fenomenet er komplekst og uoversiktlig. Så lenge det skjer en voldshandling, og noen bevitner denne, vil det alltid være en potensiell mulighet for at handlingen blir filmet. Dersom opptaket er publisert på internett vil det være mulig å laste ned dette filmopptaket rundt om i verden, forutsatt av internetttilgang. De nyeste mobiltelefonene har en slik tilgang. Det kan være mulig å stenge ulike nettsteder som medvirker til at slikt materiale blir publisert, men allikevel er det en overhengende fare for at nye nettsteder dukker opp og problemet forskyves. Det er med utgangspunkt i disse utfordringene at det er legges vekt på betydningen av personorientert forebygging, med hovedmål å påvirke holdninger.

For å sammenfatte fenomenet og dets utfordringer og betydningen av de funn som er gjort i et politifaglig perspektiv er det nyttig å vise til problemanalyserekanten. Denne tar utgangspunkt i at en kriminell handling inntreffer dersom en motivert gjerningsperson og et egnet mål for forbrytelsen sammenfaller i tid og rom, og det er et fravær av kapable voktere (Clarke og Eck, 2006, s. 30). Egnede mål kan både være handlingen som filmes, og personene som filmes. Å foreslå konkrete tiltak rettet mot denne gruppen for å hindre at de ufrivillig

blir utsatt for filming synes å være vanskelig. Filmingen kan utføres stort sett over alt, og de som filmes er ikke nødvendigvis klar over at de blir utsatt for denne filmingen. Ungdom kan oppfordres til å unngå situasjoner som antas å være av interesse å filme, men risikoen for å bli filmet vil være tilstede. Et annet mål kan ha en sammenheng med forventingen av å oppnå noe med handlingen. Slike forventede mål kan være at filmopptaket blir sett av andre personer, og at det på denne måten oppnås en form for status, respekt eller oppmerksomhet. Den gjengse ungdom kan tenkes å omfattes av motivet til gjerningspersonen. Flere av informantene hadde en opplevelse av at det å ha spesielle og ekstraordinære hendelser lagret på mobiltelefonen fanger interesse blant ungdom. Slike motiver kan påvirkes. Dersom et forebyggende arbeid fokuserer på å utvikle gode holdninger til hva som kan akseptere, og hva som ikke bør aksepteres kan dette influere motivasjonen for å filme voldelige handlinger. Dette prosjektet var ikke designet til å skaffe til veie kunnskap om årsaker og motiver for at voldshandlinger filmes, distribuere og publiseres. Det antas allikevel at dersom slike hendelser ikke blir gitt positiv oppmerksomhet kan dette medvirke til å fjerne mulige motiver av å filme voldelige handlinger, og distribuere og publisere denne typen materiale.

Den siste faktoren er fraværet av kapable voktere. Disse vokterne kan være aktører som utfører en form for sekundær sosial kontroll. Nils Christie (1982) definerer den sekundære kontrollen som tiltak som oftest utføres av en eller annen spesialist med atferdskontroll som yrke. Politiet er en slik kontrollør. Lærere ved de ulike skolene utfører også en form for sekundær sosial kontroll. Det er viktig og nødvendig at fenomenet får oppmerksomhet av slike kontrollører, og at handlinger blir gransket når de oppstår. Dersom slike handlinger ikke blir gitt tilstrekkelig oppmerksomhet kan dette skape en økende aksept for fenomenet i sin helhet, som vil påvirke motivasjonen til å utføre slike handlinger som fenomenet favner. Samtidig vil fenomenet være langt mer uoversiktlig og uhåndterbart når det først blir tatt tak i. Det er viktig å ta problemet ved roten, og på denne måten hindre en potensiell eskalering. En slik kontrollform må sees i sammenheng med den primære sosiale kontrollen.

Den primære sosiale kontrollen utøves daglig gjennom vanlig samvær (Christie, 1982). Venner, familie, kolleger, medelever er eksempler på aktører som kan utøve en slik kontroll. I introduksjonen ble det vist til Trygg bruk-undersøkelsen fra 2008. Av denne undersøkelsen framgår det at tilnærmet alle ungdommene i utvalget har tilgang til pc, og et betydelig flertall bruker internett daglig. 86 prosent hadde egen mobiltelefon. 23 prosent har opplevd at bilder eller videoer er lagt ut på internett uten deres tillatelse, mens 13 prosent sier at de selv har

gjort dette mot andre. Undersøkelsen viser også at 42 prosent av utvalget har tilfeldig kommet inn på sider med voldelig materiale, og 25 prosent har aktivt søkt opp nettsider med voldelig materiale. Disse tallene gir en pekepinn på hvor omfattende utfordringene knyttet til fenomenet er. Et fokus på fenomenets betydning, og dets uheldige følger, kan gjennom informativt arbeid skape en bevissthet omkring egne og andres handlinger. Trolig vil utfordringene knyttet til fenomenet bli langt større dersom det foreligger en stum aksept for å både se på, filme, distribuere og publisere filmopptak. Den primære sosiale kontrollen vil få stor betydning i et arbeid med fokus på å utvikle gode holdninger til hva som kan aksepteres og hva som ikke bør aksepteres. Målet er at denne kontrollen bidrar til å oppmuntre ønsket atferd, og fordømme uønsket atferd. Det er vanskelig å forestille seg at effekten av sekundær sosial kontroll vil ha særlig effekt dersom den primære kontrollen uteblir. Med dette som utgangspunkt vil "alle" være et mål i arbeidet med å forebygge slike handlinger.

I St. meld. 42 (2004-2005) skisseres ulike oppgaver i kriminalitetsbekjempelse, og blant de foreslåtte tiltakene er oppsøkende og informativ virksomhet, enten alene, eller i samarbeid med andre. Disse tiltakene er godt egnet i arbeidet for å påvirke holdninger. Det understrekes at fenomenet og de utfordringene dette gir favner flere enn politiet, og dette fordrer samarbeid med andre relevante aktører. Politiet i Sør-Trøndelag har gående et prosjekt i samarbeid med Redd Barna, kalt *Nettvett*. Hovedformålet med dette prosjektet er å bevisstgjøre ungdom på egen atferd på internett. Foredrag holdes på ulike grunnskoler i distriktet. Politiet har også opprettet en profil på nettsamfunnet Nettby.

Å inkludere andre aktører er en sentral strategi innenfor POP (Goldstein, 1990). Denne tematikken stod også sentralt under forskningskonferansen i 2007 som fant sted ved Politihøgskolen. Temaet ble presisert i artikkelen *Policing i et norsk perspektiv* (Gundhus og Larsson, 2007), og det ble lagt vekt på betydningen av å flytte fokus hva angår den praktiske politivirksomheten bort ifra å kun gjelde politiet, til å omhandle flere aktører som i praksis utfører det som av mange oppfattes som tradisjonelt politiarbeid. Kunnskap om fenomenet og kunnskap om ungdommers holdninger til fenomenet er nødvendig for å vite hvor fokuset skal rettes og for å identifisere mulige samarbeidspartnere i et forebyggende arbeid.

Det er mange aktører som besitter mye kunnskap som har relevans til dette prosjektet. Fordi fenomenet kan inneholde en eller annen form for publisering på internett vil Datatilsynet være en sentral aktør. Lokalt vil den enkelte kommune og SLT-koordinatorer være betydningsfulle

aktører med sitt kjennskap til ungdom og ulike ungdomsmiljø, og deres relasjoner med andre aktuelle aktører som foreldre, skoler, fritidsklubber, idrettsforeninger. Redd Barna er også en viktig aktør da fenomenet ofte favner personer under 18 år. Bruk av ulike informasjonskilder er også nødvendig. Medietilsynet er en viktig informasjonskilde. De har god og bred kunnskap om arbeid som tidligere er utført, og hvilke prosjekter som kan forventes gjennomført. Funn i dette prosjektet kan få betydning for utarbeidelsen av de store kartleggingsundersøkelsene som de står bak. Barnevakten er en annen relevant aktør. De besitter god kunnskap om ungdommers forhold til digitale medier, og har i sitt arbeid fokusert mye på ungdommers atferd på internett. Slike informative tiltak om trygg bruk av digitale medier er en viktig del. Forskere må også inviteres inn i slike prosesser. Det finnes mye kunnskap i de ulike forskningsmiljøene som er relevant. Her nevnes spesielt forskning innenfor vold, medier og ungdom. Kunnskap om ungdommers nettvaner er viktig å implementere i et forebyggende arbeid. I dette prosjektet forelå det i utgangspunkt en fordømmelse av handlinger knyttet til fenomenet. Aksepten ble synliggjort på bakgrunn av kunnskap innhentet om informantenes nettvaner.

Som benevnt i introduksjonen er det gjort studier innenfor ambivalens og atferdsendring. Barth et al. (2001) har i sitt arbeid erfaring med endringsfokuset rådgivning. Selv om slike rådgivningssamtaler defineres ut ifra et terapeutisk synspunkt, skisseres momenter som polisiært kan være nyttige for å påvirke atferd. Disse må sees i sammenheng med påstanden til Eagly og Chaiken (1993) om at uoverensstemmende holdninger er de mest ustabile holdningene og i så måte de lettest påvirkelige. For det første må det foreligge en erkjennelse av at atferden kan være problematisk, og et ønske og intensjon om å endre atferd. Det må altså foreligge en motivasjon for forandring. Dette betyr at det i første omgang må legges vekt på bevisstgjøre at det foreligger en problematisk atferd. De skriver videre at "hvis en bevisstgjøring også vekker personens følelser, øker sjansene for endring" (Barth et al., 2001, s. 63). Å treffe de "ømmelige" punktene til mottakerne vil derfor være viktig. For at dette skal virke etter sin hensikt er det helt avgjørende å kjenne til hvilke faktorer som bidrar til en aksepterende holdning for fenomenet slik at disse kan søkes å reduseres. Samtidig er det også viktig å identifisere faktorer som spiller inn hva gjelder en fordømmelse av fenomenet, som også bør vektlegges i det forebyggende arbeid.

Dersom et holdningsarbeid skal være effektivt og inneha en nytteverdi stilles det store krav til den eller de som fungerer som kommunikator. Eagly og Chaiken (1993) peker på at ikke

hvem som helst kan forsøke å påvirke personers holdninger. En slik formidler må være en person som mottakerne tror på, som både har kunnskap og evne til å formidle dette på en god måte. Dersom det ikke blir tatt godt nok hensyn til *hvem* som kommuniserer dette, og *hva* som kommuniseres kan et slikt arbeid virke mot sin hensikt. Hogg og Vaughan (2005) skisserer ulike strategier som personer benytter seg av for å motvirke en holdningsendring. Disse *kan* inntre dersom kommunikatorens intensjon er for åpenlys. Det handler om å beskytte selvet. Dersom de oppdager forsøk på å bli overbevist så kan de reagerer med motstand. Dette har trolig en sammenheng med frykten for å miste selvråderetten. Dersom de får et forvarsel om at de skal endre holdninger, kan dette resultere i at de innhenter kunnskap som kan forsvare deres holdninger. Derfor er det viktig at mottakerne selv ikke føler de er et ”mål” for en holdningsendring. Til slutt, dersom mottakerne blir eksponert for svake motargumenter i et forsøk på holdningsendring, kan dette medvirke til at de i stedet forsterker egne holdninger. Med utgangspunkt i disse kritiske momentene er det nødvendig med en godt utarbeidet plan på hvordan et slikt forebyggende arbeid skal gjennomføres. Tiltakene må skreddersys den aktuelle målgruppen, og kritiske faktorer er kommunikatoren og budskapet som formidles.

Holdningsarbeid har en lang tradisjon i politiet. Det er i denne oppgaven ikke valgt å gå inn og granske nærmere hva som tidligere er gjort for å påvirke holdninger, og vurdere dette arbeidet i lys av dette prosjektet. Dette er et omfattende arbeid som også synes å ligge utenfor rammene for oppgaven. Det understrekes imidlertid at dette arbeidet er betydningsfullt for at politiet og andre relevante aktører skal være i stand til å videreutvikle og forbedre sitt arbeide for å forebygge og redusere en negativ utvikling.

5.9.2 Avsluttende kommentarer

Det antas at en generell aksept blant ungdom kan oppmuntre til handlinger som fenomenet favner. Vender vi om på denne problemstillingen; Dersom det ikke foreligger en generell sosial aksept for slike handlinger, vil trolig terskelen for å filme, distribuere og publisere slikt materiale være høy. Et annet betydningsfullt moment er at en aksept blant ungdom for å se på filmopptak av voldshandlinger, sett i sammenheng med tilgjengeligheten av denne typen materiale, trolig øker sjansene for at ungdom selv videreformidler slikt materiale, og derved begår en kriminell handling.

Det er tidligere vist til at en økende bruk og tilgjengelighet av ulike kommunikasjonsmedier er med på å skape et slikt fenomen som er beskrevet. Det er imidlertid viktig å ikke isolere dette fenomenet fra andre liknende fenomen. I det teoretiske rammeverket ble det referert til et utsagn av Calvert (2000) som hevder at vi alle har en iboende kikker i oss, og at våre øyne dras mot det ulovlige, skandaløse og sjokkerende. Ingen av informantene brukte dette som forklaringer på hvorfor de tidligere hadde bevitnet filmopptak av voldelige handlinger, og heller ikke som forklaringer på hvorfor de ønsket å se på filmede voldshandlinger dersom disse opptakene involverte personer de kjente til. Allikevel uttrykte de en interesse for å se på dersom de fikk kunnskap om at opptaket involverte personer de kjente. Disse forklaringene må sees i sammenheng med en større problematikk knyttet til ungdom og bruk av digitale medier. Liknende fenomen, som hyppig er blitt tematisert i ulike medier, er videoopptak av ufrivillige halvnakne jenter som spres videre, og filming av elever som er blitt utsatt for andre former for krenkelser. Slike filmopptak vil trolig vekke like stor interesse blant ungdom som filmede voldshandlinger, og denne interessen vil øke dersom disse filmene involverer personer som ungdom kjenner til. Følgelig må et forebyggende arbeid overfor disse fenomenene sees i sammenheng

5.9.3 Implikasjoner for videre arbeid

Som skissert innledningsvis foreligger det forskning som har tatt for seg ulike aspekter ved fenomenet, herunder vold, bruk av digitale medier, atferd på internett og hvordan slike medier kan påvirke mottakerne. Relasjonen mellom filming av reelle voldshandlinger og ungdommers holdninger til dette ser ut til å ikke vært belyst konkret. Hensikten med dette prosjektet har vært å sette problemstillingen inn i en politifaglig sammenheng. Det synes allikevel nødvendig å tolke prosjektet i et større perspektiv, sett i sammenheng med informantenes egne oppfatninger til at både å se på og filme spesielle, ekstraordinære hendelser er utbredt, og en del av ungdommers hverdag. Det er også vist til at fenomenet har oppstått ulike steder i Norge. En større kartlegging av ungdommers opplevelse og oppfatninger til at ulike handlinger filmes, herunder voldshandlinger, og at denne typen informasjon deles på internett er viktig og nødvendig. På denne måten kan det skaffes til veie kunnskap om det foreligger en utstrakt aksept for at dette filmes, distribueres og gjøres tilgjengelig på internett. Samtidig vil en slik kartlegging kunne fortelle oss om hvor utbredt dette er, og om dette er hyppigere representert i enkelte alderstrinn enn andre. En

landsomfattende kartlegging vil også gi oss kunnskap om fenomenet er mer utbredt enkelte steder i landet enn andre.

Dette prosjektet gir ingen svar på hvilke årsaker og motiver som ligger bak filming av voldshandlinger, eller distribusjon og publisering av denne typen materiale. En slik tilnærming forutsetter kontakt med personer som selv har utført slike handlinger. Kunnskap om hvorfor det filmes, og hvorfor slike filmopptak distribueres og publiseres er viktig når tiltak for å forebygge slike handlinger skal vurderes. Denne kunnskapen vil også utgjøre en signifikant tilvekst, sett i sammenheng med dette prosjektet, for å forstå hvorfor fenomenet har fått stor oppmerksomhet. Et annet moment er at en slik tilnærming kan gi kunnskap om det er en relasjon mellom den eller de som filmer de ulike handlingene, og personer som selv deltar i voldsutøvelsen, enten det er offer eller gjerningsperson. Det er også nyttig å skaffe til veie kunnskap om personene som filmer handlingene også står for en eventuell distribusjon eller publisering av denne informasjonen, eller om det foreligger en relasjon mellom disse ulike aktørene. Alt dette er betydningsfull kunnskap for å på en best mulig måte være i stand til å sette inn de riktige tiltakene, overfor riktig målgruppe.

Dette prosjektet har heller ikke fokusert på offerrollen, og hvilke konsekvenser dette vil kunne ha overfor disse ofrene. Det er ved et av konfliktrådene som er blitt kontaktet et pågående prosjekt som fokuserer på belastningen av å ufrivillig bli utsatt for filming. I dette nevnte tilfellet er både offer og gjerningsperson i voldshandlingen ofre for ufrivillig filming. Når det skal vurderes tiltak som bør settes inn overfor denne gruppen, er det nødvendig med kunnskap om hvordan dette oppleves slik at et ettervern blir best mulig.

Det var en gjennomgående oppfatning blant informantene at sider ved fenomenet var uheldig. Samtidig ble det også uttrykt en aksept for fenomenet. Disse uoverensstemmelsene tegner et bilde på utfordringene knyttet til fenomenet; Om handlinger som fenomenet favner bør sees på som uønskede, eller om det er aspekter ved fenomenet som kan aksepteres. Skal gjeldende lovverk virke styrende på om dette kan aksepteres eller ikke, eller er det fenomenets nytteverdi som er styrende for om dette kan aksepteres eller ikke, og i så fall hvordan skal dette håndteres? Nils Christie skriver at ingen definisjon av kriminell atferd er ”riktig”. Som forsker kan man i utgangspunktet velge den definisjonen som måtte finnes mest hensiktsmessig, men for rettshåndheverne er friheten innskrenket (Christie, 1982, s. 118). Følges lovens bokstav vil flere av handlinger knyttet til fenomenet være innenfor det som kan

defineres som ulovlige. Denne problematikken tydeliggjøres når filmopptak benyttes som bevis, og slike filmopptak har også blitt benyttet informativt av rettsapparatet. Det har også vært tilfeller der politiet har henvendt seg til publikum og oppfordret til å ta kontakt dersom de har vært i besittelse av filmet materiale som kan være med på å oppklare omstendigheter rundt forhold som er satt under nærmere granskning. En interessant problemstilling er om offentlige myndigheters bruk av slikt materiale som bevis, og politiets oppfordringer til publikum om å sende dem sine filmede bidrag bidrar til å legitimere slike handlinger.

Straff og trusselen om straff er virkemidler som benyttes for å regulere atferd. Informantene i dette prosjektet hadde begrenset kunnskap omkring lovligheten av handlingene som fenomenet favner. Dersom dette er en gjennomgående tendens blant ungdom er det lite trolig at trusselen om slike sanksjoner vil virke etter sin hensikt. Store kartleggingsundersøkelser som Medietilsynet står bak er egnet til å skaffe til veie denne kunnskapen.

Dette prosjektet belyser en problemstilling som forventes å bli en enda større utfordring sett i en politifaglig sammenheng. Dette fordrer økt satsning på teoriutvikling slik at politiet og andre relevante aktører på en best mulig måte er i stand til å håndtere de utfordringene dette fenomenet, og liknende fenomen fører med seg.

REFERANSELISTE

- Aase, H. A., & Fossåskaret, E. (2007). *Skapte virkeligheter. Om produksjon og tolkning av kvalitative data*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Aasheim, V. (1997). *Hva betyr holdninger? Studier i dydsetikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ajzen, I., & Albarracín, D. (2007). Predicting and changing behavior: a reasoned action approach. In I. Ajzen, D. Albarracín & R. Hornik (Eds.), *Prediction and change of health behaviour: applying the reasoned action approach*, 3 – 21. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Ajzen, I., & Fishbein, M. (2005). The influence of attitudes on behaviour. In D. Albarracín, B. T. Johnson & M. P. Zanna (Eds.), *Handbook of attitudes*, 173 – 222. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Balchen, P. C. (2004). *Innføring i problemorientert politiarbeid*. Oslo: Politidirektoratet.
- Bargh, J. A., Chartrand, T. L. (1999). The unbearable automaticity of being. *American Psychologist*, 462 – 479. American Psychological Association, Inc.
- Barth, T., Børtveit, T., Prescott, P. (2001). *Endringsfokusert rådgivning*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Bem, D. J. (1970). *Beliefs, attitudes and human affairs*. Belmont, Calif.: Wadsworth Publishing Company, Inc
- Berge, J., & Andresen, D. (2008). Jente slått ned – sett av 800 000. *Nettavisen*, 14. april. Hentet 15. april 2008 fra <http://www.nettavisen.no/innenriks/article1756465.ece>.

- Berkowitz, L. (1993). *Agression: Its causes, consequences and control*. New York: McGraw-Hill.
- Bleikelia, M. (2008). Vold mot åtteåring havnet på YouTube. *VG Nett*, 04.januar. Hentet 15. april 2008 fra <http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=192775>.
- Brandtzæg, P. B., & Heim, J. (2008). Explaining Participation in Online Communities. B. Whitworth & A. de Moor (Eds), *Handbook of Research on Socio-Technical Design and Social Networking Systems*. Information Science Reference.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77 – 101.
- Calvert, C. (2000). *Voyeur Nation. Media, Privacy, and Peering in Modern Culture*. Boulder, Colo.: Westview Press.
- Charmaz, K. (2003). Grounded Theory. I J. A. Smith (Eds.), *Qualitative Psychology*, 81 – 110. London: Sage Publications.
- Charmaz, K. (2006). *Constructing Grounded Theory: A Practical Guide Through Qualitative Analysis*. London: Sage Publications Ltd.
- Christie, N. (1982). *Hvor tett et samfunn?* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Clarke, Ronald V. & Eck, John (2003). *Become a Problem-Solving Crime Analyst*. London: Jill Dando Institute of Crime Science. (Svensk utgave: Clarke, R.V. & Eck, J. (2005). *Bli en problemlösande analytiker i 55 små steg*. Stockholm: Polishögskolan).
- Corbin, J. & Strauss, A. L. (2008). *Basics of Qualitative Research. Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory* (3rd ed.). Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.

- Dagsavisen* (2006). Filmet vold. Leder, 22. september. Hentet 15. april 2008 fra <http://www.dagsavisen.no/innenriks/article268276.ece>.
- Eagly, A. H., & Chaiken, S. (1993). *The Psychology of Attitudes*. San Diego, CA: Harcourt Brace Johanovich.
- Eidissen, B. K. (2007). Voldsvideo fra Lofoten på YouTube. *Avisa Nordland*, 24. juli 2007. Hentet 15. april 2008 fra <http://www.an.no/nyheter/article2892334.ece>.
- Fabrigar, L.R., MacDonald, T. K., & Wegener, D. T. (2005). The Structure of Attitudes. In D. Albarracin, B. T. Johnson, & M. P. Zanna, (eds.), *The Handbook of Attitudes*, 79 – 124. Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford, CA: Stanford University Press: 1962.
- Giorgi, A. (1985). Sketch of a Psychological Phenomenological Method. In A. Giorgi (Ed.), *Phenomenology and psychological research: essays*, 8 – 22. Pittsburgh, Pa.: Duquesne University Press.
- Glaser, G. B. & Strauss, A. L. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. New York: Aldine de Gruyter.
- Goldstein, Herman (1990). *Problem-oriented Policing*. New York: McGraw Hill.
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Gundhus, H. O., Larsson, P. (2007). Policing i et norsk perspektiv. I Helene Oppen Gundhus, Paul Larsson og Tor-Geir Myhrer (red.). *Polisiær virksomhet. Forskningskonferansen 2007*. Oslo: Politihøgskolen.
- Hagen, I. (1998). *Medias publikum: frå mottaker til brukar?* Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Heider, F. (1958). *The Psychology of Interpersonal Relations*. N.Y.: John Wiley & Sons, Inc.

- Hogg, M. A. og Vaughan, G. M. (2005). *Social Psychology* (4th ed.). Harlow: Pearson, Prentice Hall.
- Jones, E. E., & Nisbett, R. E (1972). The actor and the observer: divergent perceptions of the causes of behavior. In E. E. Jones, D. E. Kanouse, H. H. Kelley, R. E. Nisbett, S. Valins, & B. Weiner (eds.), *Attribution: perceiving the causes of behavior*, 79 – 94. Morristown, NJ.: General Learning Press.
- Katz, D. (1960). The Functional Approach to the Study of Attitudes. *Public Opinion Quarterly*, 24, 163 – 204.
- Kirk, J. & Miller, M. L., (1986). *Reliability and Validity in Qualitative Research*. Beverly Hills, Calif.: Sage Publications.
- Kvale, S. (1997). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad notam Gyldendal.
- LaPiere, R. T. (1934). Attitudes vs. actions. *Social Forces*, 13, 230 – 237.
- Legifrance. "Section 3 ter: De l'enregistrement et de la diffusion d'images de violence. Article 222-33-3. Hentet 29. mai 2008 fra http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=E369DBA95B88C6032F1864F5F2FBB226.tpdjo04v_2?idSectionTA=LEGISCTA000006165283&cidTexte=LEGITEXT000006070719&dateTexte=20080505.
- Maio, G. R., & Olson, J. M. (2000). *Why we evaluate: functions of attitudes*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Malterud, K. (2003). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Medietilsynet (2008). *Trygg bruk-undersøkelsen 2008: en kartlegging av 8 til 18-åringers bruk av digitale medier*. Fredrikstad: Medietilsynet.

- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, Calif.: Sage.
- Natland, S. (2007). Da YouTube kom til Balestrand. Kronikk i *Sogn Avis* 09. januar. Hentet 15. april 2008 fra <http://www.sognavis.no/kronikkar/article2508567.ece>.
- Politidirektoratet (2004). *Strategisk analyse – kunnskap for å lede*. Oslo: Politidirektoratet. (7/2004).
- Politidirektoratet (2005). *Politiet i lokalsamfunnet: veileder om politiets kommunikasjon og samhandling med kommuner og andre aktører på lokalt og regionalt nivå*. Oslo: Politidirektoratet. (12/2005).
- Politiinstruksen (1990). *Alminnelig tjenesteinstruks for politiet av 22. juni 1990 nr. 3963*. Hentet 11. mai 2008 fra <http://lovdata.no/for/sf/jd/jd-19900622-3963.html>.
- Politi-loven (1995). *Lov om politiet av 04. august 1995 nr. 53*. Hentet 11. mai 2008 fra <http://lovdata.no/all/hl-19950804-053.html>.
- Silverman, D. (2006). *Interpreting qualitative data: methods for analyzing talk, text and interaction* (3rd ed.). Los Angeles: Sage.
- St.meld. 42 (2004-2005). *Politiets rolle og oppgaver*. Oslo: Justis- og politidepartementet. Hentet 10. mai 2008 fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/regpubl/stmeld/20042005/stmeld-nr-42-2004-2005-.html?id=199239>.
- Straffeloven (1902). *Almindelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10*. Hentet 11. mai 2008 fra <http://lovdata.no/all/nl-19020522-010.html>.
- Strauss, A. L. & Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research. Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory* (2nd ed.). Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.

Sykes, G. og Matza, D. (1957). Techniques of neutralization: a theory of delinquency. I *American Sociological Review*, nr. 22, 664 – 670.

Westrheim, L. (2007). Filmet vold mot 14-åring. *Bergensavisen*, 07. desember. Hentet 15. april 2008 fra <http://www.ba.no/nyheter/article3175483.ece>.

Åndsverkloven (1961). *Lov om opphavsrett til åndsverk m.v. av 12. mai 1961 nr. 2*. Hentet 11. mai. 2008 fra <http://lovdata.no/all/nl-19610512-002.html>.

VEDLEGG A

Informasjonsskriv

Forespørsel om å delta i intervju i forbindelse med forskningsprosjektet ”Når volden dokumenteres”

Mitt navn er Torkil Ramstad og jeg er utdannet politimann. Jeg har i skrivende stund permisjon fra min jobb, og er nå masterstudent i politivitenskap ved Politihøgskolen. Jeg er i gang med den avsluttende masteroppgaven. Temaet for oppgaven er voldelige hendelser som filmes med mobiltelefonkamera.

De siste årene har flere voldshendelser i Norge blitt dokumentert med mobiltelefonkamera. Flere av disse er lagt ut på You Tube og er blitt sett av mange tusen ungdommer her til lands. I dette prosjektet ønsker jeg å se nærmere på hva som gjør at ungdom ser på denne type dokumentert vold og hvilke tanker de har rundt denne type vold og de som er involvert i den. I begynnelsen av intervjuet vil du få se et videoklipp som viser en voldshendelse som har vært lagt ut på You Tube. Hendelsen er reell, men aktørene er anonymiserte (ansiktene er sladdet).

I alt 8 ungdommer fra videregående skoler vil bli intervjuet. Alle intervjuene blir tatt opp på bånd, og jeg kommer til å benytte notater underveis. Intervjuene blir så transkribert, dvs. renskrevet til tekst. Denne inneholder ikke personidentifiserbar informasjon. Lydbåndene blir slettet etter prosjektslutt, senest innen utgangen av 2009. Hvilken skole du tilhører, og hvor i landet denne ligger blir ikke oppgitt i den ferdige oppgaven, kun om du er gutt eller jente.

Det å delta er helt frivillig, og du har anledning til å trekke deg fra studien underveis, uten begrunnelse. Dersom du trekker deg underveis vil alle innsamlede data om deg slettes. All informasjon, både når det gjelder tid, sted, alder, kjønn, tilknytning blir behandlet konfidensielt.

Intervjuet vil ta omtrent én time, og vi blir sammen enige om tid og sted.

Ved intervjuets slutt vil du motta et gavekort på en verdi inntil Kr 100,-.

Veileder på oppgaven er førsteamanuensis Mons Bendixen ved psykologisk institutt, NTNU. Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste(NSD) og Det forskningsetiske rådet ved Politihøgskolen.

Dersom du ønsker å delta på intervjuet, er det fint om du skriver under på samtykkeerklæringen. Dersom du er under 18 år må det innhentes skriftlig samtykke fra en foresatt, og du står fritt til å ta med deg en foresatt til intervjuet.

Har du spørsmål i forbindelse med oppgaven eller intervjuet, kan jeg kontaktes på e-post tor.ram@hotmail.com, og min veileder kan kontaktes på mons@svt.ntnu.no.

Behandlingsansvarlig for prosjektet er Politihøgskolen, Slemdalsveien 5, 0369 Oslo, tlf 23199900.

Med vennlig hilsen

Torkil Ramstad

VEDLEGG B

Intervjuguide: når volden dokumenteres.

Presentasjon av prosjektleder

Start av båndopptaker: Dag, dato og tidspunkt.

Innledning

Informasjon om intervjuet; anonymitet, frivillighet, konfidensialitet, samtykke

Presisering av min bakgrunn.

Hvordan informert om dette prosjektet?

Lest informasjonsguiden?

Presisering av at navn ikke oppgis. Heller ikke informasjon om informanten selv har deltatt i en slik voldshandling som vist, eller selv filmet en slik hendelse, heller ikke om du har distribuert en slik film selv, eller lagt den ut på internett.

Visning av videoklipp.

Stans av båndopptakeren under filmvisning..

Videoklippet

- Beskrivelse av klippet, opplevelsen av denne
- Virkelig/konstruert hendelse?
- Tanker omkring filmingen, reaksjon
- Tanker omkring publiseringen
- Hvordan partene opplevde denne hendelsen? (Gjerningspersonen, offeret, vitnene)

- Kjennskap til begrepet "Happy Slapping"?
- Hvilken betydning har det om de som filmer kjenner de som deltar i voldshandlingen
- Planlagt handling? (volden/filmingen/publiseringen)
- Selv vært vitne til en liknende hendelse?
- Selv sett en liknende videosnutt? (hvorfor, hvor, ofte)
- Selv mottatt en likende videosnutt på mobiltelefon, e-post, msn eller liknende?

- Hvis ja; reaksjon
- Hvis nei; hvordan ville reagert?
- Tanker omkring hvorfor ungdom ser på slike videosnutter?
- Opplevelsen av og reaksjon på at slike hendelser blir filmet/sett på av andre
- Følelsen av selv å bli filmet (sendt videre/publisert)
- Tanker omkring hvor utbredt dette er?
- Filmens læreverdi (positivt/negativt)?
- Tror du andre kan lære noe av å se denne filmen (positivt/negativt)?
- Hvordan en publisering kan influere de involverte?
- Filmens påvirkning overfor mottaker (positivt / negativt)?
- Har denne videosnutten noe positivt ved seg?
- Kunne denne episoden ha skjedd på din skole (volden/filmingen)?
- Hvilke tanker gjør du deg dersom du selv kjenner noen som er involvert i voldshendelsen eller på filmopptaket?
- Har det noen betydning for ungdom som ser slike videosnutter om de kjenner eller kjenner til en eller flere som er med på denne filmen?
- Forskjell på en publisering på YouTube/ VG eller Dagbladet?
- Forskjell på se på voldshendelser på YouTube/ voldsscene i en spillefilm?
- Hva vil en riktig reaksjon være overfor de som filmer dette

Lovverket

- Er noe av det du har sett på filmen straffbart
- Kjennskap til lovverket hva gjelder volden/filmingen/publiseringen
- Er det greit å filme slike hendelser som vist?
- Greit å vise denne filmen til andre, videresende, publisere?
- Hvor går grensen?

Informantens bakgrunn

- Alder, klasse, studieretning
- Erfaring med pc?
- Har du egen pc?
- Forhold til internett
- Tilgang på internett, hvor
- Hvor ofte bruker du internett

- Evt hvor mange timer daglig/ukentlig bruker du
- Hva bruker du internett til?
- Kjennskap til YouTube?
- Bruk av mobiltelefon, hvor ofte, kamera/videofunksjon?

Debriefing

- Tilføyelser?
- Hvordan opplevdes dette?
- Noe å utsette på måten dette intervjuet ble gjennomført på?
- Spørsmål?

Takk for deltakelsen. Hvis spørsmål, vise til epost (informasjonsskrivet).

Informasjon om prosjektets framdrift, og at denne kan leses når den publiseres.

Muligheten for å ta kontakt dersom jeg har ytterligere spørsmål, eller om det er uttalelser som ikke er mulig å tyde.

Informanten mottar kr 100,- for deltakelsen. Underskrift på bekreftelse for mottatt penger.

VEDLEGG C

Samtykkeerklæring:

Jeg, _____, har mottatt både skriftlig og muntlig informasjon om studien "Når volden dokumenteres" og er villig til å delta på intervju.

Dato: _____

Signatur:

_____. Telefonnummer: _____.

_____. Telefonnummer: _____.

Verge/foresatt